

მანანა ტაბიძე, მიხეილ ლაბაძე, სოფიო კეკუა, კესო გეჯუა, ფეფი ჩელები, მაკა
სალია

ქართველურ-თურქულ სამეტყველო კოდთა შერევის
კანონზომიერებები ქართველურენოვანი მუჭაჯირების შთამომავალთა
მეტყველების მიხედვით

(FR-18-14869)

დუზჯესა და საქარიის ილების ქართველურენოვან მუჭაჯირთა
ქართველური და თურქული მეტყველების ნიმუშები

2021 წელი

სარჩევი:

ქართველური ტექსტები: ა) აჭარული	3
ბ) ლაზური.....	58
თურქული ტექსტები.....	92

მთქმელები:

დუზჯელები:

ქემალ ჩელები

აბდულაჰ ჩელები

ნიგარ ოზქანი

ზეინეფ ოზქანი

სევგი თათაროღლუ

ქენან მიმარი

სინან მიმარი

აბდულაჰ მიმარი

ნაგეჰან მიმარი

ლუთვიე ჩივილლი

საქარიელები:

ზულფიკარ ნიშანჯი

იჰსან ნიშანჯი

სემაჰან ალი კუიუმჯუ

ჯენგიზ შათირი

ჯენგიზ ჯელალოღლუ

სელმა ჯელალოღლუ

რაფეთ ჯელალოღლუ

ზულფიე ქარა

რიდვან ქარა

აჰმეთ ისმეთ ქაია

ისრაფილ ქაია

საფანჯელები:

ნური თანთოღლუ დემირი

ნაგეჰან სერთიქაია

მუამმერ ერჩელი

სეიაჰან თოზაქი

სულეიმან თოზაქი

ემინე თოზაქი

ეროლ თოფან ჩიჩექი

სევდა არნაუთოღლუ

ქართველური ტექსტები

ა) აჭარული

1. სიმონა დოლიძესი სიმღერა ჩვენებურა

ყველა მხრიდან დაჩაგრული, მე ვარ სიმონა დოლიძე,

ექსი წელი შევასრულე, არ მიძინია ლოგინზე.

აფხანაგი მეზნეოდა: „ბიჭო, ვიცვალეთ ადგილი!“

ადგილის ცვლა რაფერ გინდა, არ გვიჭამია სადილი?!

ჯაფარიძე ვურიადნიკი ნაქებია დუნიაში

ამ ჩემ მძაკაცს გადაყროდა თავის ჯარით მერიაში.

აფხანაგმა დიმიძახა: ახლა მომშველე ხელი,

ერთი იმფერი გამოჰკარ, რუმ მევშორვოთ აი გველი.

ავწიე და გევისროლე, ჰემ გემოზეც გევიციწე,

ჯაფარიძე ვურიადნიკი თლათ ჩემ გვერდში მევიწვინე.

მიტომ გიმღერთ ამ სიმღერას, დიმიყურეთ ლექსის თქმაზე

ჰაცხან ერთად რუმ შედყრებით, დაამღერეთ გიტარაზე.

ესე სიმონა დოლიძესი სიმღერაა ჩვენებურა. ჩემი ბაღნობისი ზამანზე, ქომო ქოვში ერთი კაცი იყო - ხასან უსტა დუმბაძე ეთქვა. მემლექეთიდან წამოსული იყო, კომინისტები არ უყვარდა-ქი, გამოსხრეკილი იყო იმ იქიდან თურქიეში. მაჭიხლიდამ ართვინ გადმოსულიყო და ართვინიდან იშთე - დუზჯემდინ მოსულიყო, აგზე იჟდა. ჩვე რუმ აგზე პაწად ბაღნები ვიყაით, ის ჩემ ოდენად კაცი იყო, ჩაჩნაბერი. აგერ, შევქეთაძს, დურსუნაძს, ნურიკაძს ერთად დიგვიძახებდა, ხან გვასამებდა, ხან გვამღერებდა, იმ მემლექეთური ლექსეფს გვაჰწაულებდა და გვეზნეოდა: ჩვენებურა არ დაგამიწყედეთო, ბაღნებოვო, თქვე თქვენი ბაღნებს უთხარით და აჰწაულებთ იმფრად, მე რუმ ახლა გაჰწაულოთ-ნაო.

წაღან, აქ რუმ მოხველ და ძველებისი გამკითხე, ის გამახსენდა მე. მიტომ გითხარ აი სიმღერა შენ. წინ-წან, ბადარ ეფენდო იყო აქა, გუნდარიძეს ბიჭი, მაჭიხლეელი. მასაც ვუთხარ და მან იმღერა. ერთი ქართული სიდი გაყაკეთა იშთე, ჰადაც რომ გურჯიჯად ნამღერი აქვა, ყველა

იმ სიღმეში არი. წამოდ, გინდა, სახ[ლ]ში შევდეთ, გაგაგნებო ისი. კაი სიმღერებია, გურჯიჯაი იმღერს, დაა!

ე?!.. ჩემი სახელი?.. შემსეთთინი ვარ, ოზგური. სექსენ იაშინდემ. ქართული გვარი ჩემი - დუმბაძე. მაჭიხლეელი ვარ.

დუზჯე

2. ეშქია ჯემალას ნაღდი ამბავი

აქა დუზჯეა. გურჯები ვართა ენ ბოვრი, რაფრაც რომ იმ იქით, ისე - აქაც, აგზედაც ვართა გურჯები: აქარლები, მაჭიხლელები ზეგნელები, ჩურუქსუ[ვ]ლები. ესე მაჭიხლელებისი მეელლემა, ამა მე ზეგნელი ვარ, იგდუვე მოველი აქა, დუმბაძემა ქალი მოვსტაცე. შემსეთინ ოზგურ ცნობილოვ, ხო? ე, მისი იგი ვარ მე, რა ქვიაა... სიმე, ჰო!.. ჩვენ აქა ენიშთე ვიტყვით-ქი, თურქული სიტყვაა ის. თურქული შუურევთ ჩვენ, ქლათ კაი გურჯიჯე არ ვიცით.

დუზჯელი გურჯებისი ნაღდი ამბავები გინდა?.. გითხრა. ენ წინ, ეშქია ჯემალისი ვთქვათ-ნა. აქავრი იყო ისი, ამ მეელლეში იჟდა. დემირჯი იყო, მისთვინაჲ საქმობდა. ხოდაა, მაშვინ აგზე ენ დიდი მქუცავები ყოფილან-ქი, ზამანი იყო იმფერი, არეული. მისი ემდაშვილი ყოფილა და იგიც ჯემალი... ჯემალი ეთქვა სახელი. ამასაც ჯემალი. იმ ემდაშვილს ჰაცხან რაცხა უქნია და მევდა ჯანდარმაც ჩვენსას: „ადილოღლი ჯემალი ქიმდურ, ნერდედურ?“ ამანაც: ბენუმ ადიმ ჯემალ, ნე 'სთერსინიზ?

ხოდა, ჯანდარმაც ეტყვის მეგერემ: შენ რომ ჰაცხა რაცხა გიქნია, რადუა ჰქენო? წამოი ახლა, წამომყვე-ნა კონაღშიო, საქმე-ნდა გავარჩივოთო, ამაგალი კაცისთვინ ძროხად მოგიპარავსო, დაა!.. აგი იხუა ჯემალმაც: რაფერ მომიპარავს, რას ამბოვო?! ჯანდარმამ დედაზე შამოაგინა - წამოდო, ჯემალმა გუშულა და დახკრა თოფი, ფეხები ქებაბსავენ გაასისტეკინებია. ვინემ იქ კაცები მოვდოდა, მან გეძეცა, დაღდაღან გევდა და ეშქია იქნა.

ჰუქუმათამდი ქი მევდა ამბავი, რუმ დუზჯელი ჯემალ დემირჯი გაეშქიავდავო, ჯანდარმები გამოდენეს - დეჰირეთ! დაკალით!.. შიშმანი ქურთი იყო იმათი დუღვანი, აბდურრახმან აღას ეტყოდენ, ასკრები. მის აქ მოსლაში, ჩვენი მეელლემა ქოვი ყოფილა. ახლა რომ მაქით მერქეზ ბანკასი დგანა, იგზედამ მოყოლილი ე, იქამდინ - თაა ბოლომდინ, დალი ყოფილა, ტყე ყოფილა. იქში იყო ეშქია ჯემალი, ზენგინი ვინც რომ იყო, ღამ-ღამ გამოვდოდა, გახქუცვიდა, მემრეც ფარაჰაც გაფუხრებულეზ დუურიგებდა.

აბდურრახმან აღასი ასკრები რუმ მოვდა, ზენგინი იყო ერთი აქა, ნური აბუკეთილოღლი, მის სახში დადგა აბდურრახმან აღამ. ასკრებიც ქურთები ხყავდა, მეგერემ. ისნებმაც ჩადირები აქ დეიდგენ - ქურთები ჩადირეფში ჯდანან, ხო იცი? ხოდაა, ისე. მემრენ, დაღდაღან დეეფინენ ასე, [ტყეში შევიდნენ], დეჰირონა ჯემალი, ამა ვერ მოხელეს, ვერ ნახეს. ერთი, ორი, სამი, ოთხი დღეი ისე იარეს და მემრენ, ნური აბუკეთილოღლიმ უთხრა-ქი, აბდურრახმან-აღასა:

ეშქია ჯემალი იმ დაღში თქვენ რაფერ-ნა დეფქიროთ, მგელსავენ მუხლები აქვაო. დაღს ერი ცეხლი წუუკიდევით, ის დეფწება და ჯემალიც მა შიან გაცთება, მა გარეთ გამოხტებავო.

კაივო - აბდურახმან ადამა უთხრა. წუუკიდეს ცეხლი დაღსა, დასწვეს და გამოხტა ჯემალმა გარეთ. დახკრეს თოფები, ტაბანჯები, მანაც დახკრა, შვიდი ქურთი დააწვინა. მემრე მოკლეს, ამა მოკდომამდი ეს ლექსი დათქვა:

ეშქია ვარ, ჯემალი ვარ, მე მივალ მოუსლელ გზაზე,

შვიდი ქურთი გევიმძღვანე, ჩემ ტაბანჯის ერთ დაკრაზე.

შიშმან აბდურახმან-აღამ „დონდუზ, დონდუზ!“ მიყვიროდა,

გადმოკრამდინ, რომ გავხედე - მაშუყეთი მიცინოდა.

მე გასროლა დამმიწყნოდა მაშუყეთის იმ სიცილში,

აბდურახმანს გუუსრია, ყურშუმი რომ ხქონდა პირში.

ახლა, იგიც რაფერ იყო: აბდურახმან-აღა იმფრათ სროდა, რუმ ცალი ყურშუმი პირით ეჭირა, ასე, ა!.. ჯემალმა მის მაშუყეთს რომ დეენახვა, გეფცინა და ტაბანჯასი გადმოკრა [დატენვა იტყვით, თქვენ!] დაამიწყდა. იმან პირიდან გამეიღო ყურშუმი, გადმოკრა თოფი და სხრიკა, მოკლა ეშქია ჯემალაი.

ასე იქნა. ნაღდი ამზავია ესე, აპა!

დუზჯე

3. ვომდე, ჩემო მიმინოვო

ვომდე, ჩემო მიმინოვო,

ფაცდავ, ჩემო შირინოვო,

შენ რომ ცოლად არ მომყოზი

დავჟდე უნდა, ვიტროვო!

ვომდე, ჩემო მიმინოვო

მითხარ რაზე ვიტროვო

ძმაბიჭებში გემევსხრიკე,

ტყე-ტყე უნდა ვირბინოვო!

ვოდმე, ჩემო მიმინოვო
ფაცდავ, გერჩექ შირინოვო
არ მომყვე-ნდა და მოგიტაცო,
ტყეშიც რაზე ვირბინოვო?!

ვოდმე, ჩემო მიმინოვო,
ფაცდავ, ჩემო შირინოვო
არაბაზე შეგაჟდუმლო,
წინ-წინ გამოგირბინოვო...

ბევრი არი ამა, ამდენი ანჯახ მახსოვს მე!..

ჰაჯი-იაქუფი

4. ფადისი ლექსი

(მურღულიდამ მოტანილი)

ემ გიდი ფადი და, დემ გიდი ფადი,
შენ ვინ მოგიფერა - გოგლიეთს წადი,
შენ უმისოთ არ იქნა აქ ე[რ]სხუა ნადი,
მე აქ შენთუინ ჭტუირი, შენ იქ გემხარეო!

ფადი, იქნა ახლა შენი გულისა,
დამამწარე მოსავალი თუელისა,
დაკვარგნია ბეჭედი რომ ხელისა,
მე აქ შენთუინ ჭტუირი, შენ იქ გემხარეო!

სოხახში ავლიხან დეუნახე სხალი,
ერთხელა[დ] ტიროდნენ თუთა და მზალი
დაჟჯექ, მეც უიტირე, წემიჟდა ჰალი
მე აქ შენთუინ ჭტუირი, შენ იქ გემხარეო!

ემ გიდი ფადი, ჩჷენი საქმე რა-ნდა იქნასო! ჩჷენ თუ ერთმდეთი ვერ ვითხოვეთო?!...
ჰეეი გიდი, აი!.. უტირიან, უტირიან და -

ზენგინი ყოფილა ბაშკოილი ყადი,
ემკიდე გუდა და წისქვილზე წადი,
მა ერთი გამოვა მა ორი, მჭადი,
მე აქ შენთჷნ ჭტჷირი, შენ იქ გემხარეო!

ჰელალი ოლსუნ! [ისკენდერი: ხოლონეთ ჭნახე, ფადი, შენი ხერტალი...] ჰა, მაჲ, აჲერუმ!
ხოლონეთ... ჰო!

ხოლონეთ ჭნახე, ფადი შენი ხერტალი,
ვერ შეიგნე ყურანი და ყათალი,
ფადიჰ ფასი, აჯაბ, ფარა არ არი,
მე აქ შენთჷნ ჭტჷირი, შენ იქ გემხარეო!

მაჲ, სიზე დე ჰელალი ოლსუნ!

დუზჯე

5. ზაიდეს ხებრობა

[ხასანი:] - ნენეჲ, ახლა შენ გურჯიჯაც იცი, ლაზჯაც იცი. გურჯიჯა ვილაპა[რ]აკოთ!

[ზაიდე:] - რა ვილაპა[რ]აკოთ?

[ხასანი:] - რა ვილაპა[რ]აკოთ? ახლა, შენ რად გქჷია, სად დემადე...

[ზაიდე:] - მა ზადდე მქჷია და გურჯიჯას ჴიცი, ლაზჯას ჴიცი, თურქას ჴიცი, ამა
ოყუმუშუმ დოქ... დოქსან უჩთან ბერი...

[ხასანი:] - ესენი თურქა არი ამა... გურჯიჯა ვილაპარიკოთ! გურჯიჯა თუ ვერ მოაფერე,
ლაზჯა!.. რას აკეთეფ, რავად ხარ...

[ზაიდე:] - კად ვარ... დომათესი ვიქამ, სიმინდი ვიქამ, პური ვიქამ... სხჲა რა გითხრა,
ყჷელამფერი ვიქამ. დილიდან აჲდგები, ზროხა სამჲარზე გაჲდენაჲ, მემრეთი მუალ და
სახლისი საქმე ვიქამ. მემრეთი წავალ, ყანა დაჲფაჲო-ნა, იქისი საქმეც მე ვიქამ, ჩემ' კაცი
მოკვდომის მემრე... სხჲა რა გითხრა, კიდჷენ ერცხჲა რამე რომე იქნება, გასაკეთჷი მე ვარ აგირ.
მუსაჲირი ეგერე მეჲდეს-თუ, მე შეჲხდე-ნა, კად ვუზამო-ნდა, ჲალან-ჲელან, ეშო-აშო... თქჷან

გურჯი ხარ-თუ, ეჭენდი, ჰიდამ მოხუელ აგზე? კაი შექხდით, კაი მოხითით, ენ კაი გოლოდან ღორმოთიქ... ლემე[რ]თმა კაი გიზამონ...

ათი და შუიდი წლისა ვიყაუ ქი, ჩემმა ბაბომ გამათხუია, ჩემ კაც მიმცა. ჩემ კაცი ერცხუა დიდუანი იყო, დურსუნად ეთქუა. ჩუქენის აშო... ასე სახელეფ' იცინ: დურსუნი, თემელი, მუხემმედი... თქუენის სხუა... ე-და გევეთხუვე ათი და შუიდი წლისა, დურსუნეთ წეველ. ემ ზემანზე გურჯიჯა იმფო კაი მუაფერაუდი, თურქა ჰიჩ რამ არ ვიცოდი. წეველი და ემ ჩემი კაცისი ნენემან: „გელინ, ემესას წად, ემესას წამოდ, იგი წეფლე, წემეფლე!“-ჲო და, დაცომა მე გურჯიჯა მეტყუოდა. ისე დევეხანე გურჯიჯასა. ჩემ ყაინანამან თურჯა არ იცოდა, ოქი გურჯი იყო ქი, ჭოროხ გაღმადამ მოსული აქა. ისნემმა თურ[ქ]ჩა ჰიჩ რამ არ იცინ, ერთი გურჯიჯა. თურქა ვერ მუაფერაუდა ჩემ ყაინანამან, ეგერ ვინცხა მეუდოდა თურქი ძადა ხემშილი და ჭინგენე, მე მაღაპარიკაუდა.

ჩემ ბაბოდ მარანლოზი კაცი იყო, სახლებ იქამდა. სახლებ იქამდა ქი, დოღმალი, ორტაბაკალი. დიდი საფილი კაცი იყო. ჭირნილ მან არ აკეთაუდა ჩემ ბაბოი, ნამახ ჭანეფს აკეთიებდა... ჭანები რა არი? ჭანები ლაზეფს ეტყუიან აქაურები, ლაზლარ ძანი, კარადენიზდენ გელმიშლერ. ყუელ წელზე გემეუდოდეს, აქ ჭირნილებ' იქამდეს, ლელეფსი ჭირნილები. აგზეფს იყნეს უსტები, ჭერკეზოლლი აქუანდეს ძეგლი. ისნემმას კაი ჭირნილები იქამდეს ამა, ჭანის ნაკეთუი სხუა იყო, იშთე...

შუილები? ერთი ბიჭი მყავა და სამის - გოგოფ. ჩუენის, გოგოფ შუილი არ იხსენება ქი, შუილი ბიჭია. ენ წინ გოგუები დაუსხი, მემრეთი ახირეთ - ბიჭი. შიმდი სტამბოლშია მთელი ისნები, იქ არძან, ზიან, საქმე იქმენ. ბიჭი ფოლისის დიღია, გოგუების ერთმანას იქა ისაქმაჟს, ფოლისია ისიცა. მეურეს - ქუაფორი აქუა, ქენდისი ქუაფორი, იქ ისაქმაჟს.

ჰანი ა, ეს არი ჩემი ყუელამფერი.

მელენაღზი

6. ხასანისი ხეჟია

ერთი იყო, ერთი არ იყო, ერ ქოჟში ერთი ბიჭი იჟდა, თერეჟემე ხასანი ეტყუოდეს და ნენე და ბაბოდ აღარ ყაუდა, მუკდა მეგერემ იმაჰ. ისე ჟდუმილა, ძეთიმი. ერთი მამალი უდიჟოდა ეზოზე და სხუამფერ მაღნიზი იყო.

ე[რ] დღეზე გეხედა, ორთალოდ გუქიქინა იშტე, რა დედნახა! მისი მამალი მელას უჭამოდა ქი, მისებურა იგზე მიწოლილა გაძლუმილი, ჰარეკეთი დაკარგნია. აწია ბიჭმან ჯოხი, გამუარდა, დეჟირა მელაჲ და მოკლას-ნა.

- ამანო, ნუ მომკლიტო, - მელამან უთხრა, - ეგერთუ არ მომკლი, ყისმეთი განახუიო-ნაჲო.

- ყისმეთი რაფერ-ნა მანახუიოჲო?

- შიმდი გიმიშუი და რაცხა-ნა გითხრა, ქენეჲო!

თერეკემე ხასანმან იჭიქრა ქი, აუწიო და გუუშუა-ნა, ერთი, ჰიდატრი ყისმათიაჲო და გუშუა. მელამან უთხრა:

- წამოდ ჩემ ნაფეხეჲზე დარევიო, დარანში წეჲდეთნაჲო.

წეჲდა მელაჲ, მიხხუა თერეკემე ხასანის მისი ნაფეხეჲზე. დარეს, დარეს - ბრეჲლი თუ წუნტა გეძარეს, მიჲდეს ერ ადგილზედა. იქ ჰაწაწაჲ დარანი იყო, მელაჲსი დარანი ჰელბეთთე. მელამან უთხრა ბიჭსა, ქი: ექა შებჲერ, ყამჭი ქი არი, გემეღლეჲ და მომინთხი ერთი კაიჲო.

შემრა თერეკემე ხასანი დარანში და ყამჭი მეღელა. გამოსლიხან, მეჲქნივა და ერთი იშთე, მჲნთხა მელასა. ჰემენ, მელაჲს დუნდა გეუხელი იქნა.

- აჰა, ხასანო, - უთხრა გეუხელმან ბიჭსა, - შენი ყისმათი მე ვიყენები, წეჲდეთ შენსასო.

წეჲდეს და ის გოგოჲც ითხუა და აქ იქნა თამამი.

მელენაღზი

7. ააღლაჯი ქალეხისი ლაჰა[რ]იკი

[**ზეინეფი:**] რა ვქნათ-ქი, ბაღნები მარტოჲ მყავს სახში... შენაც მემრე ჩამოხვალ, კიღო მევჲუჲკვით, და!..

[**ფადიმე:**] ებზედი არ ჩამოვალ, თხილ' დაწყობამდი!..

[**ზეინეფი:**] კიღო მევჲუჲკვით ჩვენ იმ... იმაში, ქალაქშიც წევალთ, დაა!

[**ფადიმე:**] თხილი დაწყობამდი არ უნა წევიღო, აქა-ნდა ვიყო! შეიძლება? ბოშ ვეიერ!..

[**ზეინეფი:**] არა, ზათი, წელს იმფრად ვქნად-ნა და, მიერეზე არ უნა წეუდოთ! მიერეზე ბეჲი, გელინი არ ამოვა აქა!

[**ფადიმე:**] ოფლი არ მაქ, არ ვიღალვი, აფერი არაა, აგზე ხობოს ვაგდებ, მისთვინაჲ ძოვს... ეს სახლი ლამაზი, ყანა მაქ - უყურეჲ... რატუმ-ნა ქალაქ წეუდო?!

[**ზეინეფი:**] ძროხებმაც ერთ ლამაზა გიეჩვიენ, ერთ ლამაზა ქედვობენ, ძროხებიც კი, რომ იცოდენ!.. რა ქვია, ამას...

[**ფადიმე:**] ჯღიბად აღარ ჰქონიან, ჯღიბად არ აქ ჩემ ხობოს!

[**ზეინეფი:**] ბუზი არალი, რამედ არალი აქა. სერინია, ლამაზათ, არც ცხელა, ოფლ არ ასხმენ ძროხეფს, აფერი... თიები ლამაზი, ამა, მიერეზე ბელქი გელინი იქა მარტუად არ დარჩება, ჩემი ბაღანეჰაც არ გამოგზანის ისტანბულიდამ. მაშინ მეც რას ვიქ?! თხილის დაზლობამდი აქიდამ არ წავალ! გელინმა ილაპარიკოს და იყოს, ამა, იმანაც დიეჩვიოს მარტუა ყოფას, ჰო, დაა!..

[**ფადიმე:**] დიეჩვევა, დიეჩვევა!..

[**ზეინეფი:**] დღეს ამბოფს-ქი, ისა, რა ქვიაგო, მაილაზე მეც მინდაგო, ძროხამ იმფო ლამაზა დიეჩვია იქავო, სერინი იქნავო და მეც მინდაგო, ამა, ახლა ევალ და მიერეზე იქ ენჯამი არ წევალო, ისე ამბოფს! აბა-მეთქინ, მე თხილი დაზლობამდე მაქ არ ჩემუალ, შენ იჯექ მარტუა და თვალე ბუზები-მეთქინ!.. ახლა ევალ და მიერეზე არავო, ზათენ...

[**ფადიმე:**] რატუმ არავო?!

[**ზეინეფი:**] ჩვენსავეფ მაილაჯი ხუმ არაა ისი, და? დუზჯელია, ქალაქისი გოგოდა, იმთე, რა იცის მაილა! აქიდამ რამითი იმას რმედ, ყველი, იგენი-ნდა უზიდო, მადრიელი იქნება, შესუმს, შეჭუმს, თეშექქდურ ედერიმო, გეტყვევის და მორჩა, გითთი, კაიბოლდი!

[**ფადიმე:**] ოხ, რა კაია? ნენევე, აწინდული გენჯები რაღას ფიქრობენ, რაღას იქმან, რაღას აპირობენ, ვერ გევეგენ, დაა!

[**ზეინეფი:**] თემიზლული კი კაი იცის, სახლში დედტევება, ერთცხვა! ასუფთავეფს იგზე, აწკრუალეფს, ყველამფერ მის რიგზე, მის წესზე იმაიჯება... ამითი კაი გოგოა.

[**ფადიმე:**] ალლაჰ, ალლა! კაიდან კაი ქნას გამჩენელმა! ამა აქ, მაილაზე, ტაროზი კადა, აერი კადა, დილიდამ აერზე ხარ, რამედ არ გაწუხეფს... ჰიჩ ბირი ქენდინი ბილსუნ, და!.. ბირი გელან, ბირი გედან!..

გოლდაქას იაილა

8. ბახმაროს თებზე

ბახმაროს თებზე გაუთოუტნიჲ დჳ,
შენ შეყჳარებულს მარიმეტჳ, სხჳა უთხოუტნიჲ...

ბახმაროს თებზე გაუთოუნინ დნ,
მემრენ ისიც რომ დუგდია, სხტა უთხოუნინ...
ოდ მარიმეჲ, მარიმეჲ, გაუთოუნინ დნ,
შენ შეყტარებულ[ს] ბახმაროს სხტა უთხოუნინ...
ჰარალო, ჰარი არალოო დაა,
შენ შეყტარებულს მარიმეჲ, სხტა უთხოუნინ...

ესე მუჰაჯირობის ზამანზე უმღერიან - ასე ვიცი მე. ვინცხა ყოფილა, მარიმე და იმას ერი დელიყანი უყვარდა მეგერემ. მარიმეი იჲ დარჩომილა, მისი დელიყანიც - ამ აჲით წამოსულა, თურჲიეში. უცადა, უცადა, უცადა იჲ მეგერემ, მარიმემ მის მაშუყეთს, მარა აჲით წამოსული კაცი რაფერ უკან წევდოდა? ხო და, აგი სიმღერაც თჲვენ ხალხმა.

დუზჲე

9. რაფერ წევდეთ მუჰაჯირათ

რაფერ წევდეთ მუჰაჯირათ,
რა ლამაზი დარიაო,
ჩვენი მუჰაჯირათ წასლა
ამ ტაროზში ბრალიაო!

სა დაგტე ჩემო სახლო,
ჩემო ეზო, ჩემო კარო
ეივახ, ერთხელ ვეღარ გნახო
სიბერეში ვერ ვიხარო!

ზათენ, წეველ მუჰაჯირათ
დიდი გემით შეველ ზღვაში
მეზობლებსა დუუბარე:
ნუ მომყობით ყველა კვალში!

კაკალოდლი დურსუნი ვარ

ჩურუქსუდან, ლექსის მთქმელი
ძალვან გაჭივრებული ვარ,
კაციშვილი ვერ მიშველი.

სა დაქტიე, ჩემო ნენევ,
კდარი დარჩა ჩემი გული
მე დღეს მივალ მუჰაჯირათ
შენთვის სუმთლათ დაკარგული...

დუზჯე

10. მე აქავრი არ გახლავარ

მე აქავრი არ გახლავარ,
ძაან შორით ვარ მოსული
ზეგნელი მუჰაჯირი ვარ,
ყურშუმი ვარ გამოსრული.

რაც შენ გინდა - არ იქნება,
იმას ვიზამ, რაც მე მინდა!
თურქის ქოქი მეიდრება,
გურჯის სისხლი არი წვინდა!

ტაბანჯას თუ მომადირავ -
თოფს დაგახლი მაჭიხლისას
ყამჩსა შენსგან არ დევიკრავ,
შეხვტერება ვიცი მტრისა!

ე ლექსი რუმაა, აი რაფერაა: აქ რომ ჩვენები, გურჯები მოსულან, იმ ზემანზე აქ მქუცვები ყოფილან, რუმები ყოფილან. ზათენ, იმათა ჩვენები არ უპატივებიან, არ დუჟუდომლებიან-ქი აქა: ჰაცხაიდამ რუმ მოხვე[ლ]თ, იქით წადთო, - უთქმიან, დაშინდებიანო. ამა გურჯები არ დაშინებულან, ზათენ აქ დამჟდარან, რაფრაც უნდენ, ისე უქნიათ. ე, იმ ზემანზე აბდულ-ყედირაი ყოფილა ერთი, ზეგნელი. აქა ჟდომებულა ისი. ენ წინ, მქუცვები მისას მისულან -

უსტა კაცია, ფარა ექნება, დევცეთ, გავხუცოთო. დეცენ, ამა ვერ გახუცეს იმთე: აბდულ-ყედირსა თოფი ხონებია, ტაბანჯაი, ფიშტოი და უსრია, დუუკლია მქუცვები. მემრენ, ზედაც ეს ლექსი დუუთქმია ასე.

დუზჯე

11. ომალ-ხან ჩოზანი

დიმიყურევით ჭო, ახლა ერთი ჰექია-ნდა გითხრა თქუვენ, ალლაჰუნ ემრილე: იყო და რამეი არ იყო, ერთი ჩოზანი კაცი იყო. ცხუარი ხყავდა ბრეველი იმასა. ამ ცხუარს ცავდა და იყო ქი, მისთვინაჲ.

ერ დღეს, ცხუარს ცავს იმთე და, გეძხედა ერსალიკ, გელი მოდის. მევდა ეს გელმა, ერთი ცხუარი დეძხელა, ამედდვა ღლიაში - გითთი! გადმედლო ამანაც ტაბანჯაჲ, თრაბ-თრაბ-თრაბ! ესრია, მარა რამე არ იქნა, გეძბინა და წევდა გელმა.

მევრე დღეზეც, ამფრათ - მევდა გელმა, დეძხელა სხუა კიდვენ ცხუარი, ამედდვა ღლიაში და გითთი, კაიბოლდი! ესრია ჩოზანმაც ტაბანჯაჲ, მარა რას უზმოდა - რამეიც ვერ უქნა-ქი, წევდა ეს გელმა, გეძბინა ჰაცხა.

ადგა ახლა, ეს ჩოზანი და წევდა შეჰერში, ყოინქოფელი იყიდა. მეფყვანა, დააყენა იგზე და ცავს. მევდა ისვენ ი გელმა, დეძხელა ცხუარი და, დახელვის უკან ესცა ეს ყოინქოფელი. ახლა იგიც იმფრად დეძხელა, ერთხელაჲ დეძხელა, ცხუვარის ერთაჲ, ასწია და წეფყვანა.

ბიჭო?! გადელდა ეს ჩოზანმა: რა-ნდა ქნა კაცმაჲო, რაფრათ ამ გელმა გამქუცოსო და, იგზე დაჟდა: ხვალეზე და მე ვიყნე, და ეს გელიო. ხოდა, მევრე დღეზე რუმ გელმა მევდნ, ჩოზანიც გადელეებული დუუხდა, დიეჭიდა, ხკრა გვერდი და დემთესლიმა:

- უხ, გელო, შენ დედაგასკუჯვილო, დიგიჭირევ თუ არავო! - უთხრა, - ახლა რაიც რომ მოგივდეს-ნა, შენ თავ დააბრალევიო!

- ამან ჩოზანო, ყურბანოლუმ სანა, ნუ მომკლიო! - გელმან უთხრა, - ჩემი მოკლით რა-ნა ნახო, არ მომკლი-და - დუნდა გდუზელი რომელიც რომ იყოს, იმ ქალ გათხუვიეფო!..

- შენ ქალი რაფერ-ნა მათხუვიო, რას იტყვვიო?!.. - გაცეცთა ჩოზანი.

- გიმიშვი და, თუვარ გათხუვიო, დიმიჭირე, ქი მაჯალინე, რაფრაც რო გინდავო! - უთხრა გელმა.

ჩოზანმა ფიქრი ქნა, რომე: გუუშვა უნდა ეს გელი, წევდეს და მისთვინაჲ რაც რომ უნდა, ქნასო. კიდვენ მოვდეს-თუ, მემრენ იმთე, მე მცოდნეზიავო! - ხოდა, გუუშვა.

წევდეს უნდა ახლა, ეს გელმა, მარა წასლამდინაც მუუტრიალდა, ასე უთხრა: მე წევალ და მალრიბისი ფადიშაის ქალ მოგიყვან, გათხუვიფო! გეძარა, წევიდა. ჩოზანმა მისთვინა დადგა, ცხუვარის ყურებაში. ფიქროფს: გელმა რაფერ ქალი მათხუვიოს, წევდეს, დედკარქოს იქითო.

ამა გელი თურმის, წევდა იქით მალრიბისი ფადიშაის კარზედ. მისლიხან, დუუმახა: მე შორეხელი კაცი მეველი და მუსაჭირი თუ დამაყენოთო? ვინ ხარო? - იქ ზაფთიემ დუუკივლა.

- ომალ-ხან ჩოზანისი კაცი ვარ, ალიე-ოსმანიედამ მოვალო!

- მოდიო!

მივდა, დადგა მუსაჭირათ. იგზე, იმ ფადიშაის ვეზირს უჩივა, რომე: მევო, ჩემი ალაღს დასაკარებლათ მეველ და თქუვენი ფადიშაისი გოგო იმას მივცე-ნაო. ვეზირმა უთხრა, რომე: მოი, ფადიშასთან შიგიყვან, ერთხელად დედლაპარიკევითო. სულ კად იქნება, შიმიყვანევიო.

ახლა, ამან იგზე შიმიყვანა და გელმა უთხრა ფადიშასა: ეფენდიმ, ამფერ და ამფერი კაიდან კაი საქნელზედ ვარ მოსული - ჩემი ალაღ და შენი გოგოდ ალლაჰუნ ემრილე, ერთხელად შევჰყაროთო.

- რაფერი კაციავო შენი ალაღვო?

- ოო, ჩემი ალაღი იმფერ კაი ზენგინია, რომე, დედნახო - გაცეცთეხივო!

- თამამ-დედი, მევედეს ჩემსას, აგზე დემენახვოს ქი, რა დელიყანის ემეავო?

- დროდ უკეთესია, მევეყვანოვო!

გამობრუნდა გელმა უკან, მოდის და, დედნახა ერსალიკ - კაცები ყანას ფაჰვენ. დუუმახა ისნებს, რომე: ვაი, თქუვენ დღეს, აგზე რუმ ფადიშაი ჩამეძაროს მისი ასკრების ერთათ და ყველას დედა გიტიროთ-ნაო! ისნებმაც: რა ვქნათ, რაფრა გადავ[რ]ჩეთ?

- რაფრად-და, ფადიშამა რომ კკითხონ: ეგი ყანად ვისიავო, ომალ-ხან ჩოზანისი-თქვა და გადარჩებით. თვარადა - არავო!

- კაი, მეგფერ ვიტყვიოთ! - და დუუმახეს.

მოდის კიდვენ ეს გელი და, ახლა დედნახა ქი, ქალები ზიან, მატყ[ლ]ს დაჩეჩვენ. ახლა იმათაც დუუკივლა, ქი:

- ვაი, თქუვენ დღეს, აგზე რუმ ფადიშაი ჩამეძაროს მისი ასკრების ერთათ და ყველას დედა გიტიროთ-ნაო!

ისნებმაც: რა ვქნათ, რაფერ-ნა გადავ[რ]ჩეთ?

გელმაც უთხრა, რუმ:

- რაფრად-და, ფადიშამა რომ კკითხონ: ე ვისი მატყლი გიჩეჩვიანო, ომალ-ხან ჩობანისი-თქვა და გადარჩებით. თვარადა - არავო!

ისნემმაც: სულ კამ იყოს, მეგფერ ვიტყვითო.

იარა ახლა ეს გელი, მოვდა ჩობანისას და უჩივა, რუმ: წამოდ, ფადიშაისას მივდეთ უნდა, ქალი ქვყავს სანახველიო!

- ურბა რუმ რამეი არ მაქვა, რაფრა მოვდეგო? - ჩობანმა უთხრა.

- კეცო, შენ წამოდ და სხუაიც მე ვიცევო! - წევდა, წემყვანა.

იარეს, იარეს და ერთი დიდი ღელეა. იმ ღელეში ღვირი წყალი დის. გემხედა გელმა და უთხრა ჩობანსა: გემხადე მაღ დაგლეჯილი ზუბუნნი და ჩახტი შიდავო!

გემხადა იმან და ჩახტა. ახლა რა ვქნავო? - უყურეფს გელსა. ახლა, ასწიე და იცურავე მაქ, ვინემ მე არ მუალ, ზემთ ხმელზე არ-ნა გამოხვიდეო, - გელი უჩივა. დემწყო იმან შიან ცურავი, რაფრაც რომ უთხრა. გელი გემარა, წევდა ისვენ ფადიშაისას:

- ეფენდიმ, ერთი ყაღლა მოგვიხთა, ახლა გვინდა მოხმარებავო! - უჩივა.

- რა იქნა, რა მოგიხთათ?

- რა და, გზაზე მოსლაში ჩემი აღაღ წყალში ჩავარდა და იხჩვის, მშველელი უნდავო. ჰემ, რაც რომ მოქ[ვ]ქონდა, ისიც კაიბი გვექნავო!

ფადიშამა ასკრები გუუშვა, რომ მიეშველეთ ომალ-ხან ჩოფანსა, არ დეიხჩვასო. წევდეს, ეს გელიც წემყვანეს, თაბი. გზაში რომ მიდიან, დემნახეს ი კაცები, რომ ყანას ფაჭვიდენ. იმათ უმახეს, ქი: ეს ყანაი ვისიავო?

- ომალ-ხან ჩობანისია, ეფენდიმ!

გაცეცთენ ასკრები ქი, ამ ომალ-ხან ჩოფანსა რამსოი ყანები ხონებიავო!.. პაწად კიდვენ რომ გემარეს, ახლა ის მატყლისი დამჩეჩველი ქალები ნახეს. იმათაც ხკითხეს, რომ: ვისია ეს მატყლივო? იმათმაც:

- ომალ-ხან ჩობანისია, ეფენდიმ!

ბირდენ და გაცეცთენ იგი ასკრები: რაფერ ზენგინი ყოფილა ის ვინცხადა, ჩობანი ქი თქვიავო?! რა იციან, რუმ ყველაფერი ეს გელმა ქნა?!..

ამფრად, მივდენ ი ღელი პირსაც. ნახეს - წყალში წევს კამ დელიყანი, ურბა წყალ[ს] წულღია. ამემყვანეს, ჩააცვეს, დაახურვეს და ფადიშაისას წემყვანეს. იმანაც რუმ ნახა - ბიჭო, კაი ბიჭია?! - მეწონვა. დუუმახა მის ქალ, დუუყენა ამ ჩობანსა გუვერთში და - შენ კაცი და ეს ცოლიო! - ემრი უქნა.

აი, ამფრათ იმ გელმა ი ჩობანსა კაი ქალი ათხოვნია. ეს ჰეჰაიც აგზე დავათავოთ.

დუზჯე

12. ჩემი სახელი - მემედი

ჩემი სახელი - მემედი, აქ დუნიაზე მევედი
ძალვან რომ კაი ვერ ვნახე, ქლათ ისტანბულსა წევედი,
იქ ერთი ჯამე დევნახე, ავსწიე, შიან შევედი
იქ რომ იმამი არ ხყავდეს, დევძახე: „აგერ მევედი!“
დადგენ და წინ დიმიყენეს, ჰადმენაც ველარ წევედი,
ერთი ბისმილლაჲ დავსძახე, ბოლომდინ ველარ გევედი.
მემრენ გურჯიჯაც ვურივე, ამფერ იოლზე წევედი,
ის ნამაზი რომ ვამთავრე, გავშპი ჰაცხან და წევედი,
კაცებმა ძებნა დიმიწყეს, ჯამეის უკან გევედი
იქ ჰაცხან რომ ვიმაღვიდი, ჩემთვინაჲ ძილში წევედი.
დიმიჭირეს, წიმიყვანეს - ეძვახ, შენი მემედი!
ჰუქუმათსა ჩამაზარეს, სულთან-ხაფისში შევედი
ასე ვიფიქრე - გამუალ! ეძვახ, ვერ გამევედი,
ფენჯერეს თვალი დავხკარი, ერწამზე ზედთ ევედი.
მემრე ვთქვი: „კაი იქნება, ყვინჩი რომ იყოს მემედი!“
რა-ნდა ვქნა, რაფერ წევიდო - სულ ამის ფიქრში შევედი,
იმდენსაც რას ვიფიქრებდი, რუმ დემძახეს - მემედი!
ზაფთიეფსა გამოვხყევი, ხაფისის დიდთან შევედი.
იმანაც მკითხა: იავრუმ, შენ ხარ თუ, გურჯი მემედი?
ჯულაპი მივეც: ჰაგრე-და, ხომ ხედავ, შენსას მევედი
შენ აქა არ გაჩერდები, შენ თუ ხარ მართლა მემედი,
წაჲ და ფარა მიშოვე, გიგიშვა ევედ-ევედი!
ასე ვუთხარი: გიშოვი - გამომიშვა და წევედი,
რა ფარა გინდა, რის ფარა?! გევედი, აღარ მევედი.
ახლაც იგზე ზის, იძახის: „ჰაბუ ნე ოლდუ, მემედი?!“

დუზჯე

13. ზეგნელი სულემანა

ხულოს ზედამ - ქედლები,
ჩემს ჭიბონისი დედნები
ლამაზ გოგოს რომ დევნაზავ,
ერბოსავენ დევდნები!

იგერ, გაღმა თეთრი ქვაო,
ხელი დავხკარ - თან ამყვაო,
გოგოვ შენმა სიყვარულმა,
ჰაცხან წველ - იქ წამყვაო!

ბათუმში ჩამოვბლაცუნდი
მე - ზეგნელი სულემანა,
ჩაქურის ყიდვა მინდოდა,
ყართოფაის ვყიდდი, განა?!

დემესიენ ჯიბგირები,
გადმოგვიგდე - მთხუვენ, - ფარა!
ისნეფ ფარას რას მივცემდი,
გავდელდი და ვიძრევ ყამა.

გავხკარი და გამოვხკარი,
დოუვარე განდაგანა
შვიდსა კაცსა მუშტით დავცემ,
ყამას ვიქნევ ხანდახანა.

ამფერი ბიჭი ვყოფილვარ
მე - ზეგნელი სულემანა
განდაგანაც რომ ვისამე,
გადავხკარი იქ ყოლსამა.

ჯიბგირები იმახიან:

„აღარ გვინდა შენი ფარა!..“

ჰემ ჯიბრობენ, ჰემ ხკვირობენ:

„რაფრად ცეკვობს ასე, თვარა?!“

კიდვენ ერთხელ მოგახსენო:

ზეგნელი ვარ, სულემანა

ჯიბგირები გადავრეკე

სულ ცეკვობით, გან და განა!

ჰაჯი-იაქუფი

14. ხუმტი ბუმიე

ხუმტი ბუმიე, მეგემ, მუაჯირათ წამოსული ქობლეთელი ყოფილა, ძაან თემბელი, რომ თურქულიც არ ცოდნებია, იშთე!.. ერ დღეზე, მის ეზოში რომ არი მისთვინაჲ მიწოლილი, გემეძარა ვინცხა ვორი ალაფრანგა. მეგემ, იგზე მუსაჭირათ მოსლას ფიქრობენ, ამა ვისას მივდონ უნდა, არ იციან. ამისი - ხუმტი ბუმიესი კაპი რომ ნახეს, მეეწონვენ და შევდენ. დედნახეს, რომ კაცი - ეზოში მისთვინაჲ მიწოლილი. ჰემენ, თურქულა დიელაპარიკენ, ქი:

- ნასილსუნ, ეფენდუმ? მუსაჭირი ისთიორ მუსუნ?

- წაძთ, თქვენი დედაიც მაქ გავსკუჯევო!.. - ხუმტი ბუმიემ.

ალაფრანგემმა რამე ვერ გემგნეს, რამე ვერ გააგნებინ და გატრუალდეს უკან. წევდეს რომ, ეგი რა კაცია, ვერ ვიცანეთო. იმათი წასლის უმაღ, ესცა მისი ქალიც ხუმტი ბუმიესა:

- კაცო, ხომ გითხარ, რუმ თურქული იჰწავლე, თურქული იჰწავლე-მეთქინ?! რა ყედერია ახლა ესა, გეჰწავლოდა, გცოდნებოდა - წაგადგებოდავო!..

- წად ქალო, გეძარევიო!.. აბა, ისნემმა ხუმ იცოდეს ლამაზობით, კარგობით და წაადგათ თუეო?!..

15. ნენესი სიზმარი და კომუთანნი

ახლა, ერთი აქავრელი - დუზჯელი მუჰაჯირი, იშთე, ასკერში წუუყვანიან. წუუყვანიან რომ, ავდასიონში მოხვედრილა ისი, ტეარეს ემეი რუმაა, იქ. ყუელ დილლას, შენ ხარ ბატონი, იმას კომუთანნი სხუების ერთაჲ ისე, ტეარეში ჩასხამს, ეიყვანს ცაში და იქიდამაც, ფარაშუთით

ახტუნლებს, ზეიდაძე. ამფერ არიან, ამფერ საქმობენ-ქი, ავდასდონში, დაა! ეგიც არი, ფარაშუთი აქვა მისი, ასკერლულ იჯება, ლამაზობით, კარგობით.

ერ დღეზე - ტეარედამ მე აღარ-ნა გადმოვხტე, კომუთანუმო, - მის კომუთანს უჩივს. იმან გაცეტა: რა იქნა, რატუმ აღარ გადმოხტეო?

- რატუმ და, გუშინ ჩემი ნენეჩემისი წერილი მივღე, რუმ გლახა სიზმარი უნახვან და იმ გლახა სიზმრის ბარობაზეც მე დღეს თუ გადმოვხტე, ფარაშუთი აღარ გეიხსნის, ჩემთვინად გავცთე-ნაო!

- გეიხსნის, ჭოვ, რაფრა არავო?!

- ცაჰ, არა, კომუთანუმო! არ გეიხსნის და გავცთები, ნენემ ამფრად სიზმარი უნახვანო!

- გადმოხტეო!

- არავო!

- გადმოხტეო!

- არავო!

ენ ჯამი, ვერ გადმოახტუნლეს, დაა! უჩივს კომუთანი: მოდ და ფარაშუთები გავსცვალოთ და იმფრად გადავხტეთო. გასცვალეს და გადახტეს. გეშალა ამისი ფარაშუთი, კომუთანისიც არ გეშალა. დიესხრიკენ ქვეით იმთე და ეს მუჰაჯირი უმახის კომუთანსა:

- კომუთანუმ, იმთე გეშალა და ვესხრიკვი და შენ რადჯეზიო?

- რავიჯები და ერთი იმ შენი ნენეშენისიც და მისი სიზმარისაცავო! - კომუთანის რუმ არ გეშალა, დაა, ამფერ დუუკივლა, გაცთომამდი.

ჰაჯი იაქუფი

16. დუზჯელი ზულფიყარაჲ

დუზჯელი მუჰაჯირი იყო ერთი, ზეგნელი. ზულფიყარაჲ ეთქუა. იმფერ კაცი ყოფილა ქი, ძალვან რამეი ზეჩი. ერთხენ თურმის, ცოლი უჩივს: წად შეერშივო და ერი მჯიხი მარილი მომიტანე, აღარ მაქო.

- მარილიო, ხო? - კითხა.

- ხო, არ დაგამიწყდეს, იცოდევო.

წევდა. წასლისას, პაწა გეძარა, ბრეული გეძარა, დედნახა, რომ დუგუნია. სელამუნ ალეიქუმო, დუუმახა. ჰემენ გუმუდგეს, დეჰირეს და გალახეს: ვისაა, შენ სელამუნ ალეიქუმ უმახი, დუგუნზე ომ კაც დედნახავ, რაფრა-ნდა უთხრა, არ იცივო? არა, არ ვიცივო.

- ალლაჰუნ ემრილე, ლამაზობით, კარგობით იყავ-თქვა და უთხრა უნდაო - დუუთითეს და დაპლანეს, - სხვაი რამე არ-და უთხრა და იცოდევო.

- კაივო!

გუუშვეს და იარა. წევდა პაწა, გეიწია და ხედავს, რომ ჯენაზე მუაქვან, ტირიან, ჟღავიან, იმფრად მოდიან. ხოდა, ამანაც ფიქრი ქნა, რომე - აგინი დუგუნჯები იყნებიანო და ბირდემ დუუმახა:

- ალლაჰუნ ემრილე, ლამაზობით, კარგობით იყავითო!

ჰეფთენ დიესიეს, ურტყეს, გალახეს: ვისაა, შენ მეგფრად რუმ უყვირი აგზე, ვერ ხედავ-ქი, ჯენაზე მოგვაქ, სიხინთი ვიჯებითო?!

- აბა, რაფრა გითხრათ-ნავო?

- რაფრა და, ალლაჰუნ ემრილე, მაი ბოლო იყოს თქუენ სულალეშიდ, ღმერთმა ერთი ეგი გაკმარონო, ამფრად გვითხარო!..

გუუშვეს ისნემმაც და წევდა. ერ ქოვში მივდა რომ, ხედავს: ეზოზე ზის ნენეა და ხელში ბალანაა უჭირავს. იგზე ბაბოიც დგანა და უმღერის იმას. ზულფიყარამ ფიქრი ქნა, რომ ტირის ახლა ეგო, და:

- ალლაჰუნ ემრილე, მაი ბოლო იყოს ქლად თქუენ სულალეშიდ, ღმერთმა ერთი ეგი გაკმარონო! - დუუმახა.

ვუი, დეიჭირა ბადვისი ბაბამ და ურტყა, გაათავა. ხკრა მერე ჩარფუზი და გააგდო - არც რამეი უთხრა, არც რამეი აჰწავლა, - ხკრა ჩარფუზი და გააგდო, იმთე.

ახლა, მოდის ეს, ასე კაწვა-კაწვით, ტირილით და მოვდა შეჰერში. ამფრადაა გადაწევილი წელში, ხელიც აქვა მოკიდებული და მიდის უსულ-უსულა. მივდა ხომ, იმსალიკ, ჰაცხაც რომ მარილი-ნა იყიდოს - წელში გადაწევილი, ხელ ასე მოკიდული, უსულ-უსულა და იქ კიდვენ იგი - მარკეთ საები დგანა. უყურეფს და ფიქრი ქნა, რუმ: ესე ვინცხადა, მქუცავი ხუმ არაა, რას მეიპარვის, რომ მეიპარვისო? უდრუზა გარგანი ბეჭებში საწყალს, გააგდო და მიაძახა: წაა, შე მქუცავო მამაძალლო, აქ რა გინდებიანო?!

ასე იქნა დუზჯელი ზულფიყარაის ბეჩობის ამბავი - ვერც რამე ქნა, ვერც რამე იჰწავლა, იმ ზავალმა. წევდა ისვენ მის სახ[ლ]ში გაცეცებული, მარილიც ვერ იყიდა და ქალმაც რუმ ისე ხელცარიელათ დედნახა, ასწია და გამუაგდო კარში - რათ მინდა მე ამფერი ბეჩი კაცი, რამეი რომ არ იცის, წაა და დილენჩი გახთი, შენთვინაა იყავიო.

დუზჯე

17. სიმე-სიმავრი

სიმე-სიმავრი, მარიმევ, სიმე-სიმავრივო
სანადიროში, მარიმევ, ჰაცხან წასულანო...
წასლით წასულან, მარიმევ, დაღში გასულანო,
იმ დაღშიც ხიდი უნახვან, იგზე გასულანო.
ხიდზეც ირემი უნახვან, მაღალ-ქიანივო,
ირემს დუუწყია, მარიმევ, თურმის ღრიალივო:
სიმავრი ჩივა: სასიმოვ, გახკარ ისარივო.
სასიმოდც რომ ქესქინია - გახკრა ისარივო.
გახკრა ისარი, მარიმევ, დასჭრა ირემივო,
„ახლა შენ გახკარ, სიმავრო, მოხკალ ირემივო.
გახკრა სიმავრმა, მარიმევ, გახკრა ისარივო
ირემს ესრიდა, მარიმევ, მოხკლა სასიმოვო!
„შვილო, მარიმევ, მარიმევ, გავხკარ ისარივო,
ირემსა ვკლიდი მეგონა და მოგიკალ ქმარივო!“
სიმე-სიმავრი, მარიმევ, სიმე-სიმავრივო
სანადიროში, მარიმევ, ჰაცხან წასულანო...
წასლით წასულან, მარიმევ, დაღში გასულანო,
დაღში გასულან, მარიმევ [და] აღარ მოსულანო...

შაირი მითხარივო და, აგი შაირი არაა, სიმღერაა!..

დუზჯე

18. ფეფზისი და აინურისი ლაპაიკი

- ვთქვა?
- თქვი...
- ის სიმღერად ინა ვთქვა კიდევ? აჰა, ახლა ვიტყვი:
ნენემ კაბა შემიკერა,
ზედ კოპჭები დემიკერა,
ნენევ, ადრე გამათხოვებ და
ძალვან ვარ გაჭირვებული...

- სხვაი...? ამის მეტი არ იცით?
- არ ვიცი.
- სხვა, ახლა თქვი ჩასაცმელებიდან რა იცოდით? თავზე რა ახურიოდათ ადრე?
- თავზე რა ახურიოდათ მა? მაზმა... მაზმას იხურვიდა იგი, დოდოფალი, დოდოფალი მაზმას დეიხურვიდა, ენიშთე დე - სხუაფერ იმა, რაცხა რამ იყო...
- ლაჩაქი არ იცოდით?
- კი, ახლა შენ თქვი და გამეხსენა...
- ფეხზე ჩასაცმელი რა იყო?
- ფეხსაცმელი იყო, კუნდურაი.
- ფანთოლანი რა იყო? შალვარი, ხო?
- არ ვიცი...
- შალვარი არ იყო?
- ჩვენ იქით - შალვარი არა, აქანაი დევნახე შალვარი მე..
- ეზოში სახლთან რა გქონდათ?
- ბეღელი...
- ბეღელი თუ.. სხვა გახსოვს? ნალია გახსოვს?
- ნალია იშთე..ნალია და ბეღელი აინე..
- ნალია თუ ბეღელი?
- ნალიაც, იგიც... ორვე ჩივიან, ღორის სახლია!
- ღორის იქნება?..
- ნალიე ბეღელია, კი.
- ნალიაში რა იყო?
- ნალიეში რა იყო? თრუშები იყო, ვაშლი, სხალი..მეივე, ძანი
- ხილი იყო? ხილები?
- ხილი... ხილი და იყო, ჰო! რაფერ იყო, იცი? ჩუვენ ასე დავხყრიდით, ნალიაში დავხყრიდით ხილსა, მისთვინაჲ გახმებოდა იგზე და, გახმობის უკან, ჩამეველებდით იმასა, შევჭამდით, დაა! ასე იყო, ნალიაში ასე ინახვიდა ხილსა ჩუვენი გურჯობა. თურქემმა ნალიაჲ არ იცის. აგზე რომ ჩუვენ მოველით, მემრე დავაკეთეთ ნალიები, გურჯების სოფლებში. ახლა ჰაცხან რომ ნალიაჲ, გურჯობაც იმსალიკზეა. ხომ იცი, შენც?
- შენ რამსოი გურჯი ხარ? შენი დიდები აგზე ჰიდამ მოვდენ, ე?

- ქობლეთელი გურჯი ვარ, აინური ჯინჭარიშვილი.

გოლდაქა

19. გარეელი ნადირებზე ვილაპარიკოთ

მე ძაან ავჯი კაცი ვიყა ჩემ ახლობაში ქი, დაღში გევდოდი, გარეელი ნადირებსა ვკლიდი, სახ[ლ]ში მევეტანებდი. ბაზი აქ მ[ო]ქონდა, საჭმელათ, ბაზი და - გავხყიდდი ბაზარში, რა ვიცი, იშთე, ავჯობას ვიჯებოდი, ჩემო ბუძიევ. ახლაც, გარეელი ნადირებზე ვილაპარიკოთ.

ღორი ძალვან იყო აქა. [ჭამთ ღორის ხორცს?] ესა, არა კვცო, როისმე არ მიჭმია, ებზედი არც შევეჭამო! ამა, მიკლია ისი მე. რაფერ იყო, იცი? ჩემ ახლობაში, ღორმა რომ აქით გამოვდა, დასწუხდა ეს ჩვენი კაცები ძალვან. დასწუხდეს ქი, ღორი ღამეზე, ასე შადამებული იქნა თუ, მოვდოდა, ყანებში შემევდოდა, შამოჯლიგინდებოდა, შასჭამდა იმასა, ნათესავსა, თუ კიდევ არ შასჭამდა, მოსჯეგავდა, დათხრიდა და წევდოდა. კაციშვილი მისი მამკლავი არ იყო ქი - ეშინოდენ: შადთანია, რა არივო, რაფერ მოკლათო?! ხოდა, დიმიძახეს ასე მეც: დემურალო, შენ ძაან ავჯი ვინმე კაცი ხარავო, მოდი ერთი, ჩოუჯექი ჰაცხან ამ ღორსავო, დაგვაწუხა აგზე ეს ხალხივო. მე ვთქვი: წამოვიდე. წველ ქი, ჩემი იგი მქონდა - მინჩისტერი, კაი მაგარი იყო ისი, ავრუფადან მოტანილი. წველე და წველ, გადაღმა ქოვში გედეველ, ჰაცხა რომ ღორი იყო, იქა.

გედეველ ქი, ღამეზე ერი ვინცხაის ყანა რომ იყო იქ, ჩოუჯექით სამი ბიჭების ერთათ. მე მინჩისტერი მაქ, იგინსაც ვორ-ვორი ყამა ურჭვიან ქემერში. ღორი მე-ნდა მოვკლა და აგინმან ნა მხარი მომცენ მემრე, თუ ღაზიმი რამე მექნა. ასე, ვყურობდით იმასა თელ ღამეს და დილლა რომ იქნას უნდა, აფხანიკი მეზნევა ქი, გეახედე იგზე, დემურალო, ის თუ ღორიც არ იყოს და მამაჩემი მაგინევო. გევხედევ და - გერჩექ, ღორია. ბიჭო, - მე ვუთხარ, - თქუნ ახლა აგზე დარჩით და მე წვედე, ახლოდამ-ნა ვესრიო-მეთქინ იმასა. რომ დიგიძახოთ, მემრე მოდოთ, ისე აქ იყავით-მეთქინ. კაივო, მითხრეს. დარჩეს იქ და მე წინ წველ.

ღორი ნამეტური იბლისი სულია - ვინც რომ გინდა იყავ, იგნებს შენ სულსა, ძაღლისავენ არი, დაა! ეს ხუმ ვიცოდი მეც, ამიზა უსულ-უსულა წველ, გავხოხთი იგზე, კაი გავხოხთი და დევეახლოვე. იმფრად ახლოს მიველ ქი, მისი ყრალი სუნი ჰეფთენ ცხვირში მესცა. ვაი-და, შენ დემურალსა! დავაჩაღე ეს თოფი, ეს მინჩისტერი და მობრუნებხან, ბირდემ ვესრიე. მოხთა ქი, დაქოქვილსა, დეაწყო ჯიჯლინი, გემეიწია და მეც, გამოწევის უმაღ, მეგრე ქეზი ვესრივე. იგიც მუარტყი, შუბ[ლ]ში დავნიშნე. ჯიჯლინ-ჯიჯლინით, დეესხრიკა იქიდან და ქი წახყო დინგი მიწაში, ათხარა მიწა. „აბა, ბიჭებო, გამოით ახლა!..“- მეთქინ, ვიძახე. აფხანიკებიც ერთ

წამას მოვდეს, მხარი მომცეს - იი ღორი ყამაებით ისე ჩაჩეხეს, ჩაადუმეს. მემრე ავსწიეთ, კუდი მოვსჭარით, წამევლეთ და მიუტადთ ხოჯასა, ჯამეშიდ. ნახა - აჭერუმ სანა, დემურალო, ბაბა დილითი იმიშუნო, მითხრა, ათი თავი ყურშუმი მომცა.

ამფრად იყო ეს ლაპარიკი. დემურალი ვარ მე, კირნათელოლლი.

ჰაჯი-დაქუფი

20. შინაურობის ამბევები

(ფეფზისი და ყადრიესი ლაპარიკი)

- შენი სახელი რასოია? რას გეტყვიან?

- ყადრიე ვარ, ხაილოლლი. გურჯი ვარ, გურჯის და ქალი ვარ.

- აბა, შინაურობის ამბევები ვთქვათ: ძროხა თუ გყავდათ, ე?

- კი, ძროხა იყო, ხარიც იყო. წინ-წინ, ხარიც იყო და მემრენ - ძროხა, მარტო ძროხა. ბაბაი მომიკდა მე და მისი მოკდომის მემრენ, ხარი გავხყიდეთ. დარჩა ძროხა.

-ძროხას სად აჭმოვდით, რაში ჩოუყრიდით იმ საჭმელს?

-საჭმელს ჩალას ვაჭუმდით...

- კი ჩალას აჭმოვდით...ბალახს აჭმოვდით...სიმიინდს რას ეტყოდით?

-ბალახი, სიმიინი ჩალა...მოვკრეფდით, ბალახ გავახმობდით...ჩემი ნენეი და ბაბაი...ბაბაი არ მყოლოდა...მოკვდა...პაწაი იყო მოკვდა..ნენეი დიდი ბაბაი იშთე....ჩალა აჭამდნენ..

-ბაგა იყო ოხორში? ბაგა არ გახსოვს?

-კი...

-საბზელი გქონდათ?

-სამანლული არის ოხორის ჰემენ..ახლო..ძროხის საჭმელი იქანა იქნებოდა, ჩალაი ბალახი იქანადა ხოპოი არის და ზროხა...ერთი ზროხა, ერთი ხოპოი იქნებოდა...ბრეველი არ იყო....აწევდნენ ძროხას მისცემდნენ...

-კამეჩი არ იყო?

-კამეჩი ჩვენ არ გვქონდა..

-სხვა რა ცხოველები იყო თქვენს სოფელში? ტყეში რა იყო, რა ცხოველი...კურდღელი, მგელი, რა, რა იყო...?

-ტურა

-ტურა იყო....დათვი?

-ის არ დევნახე.

-შველი? ირემი?

-ისინი სახელებთაც არ იცი, რომ არ დევნახე

-არ დევნახე, ზათენ ჰიჩ სახელი არ ვიცი...ტურა.....

-მგელიც არ გახსოვს?...ფრთა რომ აქვს ის?...ქათამის გარდა ეზოში რა იყო? იხვი იცით?

-ქათამი, მამალი..

-იხვი, ბატი?...ორდელი იყო?

-ორდელი გქონდა...

-ორდელი თუ იყო, იხვიც იყო.....

-კი, იხვი...ჩვენი დიდვანები....

-გაზი? გაზი იყო...ბატი გაგონილი არ გააქვს?

-არა...არ დაილია?

-არა..

-ახლა სახლში შევედით. სახლში რამდენი ოდა გქონდათ? ერთი სართული თუ იყო?

-ოთხი ოდა გქონდა

-ერთი სართული თუ იყო ორი? რამდენი კატ იყო? რამდენს იტყვით თუ რამეთი?

-რამეთი..

-რამეთი კათი იყო?

-ერთი კათი იყო და ქვეშ და ერთი ოდა იყო. ყურზენი ფექმეზი...ნენეი იქანად გააკეთებდა..

ოჯაყი არის იქანად, იქანად ყურძენის ბეჭმეზია აადულებდა... ვაშლი, სხალი, ყურძენი...

- რაში ჩაასხამდა იმათ?

-დერგში

-რაფერ შეინახავდა? რა საცმელეფს აკეთებდით ? სეჩმელეფის სახელები გახსოვს?

-ლოზიე, ფხალი, ფათათესი..

-ფათათეს რას ეტყოდით?

-კარტოფად

-კი

-სხვა? სეჩმელეფის სახელები? ხინკალი გაგონილი გაქვს?

-არა

-სინორი? სინორი გეცოდინება

-სინორი ვიცი

- სინორი თუ სილორი?

-სილორი ჩვენებმა არ იცის, აქანე დევსტავლეთ სილორი..

-სხვა...მაღახთო იცით?

-მაღახთო დიდვანებმა იცის, მე არ ვიცი..

-მე ძალიან მიყვარს, ქინძიანი უნდა იყოს...

-ჩვენ ქინძი ვიცით, აგენმა არ იციან..

-ეცოდებიან, ლაზებსაც ეცოდებიან..

-არა იციან... ჩვენ ახლა იქანე მივიდიან 40 ქიშე, იქანაე მივედით. ვჭამეთ, სვით, წვევდით და იქანა ენ კაი საჩმელი თქვენებმა გააკეთა...

-რა გააკეთა, რა იყო სახელი?

-ბადრიჯან...შიგ..

-ნიგოზი?

-კი ნიგოზი..

-ნიგოზი თუ კაკალი?

-ნიგოზი კაკალი..

-თქვენ რას იტყვით?

-ნიგოზი... კაკალი. ლაზებმა იცის... აგენმა კაკალს იტყვიან, ჩვენებურმა ნიგოზი...პატლიჟანი გააკეთა ზალიან კაი საჩმელები

-პატლიჟანის ზევით რა გააკეთა?

-მჟავე

-მჟავე არა , ბროწეული..ნარი...

-არა, არა..მჟავე ჩემი ნენე იცოდა...ჩვენებურმა ბროწეულის წყალი არადა, ადუღებული წყალი არადა მჟავეს, მჟავე ეგში კორკმელი, ტყემალი...

-კორკმელი რა რის?

-კორკმელი დაჰა თათლისი დაჰა გემრიელი

-გემრიელი კორკმელი..ტყემალი ჟავე იქნება?

-ჯავე იაფიოდი პატრიჯანის ზედ ჟავეს დაადებდენ...

-კორაო რა არი?

-რაცხას ჩივოდენ დიდვანები. იშთე, მე არ ვილაპააკე, ვერ ვილაპარაკე..დამავიწყდა..

-ჟავე თუა ჟავე..

-ამას არს იტყვით, ეს რა არის?

-ზღუად..ზღუა

-ზღვად, მზოდა, მზღუად

-ზოგი ამზობს ზოდა

-ზღვაში რა თევზებია?

-თევზის სახელები?

-კი...გახსოვს?

-ფალამუთი, ქაფშია, ქაფშიე

-ქაფშიე რაფერი თევზია იცი? ერთი კი ვიცი ჩვენებურა

-პაწად

-ქაფშია ლაზლარი..ქაფშიე ჩვენს..ქაფშია ათეში, ქაფშიე ჩქინი...

-ჩიტების სახელები გახსოვს? მერცხალი, ჩიტო, ბელურა...

-არ ვიცი...ჩიჩხინაკი ბევრი იყო..

21. ჩვენებური ქორწილი რაფერ იყო

(ფეფზისი და ყადრიესი ლაპარიკი)

-თქვენს ბაღნობაში მგონია გახსოვდება ესე დუგუნები...ქორწილი? იცით?

-ქორწილი

-რაფერ იყო? რას აკეთებდენ? რაფერი იქნებოდა ქორწილი..გოგოს რაფერ მეითხოვდით..ბიჭი და გოგო ერთმანეთს დეინახავდენ?...ისინი გახსოვს, რაფერ იყო?

-არა ჩვენი ზამანის დროს..

-თქვენს დროს...

-დიდვანები მივდოდენ გელენის(?)...ბაბა, ბაბამუში (მამამისი), მივდოდა დიდვანებს დელაპარაკებდენ...

(ბაბამუში ლაზურად..დადი დიდნენე დიდნანა..)

-სხვა?

-იშთე ნენემისი მივდოდა, მამამისი მივდოდა (ნენემისი დედამისი ორივე შეიძლება იქისიდე ოლიო)

-ორივე იცი შენ: ნენემისი და დედამისი აინეა ხო?

-აინე აინე..ნენამისი ნენემისი აინე...

ნენემისი მივდა წევდა..მამამისი მივდა..გოგო ნენემის მამამის უთხრა სიტყვას ეილებს...მიდიან ესენი მეითხოვენ...

-მიითხოვენ..კი ასეა...ქორწილი რაფეია? თუ რაფერ იქნება?

-ქორწილი რაფერ იქნება....ქორწილი შაფათი

-შაფათს დეიწყებს?

-შაფათს შუადლის მერმენ დეიწყებს, კვირეს შუადლის მერმენ დეილევა.

-ორი დღე?

-ჰო

-რა იქნებოდა?

-გოგოს სახლჩი...

-გოგოს მეორე დღეს მოიყვანებენ თუ რა?

-ჰო, მეორე დღეს.შაფათს დეიწყევს...საჩმელს ჭამენ..შუადღეს შაჭმელს ჭამენ...ქორწილი დეიწყება..ისამებენ..

-რას ისამებდენ? რას სამავდენ?

-საადაჯე თურქული

-ჩვენებური არ იცოდნენ?

-ჩვენებური ბიჭებ კაცებმა ჰორონი ... იშთეფიშთობენ..

-ესვრიდენ ჰო? სროილობდენ ფიშტოს ხოო?....სხვა? პირველი დღე ესე გეივლიდა....კვირა დღეს რა იცი?

-კჭირე, კჭირე ოილე შუადღეს კიდეც ემწემ მოჭლიან, შუადღეს მოჭლიან კიდე სუ მთელი შაჭმელს ჭამს იქანად კვირა დღეს, შუადღეს მერმე დოდოფალი(ალმენენ გელიოლარ)

-აჰა დედოფალს მეიყვანებენ..კვირა დღეს შუა დღეს უკან....შუა დღეს უკან თუ შუა დღეს მემრე?

-შუადღეს მემრე..შუადღის მემრე ბიჭის თარაფა მოვლიან

-ბიჭის კუთხე..

-ჰოო...იგინი მოვლიან დოდოფალი წეიყვანებდან კვირა დღეს..

-ბიჭის კუთხე...იმ კართან რა იქნებოდა მისცემთა თუ ძმა, მამამისი?..გაატანდა თუ?...თუ არა რაცხას მოითხოვდა?

-გოგოს ძმა იქნებოდა კართან..ფარას...ნაჭარს აართმავს..მერე დედოფალი.. დად მისცემს სიძეს...

-მისცემს თუ გაატანს?

-მისცემს და არის და გაატანს და არის

-იანი ძმა....რაზე ჩაჯდებიან? ცხენზე თუ?

-წინ- წინ ცხენი იყო..შოფერ სადღა იყო მაშვინ? მერმენ არაბა...

-იმის შემდეგ რომ ახლა ცხენზე შეჯდა...დედოფალმა სიძეს კართან მივიდა...კართან მისლამდის , კართან რომ მივა, სევა, გზაში არაფერი არ დაემართა? სხვა რამე არ არის? იმ გოგოს კუთხე არ მიდევს? რამეს არ მოითხოვენ, რომ მივა?

-ახლა ბიჭებმა მოუდა, კაცმა მოუდა და დედოფალი წეიყვანოს...დედოფალის სახლიდან ჭიქა ამფერის ჭიქა მეიპარებდენ

- დედოფალის სახლიდან მეიპარებენ?

-ჰო...სულ თელს ამიდამ მეიპარებს...რომ მივლიან ბიჭის სახლში დედოფალი წეიყვანეს სახლში გასტეხონა...

-გატეხონა ჭიქები..ბიჭის კუთხე რომ მივა გოგოს სახლში, მეიპარებენ ჭიქებს და ბიჭის სახლს კართან გატეხვენ..რატო? ბერექეთისთვის...

-არ ვიცი...მერმე ქორწილი დეილია...დეილევა ძალიან...

-ქალ- კაც ბიჭი გოგო ერთად იცეკვებდენ?

-კი სულ მთელ ქალ კაცი ერთად იყო...

ჟორი არაბა მოვიდა აქანა: ჟორი კაცი ჟორი ქალი.ახლა კაცები ჩივანებენ ჩვენ სოფრა მივეცი..ქალებს წყალიმიეცი...შევშალე და რატომ ესე ჩივიან? სენი ქალია და დაჯექ...

-შეგაწუხეთ..დიდი მარდი ლაზურია... დიდი მადლობა ქართული..ასევე გმადლობ..მადლი მევიდოთ..

-ჩვენებურად დათვლი? თვლა?

-ერთი, ვორი სამი ვოთხი ხუთი ექსი შვიდი რვა ცხრა ათი თერმეტი ორმეტი თექესმეტი თოთხმეტი ტუთხმეტი ცრამეტი შვიდმეტი ვოცი ვოცდაერთი ვოცდაორი ვოცდასამი ვოცდაოთხი ვოცდახუთი ვოცდაექსი ვოცდაშვიდი ვოცდარვა ვოცდაცხრა ვოცდაათი....

22. გურჯიჯა არ იცით?

(აბდულასი და ხასანისი ლაპარაკი)

-თქვენ გურჯები არ ხართ? გურჯუჯე არ იცით?

- დევიფიქრო...

-შენ იცი, იცი...მიხდები (აბდულა ჩელები)

-ქონუშმიო ააა..

-გურჯისტანდან ჰაიდან მოსულხართ თქვენ? საიდან თუ იტყვით, თუ ჰაიდან თუ იტყვით, რას იტყვით?

-აჯარადან, ბათუმ-აჯარადან

-სოფელებს რა ქვია?

-აჭარადან რომელი სოფელი იყო? ეს სოფელი, რა ქვია ამ სოფელს?

-აჭარა...

-რომ აჭარადან ჩამოედით, აქაც აჭარა დაარქვით სოფელი...

-არ ლაპარაკობს, რატომ არ ლაპარაკობს?

-იცის...ცხვენია...

-არ ცხვენია..

-აჭარადან რომ ჩამოდით პირველად ამ სოფელში თუ ჩამოდით თქვენ?

-კი....ბურია გელდილერ..

-თქვენ რომელ სოფლიდან ხართ? ამ სოფელში დეიბადეთ?

-აჭარა...

-თქვენი კაცი ქმარია ხო? ქმარ იტყვით თუ კაც. შენი კაციც აჭარელი იყო?

- ძველი ისინი კითხო და ადეთები რაღაცები, დუგუნები რაფერ იყო, დუგუნი, ქორწილი იცი?.....დავჯდეთ რაცხა...

-შენც მოდი, შენც მოდი და ერთად ვილაპააკოთ... შენ კარგი იცი და შენ ახლა თავად გეშინია?

-არ ეშინია..

23. ლუთფის ამბები

(ფეხი და ლუთფი)

- აბა გეცოდნება, გეცოდნება....შენი ეს სამი სახლია თუ...ორი
- ერთი, ორი.... ორი.ა...
- ორი შენი შვილებისა, ეს შენი ..მირე(მეორე) დედაშენის
- მამამისის
- ეს რა იყო ადრე?
- ნალია იყო
- შენ გააკეთე?...ნალია აქ ქონდათ? ამ ადგილზე რა იყო ეზოში, სხვა რა იყო? სახლ ქონდათ, ნალია ქონდათ? სამანლული იყო?
- სამანლული იყო....
- საბზელი არ იყო?
- სიმინდი ქოი...
- არა, საბზელი გაგონილი გაქვს საბზელი?
- სიმინდი ფხული-მუხლი...თქვი...(სხვა რესპოდენტი)
- კი სიმინდი, სხვა? თავთავი, ლობია...პური....კიიი.....სურუნჯი არ იცი?
- რამე არა...რამე რაი...
- სახლში რა საჩმელეფს აკეთებდით?
- საჩ(ჭ)მელები?
- ჰო
- ლობია, ფხალი..
- სხვა?
- სხვა არაფერი...
- მალახთო? მალახთო გახსოვს?
- ჰო...
- რატო არ მითხარი? მაშინ ფაფა? ყურძნის ფაფა?
- ყურძნის ფაფა..კი
- იმ პურიდან გაკეთებდით იმ ფაფას?
- ტყემალისა
- ტყემალს რა?

- სხვა რა იყო ეზოში?
- სიმინდი მოვხარშავ...
- მოვხარშე რა ლამაზი თქვა და არ ვიცო (აბდულა ჩელები)
- ხილი რა იყო ეზოში?
- ვაშლი, ფხალი (მსხალი) თხილი..ყურზენი ჭუბუი (ლაზჩა) (წაბლი) ჭუბუი ჭუბლი
- ზღმარტლი იყო? ზრმარტი მუშმელა, ბალი?, ვიშნე?...
- ბალი არა ვიშნე...ბალი ბელი თუფლია (თაფლი)
- მწვანილები რა იყო? ხახვი იყო მაკიდო სხვა?
- სხვა ...ქინძი, მაიდონუზი პიტნა// ნანე იყო...
- შენი შვილი არ ლაპაიკობს არ გეხმარება...
- თხილი იყო...
- კაკალი თუ ნიგოზი?
- კაკალი ნიგოზი არა
- ტყეში რა იყო ცხოველი?
- ზროხა
- ზროხა -სახში. ახორში...ზროხა გეყოლებოდატყეში?
- კი, ზროხა დავაბანდი...
- სხვა რა იყო ზროხას გარდა, ცხვარი იყო?
- ცხვარი იყო
- სხვა? თხა?
- თხა..
- ქათმები გყავდენ?
- ქათმები
- იხვი?
- იხვი ნე?
- იხვი რა არის? ორდექი
- სხვა...ბატი?
-
- ტყეში რა იყო, ტყეში გელი იყო?
- ტყეში შეშა იქნება...
- ტყეში კი შეშა იქნება...თუ მოჭრი შეშა იქნება...
- იიის...ცხოველებიდან რა იქნება
- გელი რა...არის
- გელი დათვი აირ
- ახლა არის დათვი?
- ახლა არა
- სხვა რა იქნება
- გუელი...

- გველი...კურდღელი? კურდღელი არ იცით?
- არა...
- დათვი იცით, გელი იცით გელი არ იცით
- გეის ვიტყვით
- შველი? არ გახსოვს ტყეში რა არის?
- ადრე ნადები იყო, ხო ნადები, ნადი იყო
- რაფერ აკეთებდით ნადს?
- საჩმელეფს გავაკეთებდით რავიცი მე....
- საჩმელეფს აკეთებდით, რომ ნადზე მოვიდოდნენ..იმათ საჩმელეფს მისცემდით ხო?
- იქ სიმღებები რაგაცები იქნება თუ?
- იქნება...
- იქნებოდაგახსოვს იმათიდან..
- შარქი-მარქი, სილმერა-მილმერა იქნებოდა
- გახსოვს?
- ამ მახსოვს
- რა გახსოვს ახლა იმათიდან?
- ფიცარი...
- სიმღერა...სიმღერა რას გაქვს..სიმღერა ცეკვა
- არა ნუ იმღე და სიტყვიტ თქვი
- ძველი ლოცვები გახსოვს ლოცვები?რომ ავად გახდები...შერცხვა და არ მღერობთ-
ვიცი
- არ მრცხვენია, მცხვენია აახლა მე?
- ლოცვები იცი?
- ვიცი
- რას ილოცავდით, რომ ავად გახდებოდა ბიჭი, ქალი, კაცი, რომ ლოცავდით....თვალი
რომ ეცემოდა თვალი რომ დიეცაო ამაზე....რას ულოცავთ
- ვიკითხავდით და რა ვიცი
- რას იკითხავდით?
- ყუბელა????
- ასეთი ლოცვები არ იყო თუ?: ალიოსა მალიოსა, შეგილოცავთ თვალისასა შიგნისასა,
გარესასა..."
- ჰაიდან მოგაგონდა არ იცი ახლა? ..შენ მგონი ესენიც იცი, ცოტა გახსოვს....ცოტა
ახსოვს მე ასე მგონია...მე ვიცი და მე ვამბობ, მე არ მცხვენია და შენ რატომ გცხვენია.
ახლა ჩვენ რომ თვალი ეცემა ჩვენ ასე ვულოცავთ:
„ ალისასა მალისასა, შეგილოცავ თვალისასა
შიგნისასა გარესასა ცხრათებერი ქალისასა
მოვიდოდა შავი წყალი მას მოჰქონდა შავი გველი
ჩავყავ ჩემი ყავარჯენი, ამოვყევი შავი ქონი
გავაყევი შავი გელი.....“

- არ იცი?..
- არ ვიცი
 - მანიები მანი იცი? დოულექსავდით ერთმანეთს? ლექსები?
 - შევკითხავდით ერთმანებს ესე
 - შეკითხვა რაფერ იყო?...მე შენზე მეტი ვილაპააკე სენ არ დემელაპარაკე....ახლა თქვენ რას იტყვით რავახართ თუ იტყვით, რაფერ ხარ თუ იტყვით?
 - რა სოიხარ, კაიხარ თუ?
 - რა სოიხარ,,ლაპარაკი თუ ლაპაიკი თუ რომელი
 - ლაპაიკობ...რასოი ლაპაიკობ?
 - ლაპაიკობ...
 - მაგრამ არ გახსოვს ადრე ნადზე რას იღმერებდით. იმას არ ამბობ..., ისინი არ გახსოვს?...ქორწილი რაფერ იყო, ქორწილი? რაფერ, რაფეი თუ რაფერიმე...
 - რასოი დაქორწილდი?
 - ახლა მითხარი, რა....გეკითხები რასოი მოგთხუეს, მოთხოვა ხო? რომ რასოი ბიჭის კუთხე მივა გოგოს კუთხეს მოთხოვს...რასოი მოგთხუეს?
 - რა მომთხუეს?
 - ვინ მოიდა მოთხოვნებაზე, ვინ მოიდა იმ დროს...შემალი(შუამავალი)...
 - ვინ მოვდა?
 - ჰო ბიჭის კუთხიდან ვინ მოვდა?
 - ბიჭის კუთხიდან მოვდენ და
 - ვინ იყვნენ არ გახსოვს?
 - არ მახსოვს..
 - და მოთხუეს შენი თავი, რა საჩუქარი (საჩუქარი იცი? ჰედიე) გახსოვს? საჩუქარი
 - რა გაჩუქესო?... (სხვა..)
 - ჰაა...ქართულად არ შემიძლია
 - ქართულად მჭირდება მე...რა გაჩუქეს...კაბა?
 - ყველაფერი რაც იტყვის
 - ყველამფერი
 - კაბა გაჩუქეს... სხვა? ლაჩაქი?
 - ყოლაფეი იანე!
 - პერანგი?
 - პერანგი წინდა
 - ფეხზე ჩასაცმელი?
 - ჰო,,
 - სხვა?...ბეჭედი?
 - არ ვიცი
 - ბეჭედი რა არის?
 - იუზული... მაწკინდი!
 - დუგუნი რასოი იყო?

- კაი იყო...კაი იყო ლაზჯა...რა დღა...
- რა დღეს იყო? შაფათ-კვირა, ორშაფათი სამშაფათი ოთხშაფათი ხუთშაფათ...არ გახსოვს?
- რამდენი დღე იყო? რამდენი თუ რამდონი?
- რამდონი
- რამდონი დღე იყო...
- არ ვიცი, მე არ ვიცი
- ერთ დღეს, ორ დღეს?
- ერთი, ორი...ორ დღეს
- ორი დღე იყო...სახლიდან ვინ გამოგიყვანა?
- (ივინის...) ივის და არ ლაპაიკობს ჭო///
- არ ვიცი..
- იცი, ძალიან კარგა იცი...
- სახლიდან რომ გამოდი ვინ გახლავდა? ვინ?...იქ ნუ უყურებ ახლა, შენ აქ კითხო...ვინ გახლავდა სახლიდან რომ გამოდი?...შენ ძმამ თუ გამოგიყვანა სახლიდამ?
- ჰო...ძმამ
- და? და გყავდა?
- ჰო...სხვა რამე არა
- ცხენით თუ გამოდით? ცხენი თუ იყო?
- ცხენი რა? არა იცი?
- ცხენი თუ იყო, ხარის არაბა თუ იყო
- არაბა იყო
- არაბა იყო? არაბა იქნებოდი, თქვენ ზენგინი ყოფილან,,,არაბათ ჩამოსულან
- დუგუნზე საჩმელი იყო ხომ? რა აჭამეს?
- ყულაფერი ჭამეს...
- ყველამფერი ხო..
- არ მელაპარაკება ჭო რა ვქნა
- კარქა ივის, კარქა..
- ივის და არ ლაპააკობს
- ძალიან კარქა იცი ...მოაგნდოსნა...სენ ახლა ქართულიდან გამოსული გოგოა იმას ელაპააკე
- რა ქვია იმ გოგოს? სქართველოდან რომ ჩამოვიდა მითხრეს
- ვილაპააკოთ აბა მოიდოს....მიყურე...ქორწილზე თქვენ დუგუნზე ისამეს?
- ისამეს
- ქალებმა და კაცებმა ერთად?
- ქალებმა აირ და კაცებმა აირ
- ერთად რა ისამეს ის გახსოვს??
- ყველაფერი ისამეს
- რა ჰქვიოდა ის სემეს...

- დამავიწყდა!
 - ყველაფერი დაგავიწყდა?..
- დუზჯე

24. სულტანუნ ქეჩი ყულახლარი ვარ!..

ერთი იყო, ერთიც - არ იყო. იყო ერთი სულტანი-ქი, თხამს ყურები ხქონდა იმასა. სადეჯე თხამს ყურები ემბა. ამა, თმად დიდი ხქონდა, იშთე, სხვანები ვერ ხედვიდეს, თმადსი შიან არ ჩანდა, დაა! ზათინ, კაი სულტანი იყო იგი სულტანი: ჰეკიმლუდი, ჰუქუმათი სულ კაი ხქონდა, იშთე, ლამაზობით, კარგობით. ერთი მისი ბერბერი ხყვანდა, იგი კრეჭავდა თმასა-ქი, თხამს ყურებიც რუმ ხქონდა, სადეჯე იმან იცოდა.

ზათინ, რამითი ხანმაც გევდა და მოკდა ის ბერბერი. დაბერდა და მოკდა. რა ქნას ახლა, სულტანმა, თმად რაფერ-ნა გედკრიქოს? ხოდა, ასწია და დჷმახა მისი ვეზირებსა, რომე: „წადო, გეარევიტო, ვინცხა რუმ ენ კად ბერბერი იყოს, მომიყვადო!..“ - ასე უთხრა. წევდეს ვეზირები, გეარ-გამეარეს, დედმის, მონახეს და მწყვანეს ერთი კაცი. გახედა ამფრათ, იმ სულტანმა იმასა და კითხავს, ქი:

- შენ მუსლიმანი ხარ თუ?
- ელჰემდულილა, მუსლიმანი ვარ!
- ბერბერი ხარ თუ?
- ალლაა შუქურ, ბერბერი ვარ!..
- მად ნამეტურ კაი, მარა, ერთი რაცხად მარიფეთიც რომ გედგნო, თან ახირზამანუნ კადარ შონახონდა?

- ბისმილა, შევინახონდა!..
- ნამეტურ კად. მოდი, ხეზმეტი ქენე!..

დადგა ახლა, მისას ეს ბერბერი, დედჷდუმლა წინ ეს სულტანი და ხკრეჭავს თმასა. ერთი - კრიქ, ჟორი - კრიქ და ჰემენ... ბიქო! დედნახა, რომ თხამს ყურები [აქვა]. გალიგდა ამფრათ-ქი, ვერც რამედ თქუა, ვერც რამედ ქნა.

- რა დედნახევო? - სულტანმა.
- თხამს ყურებივო.
- ხოდა, მაია ერთი რაცხად მარიფეთი, თან ახირზამანუნ კადარ შონახონდაო!
- დროდ უკვეთესიავო!..

არი ახლა, ეს ბერბერი სულტანის ერთად. როდცხა ლაზიმი რუმ ექნება, უკრეჭს თმასა. ჰემ იცის, ხოშ, თხამს ყურებიც რომ აქვა, ამა ჰადმეც არ ამბოჟს, არ იტყვის. მისთვინად მარტო, მის კაკალ გულში აქვა მარიფეთი.

იშთე, არ იტყვის, არ იტყვის და, დასწუხდა-ქი, კაცი!.. სიხინთი ექნა, რომ მარიფეთი იცის და ჰადმენ რომ არ-ნა თქუას, არ-ნა იტყოდეს. იმფერ სიხინთი ექნა, რომ სუნთლა ზაიფი გახთა, ავადეჟლი შექნა. აი გედგნო ხოშ, მისმა ქალმა და დაჰკითხა, რუმ რა გაგჭირვნიავო, რა სიხინთი გაქვაო (*ქალი მაიტანის გუვარისია, ჰემენ რამე რომ გაგჭირდეს, მიხთება, ხოშ?*)

- ამფერ და ამფერ სიხინთი მაქვას, რაცხად მარიფეთი ვიცი და დუაზე ვარ დაყენებული, რუმ ჰადმენ არ-ნა ვიტყოდევო! - კაცმა უთხრა, ბერბერმა.

- შენ მაი მარიფეთი მე მითხარო.

- ვერა, ვერც შენ-ნა გითხრავო!

- ო ზამნ, ასწიე და გაი ჰაცხან იგზე, დალდალან გეძარევიო. ჰაცხან რუმ კაცისი შვილი არ იყოს, იმფერ ალიგზედ, გასთხარეც ორმო, ჩასძახეც მას მაი შენი მარიფეთი და გერი წამოიო!

- ნამეტურ კაიო!..

წევდა ეს კაცმა, რაფრაც რომ ქალმა იშაყეთი უზამა, მანაც ისე ქნა: გეძარა დალდალან და ნახა, ჰაცხან რომ ვინმე არ იყო, იმფერი ალიგი. გასთხარა ორმოც, კად მოლმა გასთხარა და შით თურქულად, ზოვლი ჩახყვირა:

- სულტანუნ ქეჩი ყულახლარი ვარ!.. სულტანუნ ქეჩი ყულახლარი ვარ!..

აი, ჩემო ეფენდიც, ჩვენებურად იგი თქმამა, რომე: სულტანსა თხადს ყურები აქვას. ზათინ ასე ჩახყვირა და წამევდა მის სახში. დედსვენა, გვგდო სიხინთობა - ჩუნქი მარიფეთი დათქუა, მედსვენა მისმა რუხმაც. არი ახლა, დარაჰათებული, იშთე.

იგიც ამფრად რუმად, რამითი ხანმაც გევდა და, იმსალიც, ჰაცხან რუმ მან ორმო გასთხარა, ერთი ყოინჯი გეძარა. კავალი დაფერიშნებოდა იმასა, აღარ ხქონდა და ახალ კავალს ეძიებდა. ბირდემ, იმ ორმოზეც, ჰაცხან რუმ იმან - ბერბერმან, დაა, ემე ქნა, ერი რაცხა ნარის ხედ ასული ნახა. გახედა - მოწონდა: „ამისგნით დავთლი ერთი, ახალი კავალსო“ - ფიქრი ქნა. მოშშრა და დათალა ერთი მისი დალი, კავალი გააკეთა. წამედლო, წამუფინა იგზე მისი ყოინი და გზაში, მოლმა დუუჭიბონა იმასა. დახკრა კავალმა ქი, ჰემენ კაცებურა დედმახა:

- სულტანუნ ქეჩი ყულახლარი ვარ!.. სულტანუნ ქეჩი ყულახლარი ვარ!..

აი იმაზედაა, ჩემო ძმავო, რუმ: რაცხა გინდა, მარიფეთი იყოს და იმაღვიდეს, როცხა რომ ღმერთმა ინებოს, მევდეს უნდა მისი დროც და ილლა, დედთქუას უნდა. გინდა რაც გინდა, იყავ - შენ ებზედი ვერ დააკავებ იმასა.

დუზჯე

25. თქვენ გურჯები არ ხართ?

(ფევი, აბდულა ჩელები და ღრმად მოხუცი ქალი)

-თქვენ გურჯები არ ხართ? გურჯუჯე არ იცით?

- დევიფიქრო... კი, კი, გურჯი ვართა!..

-შენ იცი, იცი...მიხდები!

-ქონუშმიორუმ, ააა..

-გურჯისტანდან ჰაიდან მოსულხართ თქვენ? საიდან თუ იტყვით, თუ ჰაიდან თუ იტყვით, რას იტყვით?

-აჯარადან, ბათუმ-აჯარადან

-სოფელებს რა ქვია?

-აქარადან რომელი სოფელი იყო? ეს სოფელი, რა ქვია ამ სოფელს?

-აქარა...

-რომ აქარადან ჩამოედით, აქაც აქარა დაარქვით სოფელი...

-არ ლაპარაკობს, რატომ არ ლაპარაკობს?
 -იცის...ცხვენია...
 -არ ცხვენია..
 -აჭარადან რომ ჩამოდით პირველად ამ სოფელში თუ ჩამოდით თქვენ?
 -კი....ბურია გელდილერ..
 -თქვენ რომელ სოფლიდან ხართ? ამ სოფელში დეიზადეთ?
 -აჭარა...
 -თქვენი კაცი ქმარია ხო? ქმარ იტყვით თუ კაც. შენი კაციც აჭარელი იყო?
 - ძველი ისინი კითხო და ადეთები რაღაცები, დუგუნები რაფერ იყო, დუგუნი, ქორწილი იცი?.. დავჯდეთ რაცხა...
 -შენც მოდი, შენც მოდი და ერთად ვილაპა(ა)კოთ... შენ კარგი იცი და შენ ახლა თავად გეშინია!
 -არ მეშინია...
საქარია

26. ხუთკანჭილამს ხექია

მე ჩურუქსული ვარე, აჭარლების და გელინი ვარე. ხექია? ხექიები იმითი ვიცი, რომ, თვალო, თვალო - ვერ დეითვალო! ბირდემ, თელ დამეზე აქ მე ხექიები გითხრა-ქი, ერწამად არ გავჩერდე, არ წავყურდე, ზა!.. მე ახლა, ერთი ხუთკანჭილამს ხექია გითხრა შენა:

იყო ერთი და, ერთიც - არ იყო. ერ კაცს, ცოლი და შვილი ხყავდა. ეს შვილი იმფერი კად ქესქინამ ვინცხად იყო-ქი, ვინმე ვერ იკავებდა იმასა. ბრევლსა სუმდა, ბრევლსა ჭუმდა და იყო დიდი რაცხა, ქორმუცელი. ზათინ, ის მამამისი უჩივა ნენემისსა, ქი:

- ქალო, ეს ვინ ქორმუცელი რაცხად დასვი, რუმ ვერ გიმიდლიავო! რა ვუყოთ ამასავო?

- რაფერ და რა ვუყოთ? ფადიშალისი კარზედ მიეყვანოთ, იქ დავპტიოთ!

მიიყვანეს, დაპტიეს. ნახეს ფადიშალისი ვეზირებმა აგი ბიჭი, გახედეს და კითხეს: შენ ვინ ხარ, ჰადდამ მოხველ აქაო?

- ვინ ვარ და კაცი ვარე, ხუთკანჭილაი მთქვიავო!

- რადჯები, ხუთკანჭილავო?

- დაალუქ, ერი კაი საჭმელი მაჭმიეთ და მემრენ, რაცხა რომ გინდოდესთ, იმა ვიზამო!

დასვეს, მუტანეს ერი დიდი რაცხად, ჯამუში. ედლო, გახკრა კიბილი, ერ ლუკმაზეც ჰემენ შესჭამა. გაცეცთეს ის ვეზირები და, „კიდვენ რამედ არ გაქვანო?!..“ - ხუთკანჭილამ იკითხა.

ახლა, ერთი დიდი ფილავი მუტანეს. იგიც იმფრათ - ედლო, ერთ ლუკმაზედ ჩახყლაპა. ზედ ორი ფუთი წყალი შეასვა და ასე, პირი გედემწვინდა: ეე, ახლა ქი გავძეხივო. რა გინდათ, აბა, მითხართო.

- ჩვენი ფადიშახსა ერთი მდევი რაცხა ედუმანება და, ეფენდიმ, შენ თუ მას დაჰბორკლი და აქ მედყვან, რაცხა რომ გასვით, გაჭამეთ, ზედაც კიდვენ ორ მაგფერს გასუმთ, გაჭუმთო!

- კაივო! თქვენ ერთი გუდა, ნაცრილით სავსე რუმ იყოს, ამკიდევით, მემრეც-და ერთი ყველი, ერთი დიდი ბიზი მომეცით, ჩარუხები შემაცვით და მე ვიციო!

გუუკეთეს ყველამფერი ისე, რაფრაც რომ თქუა ისე. ასწია, მედვიდა ის გუდაი, დეფქირა ხელში ის ყველი, ის ბიზი, გეძარა და წევდა, გითთი, კაიბოლდი! იარა, იარა, იარა, იარა და - ბირ დერენუნ იანინდა გირდი... ღელი პირზე გამევდა, ძანი. გეძედა რომ - დიდი მდევი აქ ყოფილა. წევს დერენუნ იანისინე, იმაძეება რაცხას მისთვინად, რაჰათოფს, სვენობს, და! იმან ეს ვერ დედნახა და ამან ის დედნახა:

- ჰეი! - დუუძახა, - ვინცხა რუმ მაგზე ხარ, გამოდ, ზრუგზე შემიჟდუმლე და იმგადამა გამიყვამო!

- ვინ ხარო? - მდევი გაცეცთა, - რა გინდებინაო?

- გამოდ და მნახონდაო!

- ერთი, მაქიდან დამანახე, რა კაცი ხარო?

ედლო ხუთკანჭილამ ერი დიდი ქუა, ქვეშე ყველი ამუუდვა, ხელი მუუჭირა ასე და ჰემენ წყალი გაადენია. ყველსა, ბიჭო, განა ქუასა? მარა, იმას, მდევის ერვენა-ქი, ამან ქუას სულ წყალი გაადენიაო:

- უხ, შენ რა ყოფილხარო!.. - დუუძახა.

ადგა მდევი, გამოვდა ღელისი ამგადმოღმა, შამეძდუმლა ფხარზედაც და გახყავს რუმ, რაცხა ნამეტურ სუმბუქი ექნა:

- ბატონო, რაფერ ნამეტურ სუმბუქი ხარ, რა ხარ?

- ვინაა, ჭოვ, სუმბუქი?! ალლაა შუქურ, ხელი ცაზე მიჭირია, რუმ სუმბუქათ ვიარებოდე, თვარადა, ნახავდი, რამითი ძიმეც ვარო!

- მართლა? აბა შენ და, ცოტაზე ხელი უტიე, შენი სიმძიმელი მანახვიევო?

ასწია ამ ხუთკანჭილამ ის მისი ბიზი და მდევის ჩააჭირა-ქი, კისერში! სანქი, ამფრათ ძიმე ვარ და იცოდუო. მდევი დაგლახთა:

- უუუ, რაფრა ძიმედ ყოფილხარო?! ამან, უუშვი, ამან, უუშვიო!..

უუშვა ხუთკანჭილამ მისი ბიზი. მეძარახათა მდევმა. წევდა, იარა, მიიყვანა მისას, მის სახში. დასვა, გუუწყო სუფრა და, ბუძრუმ ეფენდივო, უთხრა.

გახკრა კიბილი იქით-აქით ხუთკანჭილამ, შესჭამა მთელი, რაც რომ იყო. მდევი გაცეცთა ქი, ესე რა არივო? კიდვენ ბრევილი საჭმელი, მეძანა, დაჰყარა - შესჭამა ხუთკანჭილამ და:

- კაცო, ვინ ხარ შენევო? რაფრაა, რუმ ამითი ჭუმ, ამითი სუმ და ბირდენ დე, ამფერ პაწად ხარო?!

- ამფრა პაწად და მიტონ ვარ რომე, რაფრაც ომ გითხარ, ცაში ღმერთი იმამიჯება, შენ რა გინდავო? ისტერსუნ, კავლი დავდოთ - ვიჭედოთ და თუ მე შენ ვერ წაგაქცივო, მემრე რაც რომ გინდოდეს, იგი მითხარო!

- ოლურ, ვიჭედოთო!

იგინმა ხუმ დეფქედნეს ახლა და, ხუთკანჭილას ამფრად, მუჭით ნაცრილი აქვა იმ მისი გუდიდამაც ამოდებული. ასწია და შიან თვალეზში შაყარა, ჭედობიხან ასე, ილლეთი უქნა მდევსა. იგიც და ჰეფთენ ქორი რომ შეიქნა, დასძალა ქი, ამან და წამუაქცივა. დახბორკლა და დასდო იმფრად, დაბორკლილი, არაბაზე. გადახკრა არაბის ხარსა წკეპელი და ფადიშალისი ემესას წედლო. ეს ხექიაცი აგზედ დათავდა.

ღუზჯე

27. აჭარული ხუთკვანჭილა

შენ აჭარლების ნათქვამი ხუთკვანჭილა არ გეცოდინოს-ნა, ეფენდო. ჩურუქსუვლების სხუადა და აქავრი, აჭარული კიდვენ იმფო სხუადა. აბა, დიმიურე[ვ] ახლა:

ყოფილა, არ ყოფილა და, ერ კაცსა, ეფენდო, ცოლი და შვილი ხყოლია. იგი შვილიც ისე ქესქინადა რამ ყოფილა, რუმ გედსხრიკვიდა, გედბინავდა, ადამუნ ოლლი ვერ ესწევოდა იმასა. „ვორისი მაგიორშივო, ხუთი კვანჭილა აქვაო!“ [კვანჭილა - ფეხის ტაბანი, თქუნ არ ვიცე-ქი, რაფრად იტყვით!] - უჩივოდეს იმასა. ამფრათ, დაათქვეს ქი „ხუთკვანჭილა“.

ეს ხუთკვანჭილა გაზდამდინ მის მამისის სახ[ლ]ში იყნებოდა და რუმ გეზდა, რუმ კაი დელიყანი იქნა, დუშუძახა, უთხრა მის მამის, რუმ:

- ბაბი, მე გევეარო-ნდა, წევდე, ჰაცხა რუმ ფადიშაი ჟდანა, იგზე მივდე, მას ხეზმეტი ნა ვუქნავო!

- ალლაჰუნ ემრილე, რაც რომ გინდოდეს, იგი ქენევო!

წევდა ხუთკვანჭილამ, ფადიშაისი ხეზმეტისი საქნეველა. მისლიხან, ვეზირეფ უთხრა, ქი: მე იმფერი კაცი ვარ, უმ ყველაფერი ხელზე ამდის, თქვით, რაც რომ გინდანან, გავაკეთო!

- კაი, დაა! - ვეზირებმა უთხრეს, - ოზამან, წაა ახლა და ბილად-ეს-სუდენში რომ ერთი დიდი მდეცია, იგი მედყვადო.

- ბაშ უსტა!

წევდა. იარა, იარა, იარა - ცხრად მთად გედიარა, მეათედც გამეძარა და, მივდა იმსალიკ, ჰაცხან რუმ იგი მდეცია. დედნახა, რომ მდევი წევს, დელიპირს ასე, ძინავს და ქი ხრუვილოფს. ამან უძახა ქი:

- ჰე, მდეცო!

- ვინ ხარ, რას მალვიძეფო?! - მდეცმა.

- მდეცო, შენ ახლა შენთვინად წაყურდი, ადექ, ამკედროზედ გადმოი და მეკედროზედ გადამიყვად!

მდეცმა გახედა, რომ ვინცხა პაწად კაცი[ა]. იკვირა: ეს ვინ არივო, ამა ხუთკვანჭილადც ხუმ იმფრათ ქიბრობდა, რომე, შიეშინა-ბილე. გედევდა იმკედროზე, შამეიჟდუმლა ზრუგზე იგი და გადმოყვას... ხოდა, ეჩვენა, რომ ნამეტურ სუმბუქი ეს. კითხა, ქი:

- ჭოუ, რაფრა ნამეტურ სუმბუქი ხარ, რატონ ხარ?

- მდეცო, შენ ახლა შენთვინად წაყურდი, თვარადა ერი იმფერ ზოფად გაჭამო-ნდა, სულ ზრუგში გადაქტეხო! მე რუმ ცაში ხელი არ მეჭიროს, ძიმედც ოზამან გენახავო!

- ამან, ერთხან გუშუვი მაი ხელი ცასა, ვნახო, რასოდ ძიმედ ხარ?

ხუთკვანჭილამაც - სანქი იმავიჯებივო, ჯიბიდან ერთი ბიზი ამედლო, წუშუვირა მდეცსა და ჩახვიდა ზრუგში - ჰანე, ჩემი ძიმობავო!

- ამან, ამან!.. მოხვიდე, გერი მოხვიდე, ჩამიტყტა-ქი, ზრუგივო!

ამფრად მივდენ ქი მდეცის სახ[ლ]ში. ახლა, იმ მდეცმა სუფრა დუუდგა, ლამაზობით და კარგობით. მდევი ჭამს და ეძგმატუნება, ხუთკვანჭილადც - სანქი ჭამს, მარა იმ ტაბლადს ქვეშ ყრის ხორცი-მორცი. ტაბლადს ქვეშ პაწად ქოფელია და იგი ჭამს, უხარია იმასა. ასე იყნეს და მემრე მდეცმა - ახლა, შერბეთი დავლიოთ-ნაო. გამედტანა იგიც, დეისხა, იქით ხუთკვანჭილას

დუუსხა, დააღევია. მემრენ კიდვენ მიზდა დეისხა, დალია. დედნახა ხუთკვანჭილამ, რომ ამას შერბეთი ნამეტურ ხევესი უქნიავო. ასწია და შით, უჩმაღად წამლობა ჩუურია, შით ჩუურია-ქი, დალიოს და დედინოს-ნაო. დალია მდევემა და დეიძინა, დეიხრუვილა.

აგიც იქნა, ლამაზობით, კარგობითო! - ხუთკვანჭილამ. ასწია და დაკოჭა იი მდევი, სულ ნამსხვანებშიდ თოკი იმფერ გუუჭირა, რომე ძრას ვერ იქმოდა. შესდვა მემრენ არაბაზედ და დახკრა ხარსა მათრახი...¹

დუზჯე

28. მზესი გოგო.

ყოფილა, არ ყოფილა, ერთი ბებერი და მისი ქალი [ყოფილან]. აგინს შვილი არ ყავდეს და ძალვან დადუშუნებულან, რომე შვილი რატონ არ მოგვეცავო. ერ დღეზე, ამფერ რომ ზიან და ტირიან, ერთი ვინცხა ჩაჩნაბერი კაცი გამეძარა გზაზე:

- რა იქნა, რა გატირილეთ? - კითხა აგინსა.

- რაფერ თუ, რა გვატირილეთ?... შვილი არ გუყავს, ეფენდოვო! ხოდა, ამფერ შავ დღეზე გაჩენილი ვართ და რაფერ არ ვიტყვითო?

- მაი ყოლაი საქმეია, - ჩაჩნაბერმა უთხრა, - აგი ვაშლი ამართვით, სადამოზენ გაშქარით, ორნივემ ერთხელად შქამეთ, დედინეთ. ცხერა თვეში ქალი ბაღვ დასვამს, იმფერ ლამაზი არ გენახონ რამეცო!

ხოდა, მისსა ი ვაშლი და წევდა, გეძარა. აგინმა არ დუჯერეს იშთე, ამა ტირილით აღარ იტირეს. სადამოზენ, რომ დაწვენ უნდა, ბებერი ეტყვის ქი, ქალსა:

- ქალო, მეძტამ ერთი ი ვაშლი რაცხა რამაა, გავეჭრი და შევჭამოთ, ბექიმდა გერჩექ რამე გვიზამოსო?!

- ერი ვაშლმა რა-ნდა გიზამოს?... - გეძინა მისმა ქალმა, ამა ვაშლი გამეძლო, გარცხა, კაი ემე ქნა. მემრენ, კაცმაც შვაზედ გაშქრა და შეშქამეს.

გერჩექ რომ რაფერც იმ ჩაჩნაბერმა თქუა, ცხერა თვეში ქალმა ბიჭი შვილი დასვა იმფერი, იმიდან კაი სადმე არ იყნებოდა. გეძხარა ოზო-კარმა, კაცმა ყურბანი დაკლა-ქი, ღმერთსა მადლობა უთხრას. ქალმაც ბაღვისი დაზდა დედწყო. აგი ბაღვი, ჩემო ძემავ, იმფერია, რომე, ეგერ სხუანები ერ წელში იზდებიან, იგი - ერთ ხაჭტას ყოფნოფს. ხოდა, დეიზარდა, გახთა კაი დელიყანი. ახლა, იმას არხატაშები გუუხთა, იქით-აქით, ორთალოლზე კაი ბაბა იგითიც იქნა.

ერჯელ, რომ ეს ბიჭი მისი არხატაშების ერთხელად კაკარიზმას ითამაშეფს (კაკარიზმა არი იგი, რომ პაწად რგვალი ბურთებია, ამფერ და გახკრა-ნა, ერთი-ერზე მიაწყო-ნა), ვინცხად ბებრუცუნა გამეძარა. წყალი მოხონდა რომ, გუგუმით. ამ დროს, ამ ბიჭმაც გახკრა-ქი მისი კაკარიზმა, იმან ისტკვლიცა და იმ ბებრუცუნასაც გუტეხა ის გუგუმი. გაბღეზდა ბებრუცუნად და დახქოქა, რომ:

- ნენემენს რომ ერთი ხყავხარ, გლახას ჰიჩ რამეს არ გეტყვი, ამა მზესი გოგო მაშუყეთი გეყნასო!

¹ არაა დასრულებული.

ის წევდა, გეძარა და ამ ბიჭსა ფიქრი ექნა, რომე „მზესი გოგომ ვინ არივო?“ ასწია და მის ნენეზ და ბაბოს ხკითხა:

- მზესი გოგო ვინ არი, ჰად არი, ჰად-ნა ვეძიოვო?

- აჲ, ოღლუმ!.. - ბაბომ უთხრა, - მზესი გოგო იმფერ დიდვან თაზე ჟდანა, იქნობამდი შენ ვერ ეხვალ და კაიბოლურსუნო!..

- ნიჯე კაიბოლურუმ? ჰადაა მაი თა, რაფერ იგზე ვძაროვო?

ბაბომ დაწუხთა. ჰიჩ ბირ შედ დემედი, ამა ბიჭმაც ყელში მიაჭირა: რაფერ იგზე ვძარო, რა ვქნა-ნდავო და, ენ სონინდე, უთხრა, რომ: იშთე, ედგერ რომ გზა გადადის, იმას გახყევ და ნე სალა დუუწირიხო, ნე დე - სოლა, ასე სტორზე ძარევ და თამდინ მიხვიდე. მემრენ, თი ძირ დაჯექ და დიდი კართალი რომ დაფრინდეს უნდა, იმას მოაჟდუნდი ზრუგზევო. ისი პაწად ქი გეძსრიკვის, მარა არ ემე ქნა და თესლიმი გეყნებავო. თესლიმი ყნას მემრენ, თაზე აგიყვანოს-ნა იმანო. იქაც, თაზე, მერდივენია, იმას აუყევ. მერდივენის მემრენ დიშ კაფი ნახო, შიან შედ და დემძალევო. იგზე რომ კად ლამაზი, ალთუნსაჩლი გოგო გამეძარს, იგია მზესს გოგომ, იგი შენ დეიჭირო-ნდა და, ვინემ ხანუმლულე ყაბული არ იყოს, არ-ნა გუუშვავო. გეძგნევო?

- გეძგნევო, - უთხრა ბიჭმან.

ერთესი დღეზე, ადგა, კად-კად რაცხიები ჩედცვა მიზდა, სილაღი, ტაბანჯა, ყამა, ყილიჯი ზედვენ ეძკიდა და წევდა. წასლამდინ, მის ნენეს და ბაბოს ერთი ბურთი მისსა და უთხრა, რომე:

- აგი ბურთი ეგერ დედფუშვის, მე ცოცხალი აღარ-ნა ვიყნე და მაშვინ მიტირეთო. ეგერ ჰიჩ არ დედფუშვის, ჰაცხან ვიყნები - საღი ვიყნები და დერდი არ მიზამოთო!

წევდა ეგი და დაჰტია ნენედ და ბაბომ სახ[ლ]ში. პაწად იარა, პაშტად იარა, გეძარა ი გზად და გევდა თი ძირში. აგზე, რაფრაც რომ მისმა ბაბომ ემე უზამა, ისთე ქნა - დუუყურა კართალს და დათესლიმების უმაღ ზრუგზედ მუაჟდუნდა. იმან თა[ს] ზეით ეძყვანა. იგზე მერდივენს უუყვა და დიშ კაფისი შიან შევდა. ჩაჟდა იქა ასე, ჰაცხან, რაცხას მიემძალვა და დედწყო მზედისი ასულის ყურება.

ენ წინ - ხედავს, რომე, - მთუარისი გოგომ გამეძარა. ყარაგმოზია ესე, რომ ჰიჩ დუნმაზე მისი ბედელი ვერ ნახო. ხელი წუცთა-ღარმე, მარა ზათენ დაყენდა, არ ქნა. ის გოგო წევდა იქით მისთვინად და ახლა, მზედს გოგომ გამეძარა. ალთუნსაჩლია ესე, რომ გერჩექ მზესავენ ნათობს. ხოდა, ამას გუდუხტა, ჩედჭირა, აღარ უშვა:

- შენ ძმა და მე დაჲ, გიმიშვი ხელივო! - გოგომ უჩივა. არ გუუშვა: ბერი კ'არაა?!

- შენ კაცი და მე ხანუმივო! - ახლა უჩივა. ახლა გუუშვა: მე შენ სიზმარში გნახევი და აქ შენ ბარობად რომ მოველ, ჩემსას-ნა წიგიყვანოვო! - ბიჭმა უთხრა გოგოსა.

- ამან, ვინემ შენ წიმიყვან, ერთი დიდი აჟდიარი დაკლა-ნავო, - გოგო უჩივა. გეძხედა ამ ბიჭმა და ხედავს, რომ რაცხად დიდი, ასე ამფერ აჟდიარი იგნებისკენ მოფრინავს. დემძრო მისი ყამა და ყილიჯი, უქნივა იმასა, ამა ჰეჩრამ ვერ უქნა. კიდვენ უქნია - ზათენ ვერ უქნა. ოზამან, გოგომ უძახა:

„შენ ბიჭო და დელიყანო,
შენფერ დელიყანის შვილო,
ყამა გააგდევ განზევო,

გაურზი გადახკარ თავზევო!“

გეგონა ესე იმ ბიჭმა, გააგდო მისი ყამა, ასწია გაურზი და გადახკრა თავზე აუდიარსა. იმან ჰფუუუუ-ო, დემახა, ცეცხლი გახყარა პირიდან, ცხვირიდან და ჩეფუშა, ჩეფეწა იქ ჰაცხან ღელე-ღურდნეფში.

იმ ბიჭმა ის მზედს გოგოდ ითხუა, წამეფყანა და ამფრათ დავათავე ეს ამბავი. შაბაშ!..

საქარია

29. თირინნი ჰორირამა

აბა, ბიჭო, დავჰკრათ ფეხი,

(თირინნი ჰორირამა!)

სიძე მოდს, ვისამოთო!

(თირინნი ჰორირამა!)

სიძე მოდს, მოკურცხლავსო

(თირინნი ჰორირამა!)

ჰემ მაყარი მოხყოზავო

(თირინნი ჰორირამა!)

ჰემ ბეშლული მოხქონდათო

(თირინნი ჰორირამა!)

ჰემ არაბას იჟდენავო

(თირინნი ჰორირამა!)

ჰემ დოდოფალს უჭიჭინეფს

(თირინნი ჰორირამა!)

ვერ ხედავს და დაწუხთავო

(თირინნი ჰორირამა!)

ჩვენ რალა ვქნათ, რალა ვქნათო?

(თირინნი ჰორირამა!)

ვისამოთ და გევხართო!

ესე არი ესქი თირინნი ჰორირამას სიმღერა. ამას ჩვენი დიდვანები, ოღლუმ, დუგუნზედ იმღერდეს, სიძედსი მოსლის უმაღ.

საქარია

30. ჩორბას გაკეთება რაფრა უნდა

ჩვენი აქა, გურჯები ჰეფთენ სხუაფერ ჩორბას ვიქამთ. თურქები, ფომაქები და იგინიც - ჩვენსგან სხუა ჩორბას იქამან. გურჯიჯა ჩორბა მათსაზედ კადა, ქუზუმ, ხო იგი?! გავა, გეძარს ეს ქორონა-მორონად, ჩამოხუალ აქა - ნახავ. ახლა, ბილგისადარიდამ გაგაგნებვიო:

ენ წინ, პაწა სოლანი, ნიორი, ქინძი, მაკიდო ერთმანეფ-ნა შიანაყო, შენაყვის უმაღ, იგზე გადადეფ იმასა და კარდალას გადმეიდეფ. შიან ჩაჰყრი, იმ კარდალაში, ყარტოფსა, დუუსხმი წყალსა და ადუდეფ, მოხარჩავ კად ლამწათ, ზორზე მოხარჩავ, მემრენ ამეიდეფ. მოხარჩულ ყარტოფსა ადრზე გაშქეჰყავ, გაშქეჰყავ, იმფერ გაშქეჰყავ, რომე ფაფას ბედელზე იქნას. მემრე

იგზე დადევ იმასა და წყალში ჩახყრი ხორცსა. ხორცსა ზორზე მოხარჩავ, მოხარჩავ, მოხარჩავ ქი, ამეილებ და დასჭრი. იმ ნახარჩ წყალშიც ახლა, ყარტოფის ფაფას ჩახქნი, გუურევ იმფრად, რომე ჩორბასი წვენი იქნას. იმას შესდგამ ახლა პაწად ცეხ[ლ]ზედაც, იდულოს-ნა. მოდუდდება და ის შენაყვილი იგინი გაქ, ხომ? იმას დუურთავ შიან. ასე ემეს უქნი² დიდი იმითა... კოვზი არ იტყვით თქვენ? ხო, კოვზითა. მემრენ იმ დახარჩულ ხორცსა, დაჭრილი რომ გაქვა, ჩუუყრი იქ შიან, იმ წვენში. პაწად მოადულო-ნდა კიდვენ და - შაბაშ, იქნა ჩორბა! დაჯექი და ჭამე.

საქარია

31. ხოჯა ნუსრედინისი ამბევები

ხოჯა ნუსრედინისი ამბევები ჩვენი აგზე ზოვლი კად და ბევრი ითხრობნება. დიმიყურე და გეტყვი იგნებსა, ჭოვ!

ახლა, ენ წინ, ეს ამბავი მოგიყვე-ნდა: არი ხოჯა ნუსრედინი და ხარბი იქნა. წევდა აგიც და იჩხუბა. მოდიან ახლა უკან ასკრები, მოკლილი დუმშნებისი თავები მოაქვან, ასე გადურზზე აცმული, მოდიან და მოაქვან. იგნებში ხოჯა ნუსრედინიც არი, მოდს და, მოაქვა გადურზზედა გაცმული ხელი კაცისა, მოჭრილი. ძანი, თავი კ'არა, ხელი.

- ეჰო რა არივო, - უკითხეს, - თავი არ ხონდა მაქ კაცსო?

- ხონდა, მარა უკვე მოჭრილი ხონდავო! - ამან ჯულაპი ასე მისსა.

მეორე ამბავი: გზაში ერთხელად მოდიან ხოჯა ნუსრედინი და კაბიანი აბაზაი. ზოვლი გპელი გზად აქვან. რა ვქნათ, რაფერ მალე ვიაროთ? - იფიქრეს და თქვეს, რომე: ორნივემ ერთ-ერთი სიმღერად დავსძახოთო. დაალუქ, აბაზაზე დადგა ენ წინის სირად. დედწყო აბაზამ:

- ვაჰარააა! ვაჰარააა! ვაჰარააა! ვაჰარააა! - და აღარ დაამთავრა, ასე.

- რა ამბავია, მაგ სიმღერას დამთავრება არ აქო? - გაბღეზდა ნუსრედინი.

- ჰალა რა ქენ, დაალუქ „ვასარა“ არ მითქმიავო!..

მესამე ამბავი: ხოჯა ნუსრედინი წევდა ისტანბულს. იგზე რაცხა პაწად საქმეი ხონდა და, რუმ დააკეთა, მასუკან - ვინემ გერი წემევდოდა აქითა, - ლაზიმი ექნა. სოხახში იყო, მოვდოდა, ამა ლაზიმი ექნა და რა ქნას?

შევდა ახლა ჰაცხან, მიმალვილ ალიგზე, ჩეიკუნცხა და ქნა, ამა ჰაცხადან იყო, ფოლისი დაადგა თავზე: აქ რა ხქენ, ეფენდოვო? აქა სოხახია, შეერი ალიგია, თუვალეთში ზათენ გევლო და იმფრად გექნა, აქ რა ხქენო?! - და ოცი ალთუნი აართუა ჰემენ იმასა.

ხოჯა ნუსრედინი გაჩქურდა. ოცი ალთუნი მიცემას უკან, ფიქრი ქნა, რომე: ჰალა, აგი ჰა წევდეს უნდა, რა ქნასო? - ფოლისზე ქნა, ძანი. წევდა ისი და გახხუა ეგიც, უკან გახხუა უსულ-უსულა.

იარა, ფოლისმა, იარა და ერთ ლოკანთაში შევდა. ორი ფორსდონი ჩორბა ედლო დაა, იმ ოცი ალთუნისი. დაჟდა და ზოვლი დაადლა ზედა, იმ ჩორბასა. დაძლომის უკან, გამოვდა კარში და, შეხტა წინ ხოჯადც:

- ჭოვ, ჰალა, მე თუ ემე არ მექნა, შენ რა-ნდა გეჭამავო?!

ეს ამბავი აქ დავათავოთ.

² ხელით, მორევის იმიტაციას აკეთებს.

ახლა მევითხეც: ხოჯამ არაფრა არ იცოდა-ქი, ზათენ, მისი ქოვის ჯამეში იმამი იყო. რაცხა ერთი დუად იცოდა, ერთი სხვადც - დასინი და ეგ იყო. დააყენევდა ხალხსა, ჩუუდგებოდა მან თავში და სანქი ალოცვიებდა - მისთვინა რაცხა-რაცხას ებჟუტუნებოდა იგზე.

ბირდენ, ერთმა კაცმან გუუგო, რომე, არაფრა არ იცისო. წევდა ყადთან, უჩივლა: ასეა და ასევეო. დუუძახა ყადმან ხოჯასა:

- ოლან, სენ არაფრა ბილიდო მუსუნ? - თურქულად უკითხავს.

- ბილიორუმ! - ებნევა ხოჯად. დედნახა, რომ ყადიც ჩვენებურია, გურჯიჯად იცის. ხოდა, სანქი არაფრა ვილოცვიო, დაათქვა გურჯიჯა:

- ვალლაი, ბილლაი, თალლაი, ორი ტომარად ალთუნი მაქვა, ერთი - შენი, ერთი - ჩემი და თამამ, დავათავოთ ეს საქმევო!..

- რა გინდა, ჯანუმ, ამ კაციზგანო? - ყადი ებნევა იმასა, მომჩივანსა, - იმფერ კაი არაფრა იცის, რომე, ისტანბულდა, ქლათ შეიხულისლამ აჯობევსო!

საქარია

32. ლაზი და ნუსრადინ-ხოჯა

ლაზი მემეტი ყოფილა ერთი, მევრედც - ხოჯა ნუსრადინი ყოფილა. ლაზი მემეტი დეინე, ბალუქია, რომ თებზს იჭირავს, გახყიდის, იმფრათ ცოცხლოფს. ხოდა, ერჯელ, დედჭირა იმან თებზი, წედლო ბაზარში-ქი, გაყიდოს-ნა. იგზე ხოჯა ნასრედინი ჟდუმებულა, ბაზარში. ამას რომ ეს თებზი აქვა, დედნახა, დაწონდა და ფიქრი ქნა, რომე: ამას თელი უჯუზი-ნა ავართუაო. იქ მის არხატაშეფსა დუუძახა, დიელაპაიკა, რომ მე რაც რომ ვუთხრა იმ ლაზსა, თქუენ ქლათ რაზი მიზამეთო. კადვო, - უთხრეს ისნემმაგ. ამფრათ, მივდა ხოჯად და კითხავს ლაზსა:

- რამითი ღირს, ბიჭო, მაჲ შენი ძუელი თებზი?

- რაჲ ძუელი, ბატონო? ახლა დევჭირვე მთელივო! - იხუვა ლაზმა.

- რაფრად რომ ძუველი არაჲ?.. მე შენ არ მიჯერეფო? ჰადდე, აგნეფს ვკითხოთო! - და, მის არხატაშეფ დუუძახა ხოჯამ, - მოდთ-დეინე, დახედევით, თებზი ძუველი არი, არ ალი?

- ბაშ უსტა, ძუველია! - არხატაშემმა რაზი უზამეს.

- ოქი ძუველია, ორი ალთუნი მოგცე და დავათაოთო!.. - სტაცა ხელი თებზსა, გუდუგდო ორი ალთუნი და წამედლო თელი მიზდა. ამფერი დუბარა უზამა ლაზსა.

რამით-რამითი ხანმა რომ გევდა, ლაზი მემეტის ქოვში ხოჯასა რაცხა მისასლელი ექნა და აგიც მემეტმა გედგნა. გაგნებხან, ამფრათ ფიქრი ქნა, რომე: ახლა გიზამო-ნდა შენ ენ კად დუბარადვო!.. ვორი ჭერელი ციცა-კატად დედჭირვა თავანზედა და მის ქალ უთხრა:

- ქალო, ამ ერთ კატას შენ დიგიტიეფ, მე წავალ, ხოჯას დავეთიეს ვუზამავ. ერთხელად მოსლიხან, შენ კატად ხელში გყავდეს, ეფერე და უთხარ: „რა კად ქენ, რომე მუსაფირისი ამბავი მომეც“-დეი. სხუადც მე ვიცოდევო!

- კადვო!.. - ქალმა უთხრა.

ის მევრე კატად მისთვინა ედყვანა და ქი წედყვანა. წევდა, ჰაცხან რომ გზაზედ ხოჯად გამუერონებიათ-ნა, დადგა იქ. დედნახა, რომ მოდის ხოჯადც. ჰემენ ისე დუუხთა წინა:

- ოო, ხოჯა, რაფერ ხარ, რადჯებვიო? აქით მოსლა გინებიან, ძალვან კაი გიქნიან. ახლა ჩემსას ნა წიგიყვანო, სუფრაზე-ნდა გაწვიო მე შენო!..

- დრო უკეთესია... - ხოჯამაც.

ვინემ სახ[ლ]ში წამოვიდა, ლაზმა ეს ჭერელი კატა რომ ხავს მიზდა, გუშუა, ჰემ უთხრა იმასა: წად და ჩემ ქალ უთხარ, რომე კად სუფრა ემე ქნასო. წევდა, გეძეცა კატად, ჰა დიეწევი ერცხვა?!.. ასწია ლაზმა და წამოვიდა მისას ეს ხოჯად.

მისლიხან, ხოჯა ხედავს, რომ სუფრად გაშლილია-ქი, რა გინდა უკეთესი! ქალი გამოდის და ეს ჭერელი კატაც ხელში უკავნია, ეფერება: „რა კად ქენ, რომე მუსაფირისი ამბავი მომეცო“ - ასე ებნევა. ქლათ სერსემი იქნა ხოჯად ქი: „ე რა კად კატა ყოლებიავო, ლაზსავო“ და ჰემენ ეტეკა იმასა, მემეტსა:

- ოქი ეს კატად მამჰყიდევ და რამითსაც გინდა, მოქცემო!

- ცოჰ!.. არა, ძმავ, არ გავხყიდო. გავხყიდო - მაგიორი ჰა ვიშოვნოვო?

- ას ალთუნს მოქცემ და დავათაოთო!

- არავო!

- იქი ბინ ალთუნოვო!..

- არავო!

ასე, ბეშბინ ალთუნზე ევდენ რომ, გახყიდა ლაზმა ის კატად. ედლო ფარა, ასვა შერბეთი ხოჯა ნუსრედინსა, გუშუა. ჰემ, მისთვინად გულში იცინის, რომე: „ხოშ აგართვი კად ახივო“ - კად ნიეთი აქვა.

ხოჯა წევდა მის გზაზედ. რომ დაახლოვდა ქი, სახ[ლ]ში-ნა მივდეს, ფიქრი ქნა, რომე: ეს ჩემი კატა დავცადო, რაფრათ იმაიჯებავო?!.. ეფყანა კატად და უთხრა:

- წად ახლა შენ ჩემსას და, ჩემ ქალ უთხარ, რომე ჩემ მისლიხან კად სუფრა გაშლილი რომ დამახდუმლოსო!..

გუშუა ეს კატად და წევდა, გეძინა იმანაც. კატად რაფერ ემეს იზამდა, არ უფიქრნია იმ ხოჯასა. მივდა ქი მისას - ჰადაა სუფრა?! ქალი დგას იგზე ჰაცხა, მისთვინად ისაქმავს. დუძახა ქი, ხოჯამან:

- ჰადაა, ქალო, სუფრავო? კატამ ამბავი არ მოგიტანა?!

- რადს კატა, შენ რას ებლაყუნებოვო?!.. კატას ამბავი მოხონდა, მაი როდს იყოვო?!!

გაბღეზდა ახლა ხოჯა ნუსრადინი. მიხთა, რომ ლაზმა დამატყუვლავო. გეძრო ყამა და გეძეცა მის მოსაკლელად. ლაზმა იცოდა ხოშ, ამისი მოსლა, უყურებდა ხოშ, შეხთა წინა:

- მოი აქ, შენ გამმაზო, შენ არ მოგვლა და ჰა წევდეო! - ხოჯამ უძახა.

- რა იყო? - ლაზმა სანქი, რამეი არ იცის.

- რა იყო და, რაფრა ბაღ[ვ]სავე[თ] დამატყვილე, დედაგასკუჯვილო!.. კატის მოყიდვაში მამოვნეო!..

- მეძცა, მეძცავო!.. რა იქნა, რაფერ იქნავო? - ლაზი კითხავს.

ამან მუყევა რომ, უთხრა ქი [ლაზმა]:

- შენ კად კაცო, სხუაგან რომ წამოვიდა მაი კატად, გზა თუ დააჩუვენე სახლამდინო?

- არავო!

- აჰა, ჩემიდანაც რაღა გინდავო?! გზა უჩვენებლა[თ] კაც უჭირს შეერში წასლა-მოსლაი და, კატამ რა-ნდა ქნასო?!..

საქარია

33. მუაჯირი მევლუდა

მუაჯირი მევლუდა
ნაქებია კაცობაში,
აბას-ფეჰლუვანი მოჰკლა,
არ შეშინდა იმტონ ჯარში.

ეს სიმღერა იყო მუაჯირ მევლუდაზე, რომ ერთი აბას-ფეჰლუვანი ყოფილა აქა, ეშქიად ყოფილა, ბოშნალი. იმიდამ ეშინოდა ყუველასა, თურქეფსა, ხქუცვიდა ხალხსა, აშინებდა მისი კაცების ერთად.

გურჯები რომ დაჟდეს აქა, გაქუცვა მუუნდომა აბას-ფეჰლუვანმა. მისი კაცების ერთად აქ მოსულა, რომე, ფარა ედღოს. მევლუდა დუუხთა იმასა, წითელოლი მევლუდა. არ შიეშინა მისი კაცებიდამ, ესრია და მოკლა. მას მემრედაც, ეს ლექსი ითქუა. დიდი იყო, ამა ამითი ანჯახ მახსომს მე!

საქარია

34. ყურმენის ბეთმეზი

ბირაზ აშა... ყურმენი მოვშქარით. ერთის ევლას უკან, ერთი გაწვიმდა. სამ დღე დარჩა. ამა ყურმენი, რაღასი ყურმენი იცი? ახლას ამ ადგილები ტყე გამხდარა, ძაუ... ახლა რას ვაკეთებთ? ხან უნდა გავაკეთოთ, ხან უნდა დავრგოთ აქანა. მემრე დედაბალებიც მოვქარით მიერი დღე, ისიც ვერ ევტანე; ორ დღე დარჩა აქა; მემრე ჩამუედით, ჰავა კაი გახდა. აველით, მუვადულეთ ყურმენი. დაჭიჭყნა დედაბერებმა, მუვადულეთ, გემრიელი ბეთმეზი გახდა და ვჭამეთ. რავაია?... - კაია...

ბეთმეზი ამფრათ იქნება, რომ ყურმენს ედღეფ, დაჭიჭყნი რომ, იმას გამშუვა სველი, ხომ?... ე იმ სველს მუაგრუეფ, ერთ იმაში ჩაასხმი კარქა, ლამაზათ და მერე მუადულეფ. მოდულდება და გაცივდება, იმ ხანზე ბეთმეზი იქნება. თქვენ შერეპი იცით და ჩვენეც - ბეთმეზი. შერეპი არ ვსუმთ ჩვენ, იმისი სმა ელჰემდულილლა არ გვეფარდება.

საქარია

35. გურჯების საჭმელები რასოდა

მალახთოს გაკეთება: ლობიოს დავადგამთ, კარგა მოვხარშამთ, ერთ კოვზიან დავადებთ იაღით, მარილით, ბიბერით... კაჭალ დავაყრით. ახლა კაჭალითაც ავადულებთ... პრასა, ყორაღ დავადებთ, შაშპირამი, ენ უკანაზე შაშპრამ დავაყრით. ჩავებლევთ. საჭმელა ჰაზირია.

ფხალი. ფხალ ჩავყრით; მოვკრეფთ, გავცხავთ კარქათ, გავარჩევთ. ... დავადგამთ იმასაც. ადუღდება იმისი წყალ მოვცლით. ფხალ მოვხარშავთ. ერთი ადუღდება წყალ მოვცლით. თექრედდან დუღარე წყალ ვასხამთ. იაღით, მარილით მოხარშავ კარგა. ლობიოსაც ჩავაყრით პაწას. ერთი-ორი პევშვი უნდა ჩაყარო. ჭადის ფქვილი, რძე... გავლესავთ ერთ ყაფში კარქათ. ჭადის ფქვილი// სიმინდის ფქვილი.

მარაგვს ვეტყვით, იმას ზეით კარქათ გავლესავთ, ენ უკანაზე დავასხავთ, მოსარეგველი ტახტადები გვაქ, იმით კარქა მოვჩეჩავთ, ჩავებლევთ. ნიორი გვინდა. ერთი ქინძი გვაქ, იმაში ქინძ ვურთავთ ენ უკანაზე. ქინძი დანაყევ, დუურთევ - ისე გათავდება ისიც. რაც რომაა, აგია.

მარაგვი თურქებმა, ჩინგანებმა, სხუანებმა არ იციან. არც მალახთო, არც ფხალი - აგინი ჰეფთენ გურჯებისი, ჩვენი საჭმელებია.

საქარია

36. მზემ მუადგა კარსავო

მზემ მუადგა კარსავო,
აღვარღვალეbs თვალსაო
აღარ გვინდა [მ]ზის თუალივო
ახლა მოგვე ცის ნამივო!

ეს იყო, როდცხა რომ წვიმა არ მოვდოდა, ასე იმღერდეს ბაღვები. როდცხა რომ წვიმა იყო და მზე არ გამოვდოდა, იმაში[ნ] სხუაფერ:

ცამ მუალო პირივო
ცავო, რატონ ტირივო,
აღარ გვინდა ცის ნამივო
ახლა მოგვე [მ]ზის თუალივო!

ამ სიმღერიხან, ცა მედწვინდოდა, ტაროზი კად იქნებოდა, [მ]ზითუალი გამოვდოდა. აქა, გურჯები ენ წინ ამფრად ვამბობდით, რომ „ზითუალიგამჩენმავო“ - აი, რაფრაც რომ „აღლაჰ, აღლა!“ იტყვიან ახლა, იმ მანაში. ეს, თურმის, გუგნია ერთ ბოშნაღსა და გახკვირვნია რომ, ერთი გურჯი ბაღვითვინ უკითხია: ამან, „ზითუალიგამჩენმა“ რა თქმადავო?.. ბაღვმა ვერ უთხრა, კარქა არ იცოდა-ქი, გურჯიჯად!.. ეგერ ეთქვა თუ - იგიც ჯანდარმას ეტყვოდა - ეგინიო მუსლიმანი არ ალიანო, დაა!..

მელენაღზი

37. შვიდობით აჭარა

გააფრინეთ ჩემი სული მისი ღვმა ჭალეფში,
დედბანოს ტანმა მისი მოჩხიალე წყალეფში,
მოთქუმული სული შიერდოს მისი ბერვა-ქარეფში
ერთი სიტყვა მაქ შენზე, საყუვარელო აჭარა.

შენი შვილები ერთ დღეს მთელი დაცვინდეს გზაში,
გაბარგვითა წასლისთვინ უცნობალი გზეფში,
ენა თუ დიგიკავდა? როცხან გითხრობანა,
რამ შაგაშინა თქუვენ, რომ დაჰტიეთ აჭარა?!

იქნება ერთი დღეს დავბრუნდეთო - ფიშმანით გეგბარგეს,
უკან ბარსამი ლამაზი ჩთილები დაჰტიეს,
იცოდონ უნდა: წამსლეელი არ მუა, მომსლეელი არ წევა,
შენაც თუ დაგაბიწყდა თქმა ამისი, აჭარა?!

გეგარეს - ერთ ხელში საზირი, ერთი ხელშიც - ბაღვი,
ოთხთვალას ყური მიცეს ქლათ, გზაში დარჩმილეშმა,

გახედვა შერცხვით მეზობლევს: წამსლელი რომ ვინ არი?
ჩვენ წეველით, შენ დარჩი და [მ]შვიდობით, აჭარავ!..

ერთი კიდომ უკან ცრემლიანი თვალებით გეძებდეს,
ენ სონ ერთი ფათიხა მეზარეფსაც უკითხეს,
წყაროვს ცივი წყალი ბოლოს კიდვენ ქი შესვეს,
შენზე სიტყვა დაჰტიეს რომ: „შვიდობით, აჭარავ!..“

აგი ზეგნელი მუჰაჯირების სიმღერადა, ჯანუმ. ზეგნებური ენით არი ნათქვამი. ალი იცი ხომ, ერთულრული, ფროფესორ-დოქტორი? ე, მისმა ნენემ დათქვა ესე რომ, მუჰაჯირები თუ ვინ ყოფილან, იმ ბათუმიდამ აგზე მოსულან, ისნეფს უთქმიათ, ისნეფს ფიქრი ამფრათ რომ უქნიანო, დაა! ზათენ, ქიმი აქ ფეხით მოსულა იმ შორითიდან - ბათუმიდამ გამოსულა, სინირ გადასულა, უვლია, უვლია და თაა დუზჯემდინ ჰადმენ არ გაჩერებულა. მემრეც და აგზე რომ კაი ალიგები უნახვია, აქ დამჟდარა.

ჰაჯი-იაქუფი

38. საფანჯალი ქართულები რასოდ ვართ

გამარჯობა!.. ახლა მე შენ, საფანჯალი ქართულები რასოდ ვართ აქა, იმა გეტყვვი, შენ იშთე, კაი შიიყურე მეგზე, რექორდ დააჭირევ, შეინახვის ჩემი ნალაპარიკები.

მე გუთთექინ ჩიჩელი მქვია, მასწავლებელი ვარ საქარაში ვცხოვროფ, ამა ბაბა ვათანი აქ მაქვა. ჩემი ბაბუას ბაბუა - მეჰმეთი ბაშჩაუში ეთქვა თურქულათ, ქართულათ - მეჰმეთი ზნელაზე, გვარი ისე ყოფილა. ოსმანლის ვალდებულათ ყოფილა აქა ისი - ენ წინ საფანჯაში მოსულა. ბათუმში ვინემ ყოფილა, მაჭიხელში უქდომლია იმასა, იქ ყოფილა. დოქსან ჟჩ სავაშინდე და, იქ ოსმან იმფართორლული მედშალა, რაფრა იქნა, ისე იქნა და, მისი ოჯახის ერთად ეს მეჰმეთად აგზე წამოსულა - ათას რუას სამოზდა შვიდმეტი წელში, მუჰაჯირათ წამოსულა.

ქართულები იმ იქიდან აქ ომ წამოსულან, ჩემი ბაბუას ბაბუა - მეჰმეთი ბაშჩაუში დიდი ხნის ყოფილა, ოთხი შუვილის და მამა ყოფილა. ქალი ყოლია ორი, იმ ორი ქალიდამაც - ოთხი შვილის მამა ყოფილა. რუსები რომ მოვდეს, ენ წინ უთქმიათ: დარჩივო აქავო, მემეთ ეფენდო, ჰიჩ ხელ არ წაგაკარებენ, რამეს არ გიზამენო - ვინცხა იმას უთქმია, მეზობლის კაცსა. მარა ეს, ჩემი ბაბუას ბაბუა, არ დამდგარა - რაფერ აქ დავჩე, ოსმანლი ფადიშაისი ვალდებულათ ვარ, რაცხა რომ მაქვა, მისი იგი მაქვა, რაფრა რუსეფს აქ თესლიმი ვექნავო, უთქმია და წამოსულა. ის სადგელი რომ კაცი ყოფილჷ, გემით წამოსულა. მოსულა ენ წინ სტამბოლში.

ახლა, ის სტამბოლი ხომ შეერია, ჭოვ და ეს მაჭიხლელი კაცი იმ შეერში ვერ დაყენდა-ქი, ესე რაფრა იგიავო - ფიქრი უქნია. წამოსულა შეერგარე თარაფში, ქენერში. თაა საფანჯამდინ ისე მოსულა, ჰიჩ ადგილი არ დაწონებია. აგზედა დაწონდა და დადგა სახლი, დაკარდა. ოთხი შვილი აქ დაზარდა, დააკარა, გაათხუა. მემრენ მანაც აქ მოკდა, დოქსან დოქქუზ მაშინდე. აი, რომ შემოხველ, სოლა ერთი დიდი მეზერი ნახევ - ე, იგია მისი, იქ ფლია. მისი გვერდზედაც აქით-იქიდან - ცოლები დავფალით.

მეჰმეთ ბაშჩაუშისი შვილებიდან ერთიც - ენ პაწაა აქ დარჩა. იგი მამაჩემის მამა იყო, ჩემი ბაბუა. ბაღვები დედეს ვეტყოდით ქი იმასა. ბაბუა რადა, მემრენ ვისწავლე მე ეს, თქუენებური გურჯები რომ ნახვე, იგნებიზგან გევგონე, გავკითხე - მითხრეს: **ბაბუა** ქართულია, **დედე**

თურქულიაგო და, ბაბუას ვიტყვი ახლა. ზამანზე, ბაბუა ჩვენ არ ვიცოდით, აინი თურქული რომაა, დედეს ვიტყოდით. ჩემ ბაბუას ხასან დედევო ვეტყოდით. უსტა კაცი იყო ისი, სახლები დაბინები აქ თელი მისი აშენებულია. აქ ვიტყვით რაფრა - მისი დადგმულია. სახლი დადგმა იმა ლაზებიზგან უჭწაულია, უსტა გამხთარა. მე მახსოვს, იმაშინ ისი ბებერი იყო, ამა კიდვენ ხელს იღებდა, საქმობდა. თაა... დოქსან დედდი რაა? (ოთხმოცდაჩვიდმეტი!) ხო, ოთხმოზდა შუვიდმეტი წლისა მომკდარა, ჩაჩნაბერი არ ყოფილა, ამმა!

ახლა ამ სახ[ლ]ში მამაჩემი არის - აჰმედად მიქვია იმასა. ნენეა არ მყავა, ნენემს ფეხი მყავა მე. ნენემს ფეხი, იცი რა თქმაა? არა? ხოდა, გითხრა: მამაჩემმა რომ ენ წინ დაკარდა, ჩემი ნენე ითხუა. დაალუქ ჩემი დაა დემადა, მემრე მე დევბადე. მემრე, ერთი ქალი კიდვენ მეფყვანა და, ჩემი ნენემც ხყავდა და იგიც ისე მეფყვანა. ორი ქალი ხყავდა მანი და მემრე, ჩემი ნენეა ხომ მოკდა, ის მეგრე ქალი დარჩა, ახლა იგია ცოცხლათ.

ჰაა, თამამ! საფანჯალი ქართულები ამფრათ ვართ. ახლა ქორონას გამოსლაში, სახლში ვართ, გარე-გარე არ დავალთ.

საფანჯა

39. ემრულას შაირი

ჰაცხან ემრულაც ყოფილა, დელიყანიც ის ყოფილა,
მუაჯირათ არ წასულა, მაჭიხელში დარჩომილა,
ეს რუსები რომ მოსულაც, ემრულაჲ ჭედლათ ყოფილა,
ერთი თოფი ხონებია, ძალვან ლამაზათ ყოფილა!

რუსეფს უთქმიან, უთქმიან: დრასტი ემრულავო,
შენ აგზე რაცხას აფუჭეფ, წამოქცეფ თანავო!
რამეს მე არ გავაფუჭეფ - მალქვაძე ვარ, ჭედლათ ვარო,
თქვენ არაფერს დაგიშავებთ, ქი გევძარ და წავალო!

ამაზე რუსეფს უთქმიან: ჰადმენ ვერ წახვალო,
ყამა-ყილიჭი ეიხსენ, თვარა ძალით აქყარო[თ],
ემრულამა არ ეიხსნა ყამა-ყილიჭივო,
რამითი რუსიც ზეთ მიხთა, გახკრა და ყვინჭივო!..

ესე ძალვან გმელი შაირი ქი იყო, მარა ამითი ანჯახ ვიცი მე, რაფრაც მახსონს. ემრულა იქ ყოფილა, მემლექეთში. ის მუჰაჯირათ არ წამოსულა. წამოდივო - ეტყოდეს მისიანები, მარამ იქ დარჩომილა: მევო, რუსებიდამ ჰიჩ არ მეშინიავო. არ გეშინია და, იმფერი ყაილა მუუხთა იმასა: რუსები მოსლაში ჭედლათ ყოფილა მაჭიხელ, იქ რაცხა გლახა ქნილა და ბრალი ამიზდა დუუდვიან რუსეფსა: შენ იზმოდიო!.. ესაც მემრენ, თესლიმი არ ექნა - წახტა, თოფი ესრია და გეფცა, გაეშქიავდა. ამფრათ იყო.

საქარია

40. ეს ქორონა რა ყოფილა

ეს ქორონა რა ყოფილა,
გამოქვკილტა სახლეფმივო,

რაფრათ ამფერ გვა[მ]ყოფინა,
გვაკანკალებს ჭანჭლეფშივო!

მთელი დუზჯე დედკლიტა,
საქარდაც მიხყვა თანა,
მუსაფირეფ ვერ დუუხითით,
ვერ ვისამეთ განდაგანა!

ჩვენ მუჰაჯირი გახლავართ,
აჭარიდამ ვართ მოსული,
ქორონა რამეს ვერ გვიზამს,
ჩინეთიდან წამოსული!

მე იმ კაცსა რა ვუთხარი,
რატონ სჭამდა ღამურასა?!
აქ ჩვენსას რომ მოსულიყო,
მე ვაჭუმდი ფახლუასა!

დუზჯეში ქართველები ვართ,
არ გეგონონ სხუაგნის სოდ,
ეს ქორონა რომ გადავა,
მაქ არ დადგე, ჩვენსას მოდ!

ამ შაირის გამომთქმელი
დუზჯედამ ვარ ქართველი
მე ქორონამ ვერ მომკუნტოს,
აღლაა შუქურ, დავჩე მთელი!

დუზჯე

41. ძველი დედებისი მოსლა დუზჯეში

იმ იქიდან ამ აქით - დუზჯეში, ძველი დედებისი მოსლაც ასე ქნილა, რომე: ოსმანლი-რუს სავაშინდე, დოქსან უჩ სავაშინდე, ოსმანლის ქოქი აჭარაში მედშალა. ზათენ, რუსებისი ხელში ჩავარდნილა აჭარად და იმ რუსეფს, ჩვენი დედებებისთვის უთქმიან, რომე: აქავო ჰიჩ ისლამი აღარ-ნა იქნასო და, ვისაც რომ ძუელებურა სულთნისი სამსახური და მუსლიმანობა გინდანან, ასწიეთ და ალოსმალის წადთო.

ამდგარან იგინიც, გამოსულან ბათუმიდან - ბაზი გემითა, ბაზი ფეხითა და წამოსულან. ჩემი ძველი დედები ზათენ ფეხით წამოსულან იმ იქიდან: დაალუქ, ართვინამდი მისულან, ართვინიდანაც ამ აქით მუუსწავლიან ხალხსა, რომ: იქამდინ რუსი ვერ მივა, ვერ დაგეწევათ, წადთ და იქ დაჯექთო. ამა, ართვინიდან აქამდინაც რასოდ სავლელია, ჯანუმ?! იმაშინ არაბა-მარაბა, ოთობუსი-მოთობუსი არ იყო ქი, წამოსულიყონ. ასწიეს და ფეხით წამოვდეს აქითა. იარეს, იარეს, იარეს და - ისტანბულამდინ მიტანამდინ, ჰაცხან რომ ეს ალიგია, დუზჯეა ძანი,

აქ მედღალეს. დადგეს, გახედეს - ბიჭო?! მთელ აჭარას გავს ხომ, აქავრი თიები, ძაღლები და თქვეს რომ: დავჯდეთ აქავო. დაჟდეს. ენ წინ, იმ ქვედთ დაჟდუმილან - ბულგარების ადგილი რუმა ახლა... იყავი, ნახე? ხოდა, მეგზე ყოფილან. იმ ბულგარებს, ფუმაქეფს არ დუუყენებთან იგზე - ჩვენი მიწადავო. ამოვდეს იგინიც ამ ზეით. აქ მაშინ დალი ყოფილა - გუუკაფიან, ლამაზ-ლამაზა გუუკეთებთან, დარჩენილან.

დუზჯე

42. ყარამურზა

ერთი ყარამურზა ყოფილა. ქალი არ ყოლებია იმასა, ერთი ბახჩა ხონებია ყურმნისი თუ ამფერი რაცხასი და ისე ყოფილა, მისთვინაჲ. ყუელ დილლაზე გამუა, გუუხედ-გამუუხედავს იმ ბახჩას და არი ლამაზათ, იშთე. ფიქრსა იჯება, რომე: აწი ეს ჩემი ბახჩა ყურმენს რომ იზამს, მოვჭწილავ იმასავო, ბაზარზედა წევლეფ, გავხყიდი და ფარა მექნებავო. ასე ფიქრსა იჯება და უხარია ქი, არი გახარებული.

ერ დღეზე, რომ ისვენ ბახჩას გასახედველაჲ გამოვდა, დედნახა, რომ რაცხა დიდი გელი მოსულა, მიზდგომია ე ყურმნებს და სლიპავს, ისე ჭამს. უჭამია ერცხვა, თელი ყურმნები და იგინი შუუსლეპია, იმ შედთანსა. გაბღეზდა ყარამურზაჲ, ესცა გელსა, დედჭირა და მუუგრისა კისერი:

- უხ, გელო, შენ პელენწუკო! შენ თუ დედა არ გიტურო, ყარამურზაჲ არ ვიყოვო!..
- ამან, გიმიშვი, ყარამურზავო! - გელმა ეხვეწა, - გიმიშვი და ზენგინი-ნა გაქხადოვო!
- შენ რაფერ ზენგინი გამხადო, შენ შედთანო, ჰა გაქ შენ ფარადვო?!
- გიმიშვი და თუ არ გაქხადო, მამაჩემს შიაკითხეო!..

ყარამურზამ ფიქრი ქნა, რომე: ჰელე, გუუშვა და, რა იცი, რა ქნასო? დუუღირა ტაბანჯაჲ და ისე გუუშვა-ქი, რაცხა შედთურა თუ იზამოს, დავხკრავ, დავათავეფო. გელმა დედბერტყა მისი ბალანი, ისე გამუუხედა და უთხრა:

- გაუმყევ ახლა ზრუგშიოვო!

გეჟცა მან და გიეკიდა ეგიც, ყარამურზაჲც. იბინეს, იბინეს, იბინეს და ერთი დიდი ფოქვა ჰაცხან რომ იყო, იგზე მივდენ. მუუტრიალდა ეს გელმა და ებნევა, რუმ:

- ახლა რომ შიან შევალთ, შენ წაყურდი, მე ვილაპარიკო. როდცხა რომ ჩემი ნენე და ბაბო რაცხას გკითხვენ, ჰიჩ ენაზე არ მოხვიდე, მე მაცალეო. რომ გითხრან: რა გაჩუქვოთო, მაშინ უთხარ, რომე: ალთუნ-დიზგინი რომე გაქვან, იგი მომეცით, თუ არა და, რამე არ მინდავო. თუ გეგენ?

- გეგენო, - უთხრა ყარამურზამა.

შევდენ ეგინი შიან. ხედავს, რომ ყარამურზა: დიდი იმფერი რაცხაჲ აქვან, სარაჲ აქვან და გელის ფოსთებია სულ დაფენილი. ჟდანან იქა ის გელები - ამ გელის ნენე და ბაბოჲ და ჰემ ლეკვებიც ყავან, ისე არიან.

დედწყეს ახლა ლაპარიკი. რამითიც რომ ილაპარიკონ, ეს მუსაფირი - ყარამურზა ყუშათ ზის, წაყურებული, ენაზე ჰიჩ არ მუა. რაცხა რუმაჲ, გუუხედავს იმ გელსა, ის მის ადგილას ლაპარიკოფს, იტყვის, რაც რომ უნდა. მემრენ, მან უთხრა მის ნენეს და ბაბოს რომე: ამ კაცმა იმფერი საქმე მიქნა, რომ სიკდილს გამომართუა და თქვენ რამე ჰედიე-ნდა მიცეთო ამასა. ხოდა, რა მივცეთ, რა მივცეთო? - ერთქმანეფში ისე რაცხა დედხესაჲს უჩმალაჲ და მემრენაც, უთხრეს ყარამურზასა:

- რა გინდნან, ბატონო, რა გაჩუქვით?

- ჰიჩ რამე არ მინდა, - ყარამურზამაც უთხრა, - მარტუკად ერთი ალთუნ-დიზგინი რომე გაქვან, ასწიეთ და იგი მაჩუქეთო!

წყურდეს ახლა იგნემმაც, რომე: ეს ალთუნ-დიზგინი დიდი ბეჯითი რამეა, რაფერ ამ კაცს მივცეთო? - დერდი ქნეს, ამა ზათენ, ედღეს და მიცეს.

- ახლა, დიმიყურე, ჯანუმო, - იმ გელმა უთხრა ყარამურზასა, - ესე იმფერი დიზგინია, რომე ჰაცხა დადეფ, ზენგინლული მისთვინად მუავო. წედლე ახლა ეგი სახ[ლ]ში და რაფრაც რომ გინდა, იყავ ისევო!

წამედლო ყარამურზამა ალთუნ-დიზგინი, დედღვა მისი სახლში და დაზენგინდა. აღარც ბახჩა გახსენებია, აღარც იგი და იყო ლამაზათ.

დუზჯე

43. გურჯიჯე ვაიზი

ერთი ვაიზი ვქნათ გურჯიჯე ენით
ღმერთმა რაც დიგვიზარა, ყველაჲ ქენით.
კაცი რომ ხარ, იყავ შენ ტკიბილი ენით
ქალი რომ ხარ, იყავ სელამ-თემენნით.

შენთვინად არ იყო, სხვას დიეხმარე,
სახ[ლ]ში საქმე ქენი, არ ეძმატუნო გარე[თ]
გქონდეს კარგობა და გქონდეს იმანი,
მალე-მალე ღმერთს ეხუეწე: „ისტაურუჰ, ალლაჰ, რიზანი“!

მუსაფირსა უქენ კაი, არ უქნა მარაზი,
ღმერთიგ მიტომ შენდან იყნება რაზი,
მალე-მალე ილოცვე გურჯიჯე ენით
ერ დღეზე ხუთჯერაც - ნამაზი ქენი!

ამას თუ იზამო, იქნება კაი,
ამიდან იქით საქმეც არ გინდა სხვაი.
კაია მუსაფირზე დაიმა კაის ქნაც
კაი ქენ, კაი იყავ და მუმინიც იქნა!

მე რომ ვაიზი ვქენ, მე დიმიყურე,
ღმერთიზგან რაც მოგეცეს, იგი ისურვე
უკან არ იარო და წინ იყურე,
ღმერთი მაღალია - ცაში უყურე!

აქანე ეს ვაიზი ჩვენ დავათავოთ
ხელეებიც ასე ჩვენ გულზე დევკავოთ!
ლოცვა ვქნათ, გურჯიჯა ჩვენ მალე-მალე,

ღმერთო, ბატონო, შენ შიგვიბრალე!

დუზჯე

44. დუზჯეში გურჯიჯა ვაიზობა რაფერ დევწყით

მე დუზჯეს ჯამეში იმამი ვარ. ქართველი ვარ აპა, აჭარიდამ მონასულან ჩემი დიდვან-ძველები, წონიარისიდამ. იშთე, აქ დამჟდარან. აქა ორი ქართველია - აჭარელი და ზეგნელი. ეს აჭარლები ვართ ქედადან, ის ზეგნელები - ზეგნიდამ, ხულო-შვახევიდამ. ქობლეთელიც არი ამა, ის აჭარელი არ არი.

ჩვენი დუზჯეს ჯამე, თქვენ რომ მეჩეთი იტყვიტ, თელ ქართველის აშენებულია. აქ რომ მონასულან, დადი ყოფილა აქავრობა, სახლი-მახლი არაფერი არ ყოფილა, რამე არ ყოფილა. ხოდა, მონასულან, მოსლის უმაღლესი ერთი ხისი ჯამე დუუდგმიან - ღმერთი ჩვენდამ რაზი იყოსო და, მემრენ დაკარებულან. იგერ გაღმაში რომ გუუხედავ, სახლები ჩანს, ხომ? ფუმაქის არი მაი სახლები. ფუმაქი რაცხა სოფ ხალხია, იგინიც მუსლიმანებია ამა, ენა სხუაი აქვან, ასე ჩვენსოი არიან, სხუა ენით, ისლამის დინით. თურქი არ არიან იგინი. ძროხები ყავან იგნეფს, იაილები აქვან. ენ წინ, აქ რომ ჩვენი დიდვანები მოვდეს და გაფუხრებული იყნეს, ფუმაქებმა უშველეს - რძე, ხორცი, ძალი რაცხა მიცეს, ლამაზათ იშთე, დიეხმარენ, კაი ამყოფეს. მემრენ და მემრენ, ჩვენებმაც დეფწყეს საქმობა. რაფრაც რომ აჭარაში, აქაც იმფერ - ვინ სახლები და ნალები დააკეთა, ვინ ძროხები იყიდა. მემთევრობა აქაც ვიცით, ამა ძაილები ცოტანადა. თუ იყიდი და - იგიც ძალვან ფახალია, უჯუზი არაა. ამიტომ, შეერში მივა ჩვენი ახლობა. ზათენ, ეს ალიგიცა შეერს შიერთო ახლა, ერთი იქნა, მაალლე იქნა ეგიც შეერისა.

დუზჯეს ჯამეში ქართული ვაიზობა ასე დაწყებულა, რომ: დადგმის უმაღლესი, ჩვენებური დუუყენებია ჰუქუმეთსა იმამი. ნურეთინა თქმევია, აჭარელი ყოფილა. იმას, მეგერემ ერთი ჯუზი გურჯიჯა გადმუღია, რომე - ხალღმა გეფგნოს, რაცხას რომე ვიტყვი, თლათ სერსემი არ იყონო. ის გადმოღებული ჯუზიც ქართულად უკითხნია. ამაზე გაბღეზებულა დიანეთი, მარა მემრენ ჩუუკეთებიათ-ქი საქმე მუხაჯირებსა, რომე: აჭარელი ხალხია, არაბული არ ვიცი, თურქულიც არ ვიცი და, გურჯიჯა ზათენ გეგგნეფ რა-ნდა იყოსო. ხოდა, კაივო - იზნი მიცეს და დეფყო გურჯიჯა ვაიზობა აქ.

მემრენ, რომ ხალღმა გეფგნეს, რომე გურჯიჯა იქ ვაიზობენო, წამოვდა აქა, აქ დაკარდა, ოქი გურჯი სოი ხქონდენ. ახლა დუზჯეს მეჩეთი არის ქართველებისა: „გტრჯტუ ჯამე“ თქვია-ქი, თურქულათ.

მე ბათუმში, თფილისში, ფოთში ნავალი ვარ. ქართულიც იმფო ლამაზათ ვიცი, მარა, თქვენ რომ მითხართ - აქავრებულა ილაპარიკეფო, მიტომ ასე ვლაპარიკოფ.

დუზჯე

45. დუნია რომ ეირია

დუნია რომ ეირია, თათარი და რუსი ჩხუბოფს
იგინი რომ წეფკიდა, ავრუფა შორიდან ყუროფს,
ჩვენ, გურჯები დავჩით მარტო, ვინმე აღარ მოგვეხმარა,
რუსმა გვითხრა: „ეფყარეთ, ჰაცხა გინდან, წაით, თვარა!“

ევიყარეთ, წამევედით, გადმუედით ოსმანიეს,

ჰადმე აღარ დაგვაყენეს, ცხრა დღე ფეხით გვარონიეს.
ანჯახ გზაზე გევიარეთ, ზრუგზე გუდა მოკიდული,
ჰაცხან-ჰაცხან თივა ვჭამეთ, გზიპირეფში მოხიკული!

რომ მუელით იმ ლიმაში, დიდვან გემზე იგვიყვანეს,
ყოინეფსავენ დაქვთვალეს და ისტანბულში წიგვიყვანეს,
იქა დადგომა გვინდოდა - აჰა?! ჰადმე არ დაგვაყენეს,
ისვენ ფეხით გამოგვრეკეს და დაქთაღან შეგვაყენეს!

გვარონიეს, გვარბენიეს, ენ სონ აგზე დაგვაკარეს,
ხის სახლები დადგუმაში ბულგარები დაგვახმარეს,
გვითხრეს: „ახლა აქ იყავით, ტაბანჯები გქონდენ ყუყზე,
თუ რუსები აქ მოვიდეს, ნუ დაჰტიეფთ კარს აჩულზე!“

ახლა ასე დაგიბაროთ დარჩომილეფს აჭარაში
„ავდგეთ, წევდეთ მუჰაჯირათ“ - ნუ იქნებით ამის თქმაში,
თქვენ ეზო-კარს გუუხედეთ, თქვენ ყანეფსა ნუ დაჰტიეფთ
თვარა რამეს არ გიშველით ეს მარაზი ოსმანი!

ესე არი შაირი, რომე აქიღამ - საქარიიღამ, მემედ-ალი ეფენდიმ მისწერა ბათუმ, რომ არ
წამოხვიდეთ მუჰაჯირათო. კიდვენ დიდი იყო და მე ამდენი ვიცი.

საქარია

46. საქარიალი ყარტოფაი რაფერ ისტანბულს იყო

საქარიალი ერთი კაცი ყოფილა ერთი, ყარტოფაი ეტყოდენ. ცხვირი ხონებია რომ იმასა,
ყარტოფასავენ, იმიტომ ისე ეტყოდენ. ხოდა, ეს ყარტოფაი წასულა ისტანბულსა. შეერში კაი
ჩარჩიავო, უთქმიან და რაცხა-რაცხიები წუღლია გასაყიდველაჲ.

ჩასულა-ქი, ისტანბულსა, ზოვლი მოშიგნია. ლოკანთა ჰადაა, რა იცის? წევდა, ეძია, ეძია,
ნახა. შესლიხან, ხედავს, რომე ერთი კაცი იგზე ჯის, დუღუდვია წინ სუფრა - ენ კაი რაცხა რომაა
საჭმელეები გუუწყვია, იშთე, გუულამაზებია და ჭამს მისთვინაი, ელოყნება გერმელაჲ.

ყარტოფამ ფიქრი ქნა, რომე: მივიდე, სელამი ვუთხრა და დამეჰაიჯოს, აჰა რა ქნასო?!
იმას მუჰაჯირი თუ ეგონა ვინცხა, მარა ისტანბულში რომ იგი ყედერი არ იყო, რა იცოდა? იშთე
მივიდა იგიც იგზე, სელამი აართვა იმ კაცსა და ხედავს, არ ეჰაიჯება-ქი?! ასე, შეითნებურა
უზამა - ვალეიქუმ სელამო და, ისვენ მისთვინაჲ მუუქნია ყპაი.

- ბოდიში, ბატონო... აქა დავჟდე, იქნება? - კითხა ყარტოფამ.

- დაჯექო!.. - კაცმა უთხრა.

დაჟდა ესეც, მისი სუფრის წინ. უნდა, რომე ლაჰარიკი რამე დუუწყოს, ემე უქნას ამა, ის
ჭამს, ელოყნება მისთვინაი, ჰიჩ არ უყურეფს ამასა. ზათენ, ყარტოფამ:

- რაფერ ხარ, ბატონო, რა იჯები? რაფერ ჰალი გაქ? - კითხა.

- კაი ვარ, კაი! - უთხრა იმ კაცმა, ლოყნა-ლოყნით.

- დრო უკეთესია, კარქა გამყოფნოს ზითუალი გამჩენმა, ლამაზობა მოქცეს სახ[ლ]ში!
ახლა შენ იგი მითხარ: შენი ხანუმიც რავაია?

- იგიც კაია! - კაცს რამე არ ემჩნია ზედ, ჭამს კიდევ მისთვისად.
 ახლა, იგზე გარსონი მოვდა, რომ ყარტოფას ხეზმეთი უზამოს. დედნახა, რომ ამ კაცს ელაპარიკება. მემრენ, მანაც ებნევა:
 - რა მოგიტანოთ, ბატონო?
 - რაცხა რამ კაი გაქ, მომიტად ყველაგო! - ყარტოფა ასე ჯოდაპ მიცემს.
 მუუტანა ყველა კაი. ჭამა ყარტოფამ, გამოზლა, გერმელად მუცელზე ხელი მეისვა და ადგომიხან, იმ კაცს - მისთვისად რომ ელოყნებოდა, უთხრა:
 - მე წვეელ ახლა და შენი ხანუმიც მომიკითხეო!
 გამოვდა, დუუძახა გარსონსა და ბორჯუმ ნე ყადარო? - ეკითხება. დუზ ბინ ლირაო! - იმან უთხრა.
 - ხოდა, მე ახლა მალე წასასლელი მექნა, წვედე-ნავო და დუზ ბინ ლირაც ამ ჩემმა კაი არხატაშმა მოქცეს-ნავო! - წუუფურჩულა. მემრენ ხმამაღალზე დუუძახა იმ კაცსა, რომ:
 - აბა, წვეელ ეფენდო და შენ იცოდე სხვაიგო!
 იმანაც ხელი ასე გუუქნია: წად მომშორდი, შენ დედაგასკუჯვილოვო! მარა გარსონმაც ეს რა იცის? იმას ეგონა, იშაეთს უშობა, რომ შენ წად და ფარა ჩემზედ იყოსო. ასწია და გამუუშვა ეს ყარტოფად.
 ასე იყო ყარტოფაის ისტანბულში ყოფნაც, ჯანუმ.
საქარია

47. ავდგეთ, წვედეთ მუჰაჯირათ (საქარიელი აჰმედადს ხებრობით)

ავდგეთ, წვედეთ მუჰაჯირათ,
 რა ლამაზი დარიავო,
 ციცავ, ჩვენი დაშორება
 სულ ურუსის ბრალიავო!

გალმა თეთრი ვარდა იყო,
 გამოღმით მოკაკანობდა
 რამითსაც გაგიხსენებდი,
 გული მისთვინ კანკალობდა!

დავჰკალ ჩემი ვარდადვო,
 გევიმზადე საგზალივო
 ჩემი ციცადს სიყვარული
 ღობი ძირას დავჰფალივო!

ჩავჯექ, წვეელ მუჰაჯირათ,
 ძალვან გონჯი დარიავო,
 ციცავ, ჩვენი დაშორება
 ქლათ რომ ჩემი ბრალიავო!

წერილს გიწერ ჰილმიედამ,
გეხვეწები, მაქ დარჩივო
ღმერთმა რაზი აღარ გეყნეს
თუ შენ მიწას სხვად არჩივო!

ესე შაირი რუმაა, ის არი, რომე ერთ დელიყანსა ერთი ციცად ხყვარებიოდა ენ წინ. მემრე ის მუჰაჯირათ წამოსულა, ციცაი იქ დარჩომილა, ბათუმ. ამას წერილი დუუწერნია, რომე: აქ ნუ ჩამოხვალ, მაქ იყავიო. ისეა და მეტი არ ვიცი. ესეც დედეჩემიდან გამიგნია, იგი იმღერდა ამასა.

საქარია

48. საქარიელი გურჯები რავად საჰმელეფ იქმან

საქარიაში გურჯებიც ვართ, ლაზებიც არიან. საჰმელეები დიდათ მაქვან ქი, თურქიედათ თელი ადგილებიდან აქა მოდიან - ვჰამოთ, მევსვენნოთაო. ახლა მე შენ, ერთი ფატლიჯანისი დოღმა რაფრა ვიქამთ, იგი დაგაწერვიო. მისმინე:

ენ წინ, გარცხავ ფატლიჯანსა, კაი გარცხავ. მემრე, თავს და ბოლოს ასე მოაჭრი, ორნივეს ასე მოაჭრი. მოჭრის იქით, ასე გამუღურუტნი, გამუღუბუტულავეფ კარქა, ლამაზათ. ასე იზამ, გადადეფ. ერთი, მეორე, მესამე... თაა ათამდე, ოცამდე ფატლიჯანს ასე გააკეთეფ, გაახაზირეფ. მემრენ მოდის ხორცი.

ხორცსა დასჭრი, დასჭრი წრილ-წრილად, დადა მაქინათ ემეს უზამ, გაანამცეცეფ. მემრე ბიბერი, ზემზევათი, ქინძი, მაკიდოს შენაყავ, შიართვამ განამცეცებული ხორცსა. ფატლიჯანი ხომ გაქვა, გამოხუტულავეფული - იმ ხუტულაში ასე ჩუუჭურთნი იმ ხორცსა, ათსავეში ასე იზამ. ზედამაც კაი მარილ მოაყრი.

მემრენ, თავანზე ზეითინისი ზეთს მუასხამ, ააშიშხინებ. აშიშხინების უმალ, დაჰყრი ამ ხორციან ფატლიჯნებსა ზედე. მეიშუშვის - დაჯექი და ჭამე!

ახლა სხვა საჰმელი:

ენ წინ, გარცხავ, კად გარცხავ ჩეჩილ ყველსა, რომე რაც რომ სიმწუთხედ აქვა, გააქარვოს, მემრე დასჭრი, ნაქუც-ნაქუც დააფთილავეფ. თავანს შემოზდგამ-ქი ცეცხლზედა, იგზეფ ედღეფ კაბხელაზე ძალსა, დაზდეფ თავანზედა. ის მედწვის, წყალისავეთ იქნება. ახლა იმ ფთილა-ფთილა რომ დაშჭარი, იმ ჩეჩილ ყველსა ასე იქამ - უსულა-უსულა, შდართვამ ამ ძალში, რომე კარქა, ლამაზა ჩედშუშვოს იქა. ზოვლი მუაყრი ბიბრი ფქილსა, რომ გერმელი იყოს და პატინად დააცლი, ჩედშუშვის. ამას ქვია მოხრაკული, აჰარლებისი საჰმელია, ზეგნელებმა არ იციან.

კიდვენ სხვა საჰმელი:

ეს რომ გააკეთო, ყარტოფად გინდა. ყარტოფას ედღებ, მოხარჩავ, მოხარჩვის უკან კარქა და ლამაზა დაშჭეჰყავ, რომ ფჷრე იქნას, და!.. იმ ფჷრესა პაწადზე წყალი შუურეფ, რომ ბილი იყოს, ლულუ იყოს ფაფასავეთ. მემრე ედღეფ ყველსა. გარცხავ იმას, დაჰფთილავ ასე, კარქა და ლამაზა, ჩასდებ გობში და დაასხამ ზეთ დუღარ წყალსა. დაასხი-ქი, იმ გობსა დაახურავ კარქა, რომ მისთვინად დარჩეს. იმის დარჩომის უკანაც, გააჩერებ ნახვარ საათ, მემრე ახდი-ქი, ყველი მბილი-ნდა იყოს.

ახლა, ედღეფ იმ ფჷრესა, რომ ყარტოფადდამ ქენე, აფრი გობზედ გადმედღეფ, მემრე ამ მბილი ყველსა შდაზილავ კარქა, შდაზილავ, შდაზილავ, წყალსაც შდართვამ. მემრე ზეთ ბიბერ მუაყრი და დაზდგამ ცეხლზე, ქი მეხარჩოს-ნა კარქა, ლამაზა. მოხარჩვის უმალ, იმას ედღეფ

და ადრი-ადრი დასდევ. მემრე დაშჯდები და შეშჳამ. ამასა ეტყვიან ყველ-ყარტოფაის ბორანოს
და აჰარლებმა იმდენი არ ვიცით, ზეგნელებმა იმფო იციან.

49. ერთი მიმინოდ მყავს

ერთი მიმინოდ მყავს
დოლან დაზიდენ ყარა
ბანა სოზი ვერმესსან,
ვიტირო-ნდა თუ არა!

გძელ ჩოხა ვაკერვიე
დუგმელერი გაუმიშთენ,
დედამთილო, მომხედევი,
გაუზელ მიმ ენიშთე?!

აჰარელი ჩანჩალად ვარ,
თურქე ჰიჩ ბილმიორუმ,
ფაცდავ, შენ რა ყოფილხარ,
ბენ სენი სევიორუმ!..

50. ჯილველოდ ნანადა

ნადდა ნინა ნინადნა ვოდ ნანად და, ჯილველოდ ნანადდა!
ნადდა ნინა ნინადნა ვოდ ნანად და, ჯილველოდ ნანადდა!
მოვდიოდი ღელეზე ვოდ ნანად და, ჯილველოდ ნანადდა
იმ შენ ნამყოფ თერეფზე...
მე შენი ქმარი დევნახე...
ი რა ბლაცვი რამეა...
ინდუმ დერე ირმადა...
ზეითუნ დალი აღმადა...
დერე იჩინდე კურბადა...
ჩიჩექლერ დე სოლ-სადა...

ბ) ლაზური

51. ანკარკუში

ანკარკუში მან დელიყანობას მიძირამუნ, აინი კოჩისთერი ონდი იყვენ, ვავა. გურპიჯი კოჩიშიშენ ელახი, ჯიფ თომოლონი უღუნ დო ტანიტენთი ზარბე რენ, მორდელი. კოჩი ნა ავჯობაშა ნიტას, ანკარკუში ძირაში, ნე იმტასუნ, ნეთი ხომა იშიდასუნ, ვარნა ათხოზას დო ოჭოფას, უკულები პიჯის ზარბეთი ნუბარას დო ვარ ქდორი დოწიფხას, ვარ ყურუ დო ვართი უნენელი. ეშო იყოფუნ, მორო!.. მან ბძირიში, ანკარკუში მენდრა იტუ დო ჩქიმდა ნეთი ჩოდუტუ, ნეთი მან მინტუ მეხოლაფა...

დელიყანი ვორტიში ავჯობაშა დიდოფეს მიხთიმუნ. აჯიგდოლიში დადი ნა რენ დო ემუშ გომთუმანიში ემეფეს დიდო ავი იქთეტუ. ენ დიდი, ლეჯი ტუ მარა, ჩქინ ხორცი მუში ვა პჭკომუფთ. ეში პწამუპტიშუკულე („პყვილუპტია“ დო, ავიშენი ვა ითქვენ), აჩქვა კუდელი ქელევეუჭკი[რ]ა დო მოლლას მეფჩა'ნტუ. ემუქ ფარა მომჩაპტუ ქი, აჭერუმ სანა, ალი ეჭენდი-დედი. აწითი აშო რენ, ლეჯიში მწამუფექ ნოწამე ავიშ კუდელეფე ჯამემ ავლის მუჭო ნა ნიდან, მოლლა-ხოჯაფექ ფარა მეჩანონ ენთეეს. ჰა? ხორცი სო იმაღანდა?... აწი, სარფიში სინირკაპის გამიდან დო ექოლე გამაჩაფან. ენ წოხლეთი დოლოხუფტეს არ სოთი, ვანათი ჭუპტეს.

ლეჯის ხორცის ჭკომა მინონ-ოტიი? მერადი მიღუნ, ამა აქ ყისმეთი სო დომაყვასუნ, გოული? აქ ვარ იყოფუნ დო... ზარებათენ ვარ მეზარებუნ, ოპჭკომა. ე ლეჯის ხორცი მან აწი მუშენი ფშინი, გიჩქინი? ემუშენი ქი, ანკარკუშიქ ჭკომუფს ლეჯეფე. ანკარკუში ხოში მუსლიმანი ვარენ დო ლეჯის ხორცის ყოროფს.... ა მითითი, მუსლიმანური ნა ვა გუიქთენ, ხჩინეფექ, ანკარკუში რენდა თქუმაღან. აწი ბერეფეს კითხიკონი, ანკარკუში მუ რენ, სო რენ - ვარ უჩქინან...

დუზჯე

52. დუზჯეური ლაზეფე მი ენან, მუჭო აქ მოხთეს

აწი მან, დუზჯეური ლაზეფე მი ენან დო მუჭო აქ მოხთეს, დოგიწვა დო სინ ნიჭარი. ჰა, ჩქინ ჩხალური ლაზეფე ვორეთ, ჩხალაშენ მოფთით. დოქსანუჩ ჰარბია დო, ხოშ შეგიგნეფუნ დო, ე ხარბი იყუდუკულე, ჩხალა მთელი რუსიში იშგალის დოყოფუმერენ. რუსეფექ, მეგეემ თქვეს-ქი: „აქ მითი კოჩი ენდა, მთელია ხრისტიანი დოპათა, მუსლიმანია მითი ვარ იყვასდა ჩქვადა!“ დო, ასკერეფე მუშისთი იზნი მეჩაფერენან ქი: მთელი ჩხალური კოჩეფე ხრისტიანი ყვით, მინ-ნა ვარ იყვას, თესლიმი ვა გაყვან-ნა, იშთე, თურქიეშა ოგზალითა.

ე-დო, ჩქინთი ხოშ ვა ვიყვით დო გოვამტით ექოლენ ენთეეს, ვიგზალით თურქიეშა. ენ წოხლე, რიზენიშა უხთიმუნან ჩქინი დიდილეფეს, ეკულები კარავის გეხუნერი, მოხთერენან ისტამბოლის (ქიმიქთი პოლი უწუმარან) დო ისტამბოლიშენ გეხთეენან დუზჯეშა. აქ ემ ორას გოურჯეფე ხეტეს ჩქვა, აჭარალეფე. ენთეეს ჩქინი დიდილეფეკალა მთელი კაი ალიშვერიში უღუტეენან ექ, ეკრაბა-ხისიმობა იქიფტეენან დო აქთი, ართიქათი მიეშუკულე დიდო იხელეს, ხაზი აყვეს აქ ართიქათიში ოძირამუ. გოურჯეფექ ჩხალური ლაზეფეს დოხუნუს ელუმშველეს, ოხორეფე ქოდუკიდეს, გდარი გურთეს, ონდი ოლოდეს. ემუკულე, ლაზეფექთი აქ დოხედეს

დო აწიშა აქ ვორეთ. აჩქვა, ე ხარბი დიხოდუშუკულე, ოთხენერ წანა ჩხალა რუსიში იშგალის ტუ დო ოთხენერ წანა ოდფუში, ხოლოთი თურქიეს ქომეჩუ რუსიქ. ემ ორას აქოლენ ლაზეფე ვა გუიქეთეს-ქი, დიდო წანა ტუ აქ ტეს დო გოქთიმუ ვარ გორეს.

მანთი აქ დოვიზადი, დედემუნ ბაბასი ჩხალადან გელდი, მან აქ დოვიზადი. ხენდეკი რენ ქი ოფუტე, ექ გეჰკაფური ვიკითხი. ემუკულე ლისე თამამ დოპი, ემუკულე ორთა ოკულა გირდომ, ითი ზარბელი დოვიკითხი. ორთა ოკულდან სონრა, მან ისტანბულა გითთიმ, ექ უნივერსიტეს ჰუქუქ ჭაკულთესინდე დოვიკითხი. ქინი გდუზელ მილუტუ, მიჩალიშეპტუ-ქი ქინიქ, თიქ ხილი მიჩალიშეპტუ. უნივერსიტე თამამ დოპიშუკულე აქ მოფთი, ბაბა ვათანი ჩქიმშია მოფთი, დოვიჩილი აქონარი ბოზოკალა. ჟურ ბიჭი ბერე მიყონუნ, არ ბოზო ბერეთი მიყონუნ. აქ მარკეთითი ქომილუნ დო ქოვორე, ომრი ჩქიმი აქ ვოქთაფ.

დუზგე

53. ჭირნილის დოკეთაფა

ჩქინი ლაზეფეს ჭირნილის დოკეთაფა კაი მიჩქინან. ენ წოხლე, დადიშა ვიდათ დო ექ ნა ირგუტასუნ ჯა გეფცადათ. ფინქო ენნი კაი იყოფუნ. ემკათა ტას ქი, ტანი ენ მჩხუ ულუტას. აწი ორდო-ორდო ვარ იძირენ ემკათაფე, წოხლე დაჰა ბრეგლი ტუ. უკაჩხეთი სუმ-ოთხო თანე კოჩი ართოთ ვიგზალთ, ხერხი, ნაჯალი დო ქესერითე ელაკათერი დო ე ნჯა გეპკუათუფთ. გეპკვათათიშუკულე, ნაჯალითე კაი ელემფალუფთ დო ხოჯიმ ჩოჩერი არაბათე ოხოიშა მოვიმალთ. აქონ ქესერითე ეშაბლარათუნ დო ეშო დიდი ყუთისთერი ა მუთხა დიყუტასუნ. ემუს ვუჯოხოფთ **ტანი**.

უკაჩხეთი, აირი გამაჰყაზათუნ **კირჭი**. ამა აშო, გემურგვალერი, მაღალა ონდი რენ, მუჭო თრონიშ კაპულასთერი. თუდელენი სემთის ჭორეფე ულუნ მემქვინერი **შალაფის** დოლოციგაფაშენი. შალაფი რენ დიშქაში მორდელი კარჭი, კაპეტი დიშქაშენ იქიფან დო ჭაბუთე ბააბერი იხმარნან. კირჭის გამაყაზუა... ეშო გამაყაზუფან დჰ, ღულა დო კაპეტი დიშქაშენ, ენ დიდო - ჭუბურიში დიშქაშენ.

კირჭი გამაყაზანშიკულე, ყაზუფან **ელეზარბა**. ია რენ ძანდან ელაკირუში ფიცარეფე. ელეზარბა იყაზენ აშო: ჟილენ გეჰკერი - თითხუ ხეშა, არ კითის მაპეჯანა, თუდელეთი მეჭიმინერი - მჩხუ ხეშა, ოთხო კითის მაპეჯანა დო მოკუარკუალერი. შალაფიში ნჭორეფე ემუსთი მევეუმქუმალთ.

ენნი ჩოდინას, იყაზენ **კატასტომა** დო **ჩხუნდი**. კატასტომა რენ ონდი, ჩხუნდი ნა ჟინ დიდგინენ დო, იყაზასუნ აშო: დიშქა - ღულა ხეშა გოლოჭკირელი, ჟილენკელე დო თუდენკელე გეყაზუფან ეშო ქი, ტანის ჰემენ-ჰემენ მუხთასუნ, ზედა მდერგოს, იშტე... უკულეთი შალაფის დოლოციგონეფე უხოზუფან დო ია რენ.

ჩხუნდი გამიყაზენ მუჭო კოჩიში ჩხუნდისთერი, ამა გექთერი - მწკილანერი სემთი ჟილე, მემჩხუანერი ჩქუა - თუდელე. ია ტანის წოხლეშენ მუხთასუნ. ჩხუნდის, შალაფიში დოლოციგონეფეკალა ბარაბერ, კარტეფეთენთი ჭკადუფან.

აშო, მთელი ხაზიი ტაშუკულე, ჭირნილი გეკირუფან: ენ წოხლე, გდუკიუფან კირჭი დო შალაფეფეთე დოლოციგუფან. კირჭის კარჭი ვარ უკორს. კირჭიშუკულე გდუკიუფან (ექოლ-

აქოლე) ეღებარზაფე. კარჭი ვართი ექ ვარ უკორს. უკულე მულუნ კატასტომა დო ემუდ ჟინ - ჩხუნდი. ჩხუნდი ტანის ნა ახოლენ ერეფეს ოთხო თანე, ლიჯიში ენნი კაპეტი კარჭი მეცუციგუფთ. ჩქა ბაშკა ერეფესთი შალაფი ვუციგუფთ დიდო დო დოქაჩაფს.

საქარია

54. გიჩქინ, მუთუმენ ვა მაშქურინენ

გიჩქინ - მუთუმენ ვა მაშქურინენ
დო სქიდალაშენ გური ვარ მაჭვენ
მარა, მუ პა ქი, არ ონდი მაყვენ -
მან ხვალანობა ვაშა ემაზდენ!..

ომგარინუში ლექსი ვა პქარუფ -
მგაინიშ დროსთი ვა მიმგარინუნ!
გიჩქინ - ლექსეფეს ხვალა სი გღარუფ
უსქანელობა ვაშა ემაზდენ!...

მან დოვიზადი ოხოშქვინერი,
მთელიშენ დიდო ოხოშქვას პყოროფ!
ნა რენანფემენ ხვალა სი გგორუფ
დო სქანდენ „ვარი“ ვაშა ემაზდენ!

დო მუ ნა ვიზმონ - ვა მამფულინენ
ომფულინუში მუთუ ვა მიღუნ!..
მის ნა ვა უჩქინ - მთელის უჩქიტან:
ე-ნა ვიჯგინა, ვაშა ემაზდენ!..

დუზჯე

55. მოხთი ლაზეფე

მოხთი ლაზეფე ჩქინ ვორეთ, საქარიას ნა ფხეთ ლაზეფე. აინი წკონდა ლაზი ვორეთ, მარა ლაზური ენ კაი მიჩქინან დო ემუშენი ბაშქაფექ, „მოხთი ლაზია“ დო, მიწუმალან. ეშო ლაზეფეთი ქოენ აქ, ქი ლაზური ვარ უჩქინან. ზათენ, ენთეეს უწუმალან „ბოშ ლაზლარ“. ე-დო ჩქინთი, ბაშკაფეკალა ბღაღალათ-ნა, „მოხთი ლაზი ვორეთ“-და დო დოზოპათუნ. ჩქინ აწი დუზჯე, მერქეზ მაალესის ვორეთ, აქ ფხე მან. აქოლენი ლაზეფე ჩხალაშენ ნა მოფთით, აჩქვა გიჩქინ, ხოშ?

სუმ თანე ბიჭი მიყონუნ დო ჟურ თანეთი - ბოზო. აქ ჩქინ „კულანი“ ვა ბოზოპონთ ქი, გამითხუაშადა, ოხოჯაშენი „ბოზო“ ფთქუმართ. თქუანი ექონეფექ ბოზია, მიფემენთი ნა თქუმალან, მიჩქინ დო... ჰაჰაჰა! (ივინის) ართელი შაკათი გიწვა - ა ჩქინი ლაზი დო არ-თი გდურჯი ქოკიკათეს დო გდურჯიქ ჩილი მეტკომილაფეენ. „მოთ მეტკოჩია“ დო, უწუ ლაზიქ,

ჭანურიქ. „ბოზი იყნა, ბოზი!“ -დეინე, ლიგანურიქ ნენა უქთირაფეენ დო ლაზიქ კითხუფს: „ეფ ვალლა! ეგერ ბოზო იყნა-თუ, რატუმ გუშუქი, ბაშქაში ხმარელი მოთ გინტუდა?“ დო ქაგოდოცუ.

დუზგე

56. რეჩელიში ლექსი

სტამბოლიშენ მონჯღონეს არ ბახაჰი „რეჩელი“
ჰემთი, ჟინ ქოგდოჰაეს: „ჰამუქ მექჩან მენჯელი -
მუნდესთი-ნა ჰკომათენ ლაზურ' ქაფრა, გეჰვერი,
ქორბას-ნა ვარ ისადას, ჟინ გოჰკომით რეჩელი!“

საქარდას ხენ მემეტი, სუტრას ჩხომი გუწუდინ,
„რეჩელი მულუნ!“-და დო, ხე ვა მეთხიფს, ვა ნოჩქინს!
ამედიშ ტრაილერი ეჰე, აჩქვა გზაზ მოჩქინ,
ხელეზას რენ მემეტი - „მომილუდა“ დო, უჩქინ!

ამედიქ ნა სელამი უწუ, ხეთი გუწულუ...
ედო, დიოფს მემეტიქ - რეჩელი ჩქამუ მულუნ!!
„ეფჩი, სო ენ რეჩელი?!“ - გური მეჰვერი უწუ...
ამედიქ გამიძიცაფს - „ია ხაჯულას ულუნ!..“

ნენა დვასთუ მემეტის - მუ თქვას, ვანა მუჰო თქვას,
ბედდავა ჩუ რეჩელი, ჩხომისთი მუ გოჰკომას?!
დო ამედიქ უწუმერს: „ჰა ჩხომი ჰაქ მოთ ხომას?
მომჩი, ხაჯულას ვულა დო ეთი ემუქ ოჰკომას!“...

დუზგე

57. ართიქართიკალა ოღაღალუ (1)

- კაითე მოხთი, ხუსენ! მუჰო რე, მუ ხალი გილუნ?
- სინთი კად გბირი, მემეტ! მან კაი ხალი მილუნ, თქვანის მუ იქთენ?
- ჩქინი ამეის მეტა აღნე მუთუ ვაენ, და. ა მციქა ყინი იყუ დო ემუშენ მეჰჭირდით, ბაშქა მუთუ ვარ!
- ყინი ჰო, ანწი მთინითი დიდო იყვენ, მორო! აჰა, მანთი დუზგეშა მეულუ ქი, ექ ა მუთხა დულდა ოხვენუში ქოვორე!
- აჩქვა ოჯადიზ ნა რენანფე მუჰო გიყორუნ? გუიქთაჩქულე, ჩქიმდენ ა[რ] მომიკითხატი, და, მთელითი!
- მთელლი კაი, ცაშა ეხთი, ჯუმა!
- სინთი ეშო, ჯუმა!..

საქარია

58. არტიქართიკალა ოღაღალუ (2)

- სელამუნ ალეძქუმ, პაპული ჩქიმი!
- ჭალეძქუმ ესსელამ! სი ნამუ დე?
- მა ჰაქო საქარაშენ ქელაქტი, ჰაქონი დეეფეშა ა გოჭთატიკონ, და!
- ჰა, ექონაი დეი სი? ექოლე მუჭე ენ დულდა?
- პა, მუ პათენ, ქოხოზოქეთუთ, ქოზოთ იშთე!
- მათი ეგ არ ასკეი-არკადაში მიყოუნტუ, ბესიმ ოზოულდუზ, ჭერვათიში ბესიმი... ვაშა იჩინაფ ია?

- ჰო.
- აგ მოხთაშა, ძირიი სოთი?
- ე?
- აგ მოხთაშა, ძირიი სოთი-მა, ჭეუ?
- ბძირი, ჰო. ზათენ, მა ნა ფხეშ დანიზ დუქდანი ულუნ!
- ჰა, ია დიდო კად. სი მუ გეგომინს, ვანათი-ნა მი ოლლი გიწუმალან?
- მა უზუნჰასანოლლი მუსტავა, ჭე პაპული!
- ჰა... ქომიჩქინ! უზუნასანოლლი შაბანი მი გაყვეტუ?
- ჰეა პაპული, და, ბაბა ჩქიმიში ბაბა!
- მათი ვიჩინაპტი... ჰადდე, იხელი, ე სქირი!

საფანჯა

59. ე ჭარმათი, ჭარმათი

ე ჭარმათი, ჭარმათი,
არ-ჟურ ნენა ფთქვა მანთი:
მთელიქ დუზჯეზ ნა უზირს,
სინ მიქ გოლოდას მარდი?

ყინვა აჩქვა მიკილუ,
მარტი ქომოხთუ, მარტი
ფუქირეფეს დიმსქვანას,
ლეტა სქანი, ჭარმათი!

ლექსი დიდო მიჭარუნ
დოგიჭარა ა ჩქვათი:
დუზჯე მსქვა იყვენ მარა,
ენ მსქვა სი რე, ჭარმათი!

ბაშქაფესთი ა ლექსი
მო გაწონეტან პატი -

დუზჯე ხვალა მუ იყვენ,
ვა ფშინი-ნა ჭარმათი?

ე ჭარმათი ჭარმათი,
სინ გიჭარი ბარათი,
მუზილი ტუკონაი -
ბირაფათ' გიჭაატი!

ჭარმათი დიდილეფე ჩქიმიში ოფუტე ტუ. ექოლენ ა საფანჯაშა მოხთეენან დო გერიდე ჩქვა ვა გუიქთეენან. მანთი ემუშენი ა ლექსი ქოდოზჭარი.

საფანჯა

60. გულეთი მუჭოთე დიკეთებუნ

გულეთი ხოლო, არჩქა რენ, კარავიში ჭეშიდი. აწი ვა იქიფან ამა, მან პაპულიშენდო ქომშუნს, მუჭოთი ნა იქიპტეს დო გიწუმარ იშთე:

ენ წოხლე, ხოჯი ენ-მა, ენნი მორდელი ნამუთხანი ნა ტუკონ, ოთხო თანე ხოჯი დო ოთხოთი მუზარი დეცხუნუპტეს, მეჭკიუპტეს დო კათთა არის, ტკეზი მუშითი უსულა-უსულა გოწკიპტეს. უკაჩხე ნა გოწკეპტეს ტკეზეფე კაი დოფალუპტეს, ონდი ოლოდაპტეს დო მუჭო ნა უკორტუ, ეშო დჭაკეთეპტეს. უკაჩხე კალაჭატი დუსუმალტეს დო არ-ჟურ დღათენ, დოდუმალტეს ა სოთი ჩილდირის.

ტკეზეფე დოხაზირეშუკულეთი, გულეთის ხურა იქიპტეს. ხურა უწუმალტეს, ე-ნა დოლოხე რენ ფიცარეფეშ ონდი. ია ეშო დიკეთებუნ: ოთხო კითის მაპეჯანა დო გინძე, დიდო გინძე მილი (ჭოკი) დეზდიფან დო ნკომას გამოლაფაფან. ე მილი ლარდე ტასუნ დო, ნკომას მუჭო ნა უკორს ჭორმი ნაჩენ - ექოლ-აქოლენდო ენდრუკუნ-გენდრუკუნ. ია რენ ხურაში ობამგუში - ეშო ზოპონან.

ობამგუში დიკეთაშუკულე, ჟუ კითიშ მაპეჯანა დო მკულე, ღულა ბიგაფე მუმელან ოთხო, ხუთ, ანშ დო ბაზი - შქით თანე. ზათე, ე ბიგაფეს უწუმალან კამააფე. ბარბაფე მთელლი, აკირი-ბუკირი ნოჭკადან ობამგუშის - ენ წოხლე მციქა ემაჭკირან მეჭკადუში დერეფე დო ეშო ნოჭკადაფან კარქეფეთენ კაი, კაპეტი ხეშა. კამააფეს ელუჭკადანუნონ ბარბაფე - დანიში ფიცარეფე. ამ ფიცარეფეთი ენ წოხლე ნკომას გამოლაფაფან დო ეშო ელუჭკადაფან.

ეშო ქიდიკეთებუნ გულეთის ხუ[რ]ა. ემუდუკულე, მულუნ ტკეზის მოკირუში სირა: ენ წოხლე მთელლი ტკეზეფე ოკოჭაფან - ხოჯიშ ტკეზეფე აირი დო მუზარეფეშითი აირი. ანთეფე აირი-აირი ოკოჭაფან დო ჟუ თანე დიდი ტკეზი გამულუნ. უკულეთი, აკრაფე ნა ულუნ, ხინჭილი მუდუმალან, მუჭო აპლადისტერი. ემუშენ უკაჩხე გულეთის ხურათი მუმალან დო ნამეის ნა ტკეზეფე ტას დორჩელი, ექ დოდუმალან. ეკულე ხურას მუკიუფან წოხლე მუზარიში დო ემუშუკულე ხოჯიში ტკეზი, არკელე ჭაბუ უსუმალან დო ტკეზეფე ელჭაჭაბას ბარბაფეს ექოლ-აქოლე. ჩხუნდის დერის, ე ტკეზეფე კართი-კართის ოკოჭაფან ხოლო კაიშა, მჩხუ ნწაითენ. ეშო დიკეთებუნ გულეთი.

საფანჯა

61. მარტი მოხთუ, მარა...

მარტი მოხთუ მარა, ნომსქუნ აჩქვა
დუზჯენური რაკანეფეს მთვირი
მისიმინი ხვალა, მუთუ ვა თქვა,
გური სქანის ვონდლულინა ყინი...

მო მკითხუპტა: ”მა მოთ მემიჩქინი?”

ხოჟ გიჩქინ ქი, ვარ მაქთიენ ნენა!
ლექსი ჩქიმიქ ოკოგიხუფს ნჯირი,
ფენჯერეს-ნა მჟუაქ გექჩას თენა...

ნაგნი - მან თის გემათანუ სერი,
მემანტალუ იზმოჯე დო მცხადე,
გოვიტაში, მთელიქ მშინოფს შვერი
დო ქოვორე, მარა - ყოროფათე!

სინ გიჯოხოფს ჭვერი გური ჩქიმიქ,
შური - იხი დიყვეენ დო გგორუფს,
ჩქვა გოკუნცხი, ვა მოგორკას ნჯირიქ
დო გაძირას, კაპეტი ნა გყოროფ!

ფუქირონაქ დონდლულინას აჩქვა
კვაათული რაკანეფეს მთვირი
მისიმინი - პატი მუთუ ვა თქვა,
მუნდეს ლექსიქ ოკოგიხვას ნჯირი!

დუზჯე

62. სუმ ფუქირი, სუმიტი სქანიშენი

მუკო ჭარას ყუჯი მეფჩი ჭიბონის,
სერსი მუში გურის ქოდოლომაგზუ,
დღა დო სერი, კულან, სი მეგოზმონი,
მარა მთელლი ხოლოთი ვარ დომათქუ...

სინ თოლეფე გიღუნ ხოლო ბერეში,
ბერესთერი გიჩქინ ხოლ' გექთალაფე
დო ვარ გიჩქინ ქი დაჩხირის ნა მემჩი,
სქანიკელე იქთუ ჩქიმი ჭარაფე!

სუმ ფუქირი - სუმ თანე ალიმორჩი
ქაეხთეენ, სინ ნა ნულუ გზაპიჯის
ჭიტა ენან - ჩქართი კაი ვა მოჩქინ,
ნოწკედა დო გაძირასი? ვარ მიჩქინ!..

სუმ ფუქირი - სუმიტი სქანიშენი
ე გზაპიჯის მან დოვიგულეე
დო გიწვი ჩქვა, მარა პია იჯერი?
ვარ იჯერ-ნა - ჰელბეთ, ხოლო ბერე დე...

არ - ყოროფა, მაჟვაათი - კაობა,
მასუმანი ხოლო - მადლიერება...
სუმ ფუქირიქ შურის მეჩაფს მსქვანობა,
მსქვა შურიშენ გურის ნაჩენ ხელება!..

სუმ ფუქირი, სუმიტი სქანიშენი
ქაეხთეენ სინ ნა ნულუ გზაპიჯის,
ვა ელაქთა, წორი ნენა დიჯერი -
სუმ ფუქირი მუს ვუწუმე, ჩქვა გიჩქინ!

დუზგე

63. ყინვა მოხთუ

ყინვა მოხთუ, რაკანეფეს ყინი გეჩუ,
დალი-სირთის ქოგოლადუ ქარციმალი,
მზოლაპიჯის ქვალეფუნა დაგაქ ეჩხუ,
ალიონიქ მსვა დოვალუფს მანი-მანი...

აჩქვა ყინი გეჩამერი, მზოლა დირდენ
დო დაგაფე გუიტკომერს დოშუმერი,
დულვაშენდო მჟორაშ თენა ჟინ, ცას ინჰენ,
ჩქვა დოთანუნ - აჰა, მთელლის ნაჩუ ფერი!..

გომანჰელი!.. ჩქვა გემაყვენ ე თოლეფე
დო ენთეფეს მეზმონერი, ლექსი ფთქუმერ,
ვინჯირაში, დოლოვიბლე იზმოჯეფეს -
სინ გძიროფ დო, გური მციქა გოვინდუმერ...

მა სი კყოროფ, სქანდა ხვალა მილუნ გური,
ხვალა სი რე, შურიმშინე, ჩქიმი შანა,

ე-დო მთინი მზოდას ნუნგაფს ჩქიმი შური,
მოშვაჯინა ნა მენდულუ სქანი მსქვანაჲ!

ოჭარუში, ოღარუში მან სინ მაყვე,
სქანდენ ბაშქა ვარ მინონ დო ვარ მაძირენ!
გური სქანის მზოდასთერი მევაჩხაპე,
ჩქვა მუჭო პა - მუთუთე ვა მემაშქვინე!

ყინვა მოხთუ, რაკანეფეს ყინი გეჩაფს,
დალი-სირთის ქოგოლადვენ ქარციმალი,
გური ჩქიმის მოშვაჯინა სინ ვარ მეჩაფ,
ემუშენი ა ჩქვა ხოლო ლექსი პჭარი!..

დუზჯე

64. ონწელი ოკოდგიმუში დულა ზამანის

მუ გიწვა, აწი ჩქვა მუ მიჩქინ - დოიხჩინი, ოთხენეჩდო ანშ წანერი ქოვორე. აჩქვა თქვანი - აღნე ბიჭეფეში, კულანეფეში რენ ამა დუნმა, თქვან გოგოხთან ვასვიე ნანაი. აწი დოფთქვათ ქი, ოქიმოჯუ-ოჩილუ დო ეკულე სიჯალიკობა ზამანის მუჭოში იხვენეტუ.

ენ წოხლე, ონწელი ოკოდგიმუში ფთქვათ: ამა ადეთი აწი ვაენ ამა, ნანა-ბაბა ჩქიმიჟ მორდალობას ქორტეენ დო მანთი ენთეშენ ეფეძჯე შემიგნეფუნ ქი, ჟურ არკადაში ნა ტეზ ბიჭეფექ, დიჩილან დო ოხორჯალეფე მუთეფეში ქორბათე დიყვანშქულე, „ჰადდემა, არიზ ბიჭი, მაჟვას - კულანი მაყვან-ნაა, ართიკათიზმა მზახალი დოაყვადმა დო, ეგეე ჟუითიზმა ბიჭი მაყვან-ნაა, მოგაფერი ჯუმაღეფე ტანმა!“ დო, ეშო ქადინეი-ქა-დინეი უკუითქვეტეს.

უკაჩხე, მუნდესთი-ნა ბერეფე - ბიჭი დო კულანი - დიბადეტეზ ვაქიტის, ბიჭიში ბაბა, ოჯალი მუშეკალა ბაბეი, კულანის ბაბაში ოხოიშა ნიტუ, ბახჩიშითი ნილატუ. კულანის ბაბათი სუჭრა დოდგიმერი, მიცინეი-ხელებეი აზადეტუ. ბიჭინაში ონწელი კულანიშის უკუდგიპტეზ დო, ჩქვა „ა ბეეფე ჩქინია ართიკათიზ მეჩქინერი ენანმა“ დო, - ეშოთე ილანი იქიპტეს. ამუჭკულე სუჭრა დოდგიპტეზ დო, მაჟვაა ნდლა დოთანაშაღა, ბირდემ ქეძი იქიპტეს, კაი დო მსქვააშა იბირტეზ დო იხორონტეს. ე ნდლაშენბეი, მეჩქინეი ნა ტეზ ბეეფეკალა ბაბეი, ორდო-ორდო ართიკათიშა მუსაჭირი იტეზ-მუიტეს, კაობათენ იძიეტეს. აშოთე, ბიჭი დო კულანი ვიტოანშ-ვიტომქით წანეი იყვანშქულე, ოჩილუ-ოქიმოჯუ ვაქიტითი მულუტუ: ბიჭი, ნანა-ბაბა მუშეკალა კულანის ოხოიშა ნიტუ, მაწვინდი ნილატუ - ნიშანი. ექ ხოლო, სუჭრა დოდგიმერი აზადეტეს. ხოჯათი ექ ტუ, კულანის ოხოის: ქეძი გუიჭკაშა, ემუქ ახტი იქიპტუ დო, ბიჭი დო კულანი ნიშანლი წიფხუპტუ. ოთხო-ხუთ თუ-თაში, დიდი დუგუნითი იყვასინტუ, კაი დო მსქვააშა, მოო!

ამა კაობათენ აშო ტუ ამა, ბაზი-ბაზი, დიდო ჩეთინი იყვასინტუ, და, დულმა: ბერე მუ-ფერი არ კოჩი დირდას, მუფერი იყვას, ენ წოხლე მის ათქვენ, მის აჩქინენ?!.. ქიმი კულანიქ, ბეროლაზ ნა ნოჩინაფეზ ბიჭის ჩქამუ ყოპტუ, ამა ბაბა მუშეკალა ნენა მუშიზ ვა გუიქთეტუ; ბაზითი, ბიჭიქ ხოლო მუივარტუ ქი: `ია კულანი მუზ ნუნგაფს, მან ვა ბგოუფ!..` - ზოპონტუ.

კულანიშენი ამა ონჯლორე ტუ დო, ექოლენ ნანა-ბაბა მუში: „აჲა მუჭოში მემიკარდეზაჲ ე წუ[რ]აკა ბიჭი თქვანიგა!“ დო, ბიჭის ნანა-ბაბას აკვათეტეს. ეშოთენ, მეჩქინერეფეჲ დულდა ხვალა კაიშა ვარ, ხაიშათი იტუ დო ილლა-ქი, ემუშენი ონწელი ოკოდგიმუში ადეთი, დაალუქ ჩქინი ორა მოხთუშაჲ ჰაგონდუნუ, აწი ჩქარ სოთი ვაენ ჩქინი ამეის. ქედურდეფეზაჲ ხოლოა ეშო ნა ტუსთერია ქულუნანაჲ ენკათა ადეთია დო, აჩქვა შემიგნეფუნ ამა, ჩქინ ლაზეფეში ბზოპონდ დო, ამეის ია ჩქვა ვა-ენ, გოგიხთა, ჰაგონდუნუ.

საფანჯა

65. ელჩი დო ელჩილუდი

ონწელი ოკოდგიმუში გალენდო, ლაზეფეს ელჩი დო ელჩილუდი ხოლო მიჩქიტეს: ზამანის, ეგეე ბიჭიში ნანა-ბაბას (ვანათი-ნა ბიჭის, მუს - ეშოთი იყვეტუ) ა სოთხალე ა მითი კულანი კაი აწონატეზ-ნა, ენ წოხლე ტკობაშა-ტკობაშა, მთელი მუში - მი ენ, მიში უწუმელან, ნანა-ბაბა მი უყოუნ, და დო ჯუმა მი უყოუნ, ბაშქაფექთი ელაშინუთე მუჭოში ელიშინოფან - ანთეფე მთელი-ხოლო, ე კულანიშ დო ოჯალი მუშიში ტკობაშა, აკირი-ბუკიი გუიკითხუპტეს, კაი გამასვაუპტეზ დო, მემნუნი იყვანშქულე, ჩქვა „ელჩი ქომეუჩქვადა!“ დო, ეშო კარარი მეჩაპტეს.

ელჩილუდიშა კათთაი კოჩი ვაპა ნიჩქვინეტუ - ილლა ხჩე კათეი, ღნოსეი, თამო-თამო მღალაღეჯი, დიდო თერბიელი ტასინტეენ ა მითი. ენკათა ვარტუკონ-ნა, კულანიში ნანა-ბაბაჲ იხტიბაი ჩქამუ ოლოდატუ დო დულდათი ვა იხვენეტუ. ემუშენი ა მითი თიხჩე, ღორმოთიში მერჩულე ნა ტუ, კაი ჯოხო ნა უღუტუ კოჩი გოშაგოუპტეზ დო, „ასთეი დო ასთეიშაჲ ელჩილუდიშა გოჩქვად-ნაჲა, იყვენიდა?..“ - კვანტეი-კვანტეი კითხუპტეს. აჲა, ზათენ, ვარ-ვანათე ვარშა ნიჩოდინეტუ ზამანის: ელჩილუდიში ოკვანდინუ დიდო ხატირიში ნიშანი ტეენ დო, ე-ნა აკვანდეპტეს კოჩი პანდა რაზი იყვასინტეენ - ბაშქათულლი ვა იყვეტუ, ონჯლოე ტუ.

ე-დო, რაზი დიყვაჰკულე, ელჩილუდიშა იგზალასინტუ ე კოჩი, ელჩი. ხვალა-ხვალა ვარ იდატუ, თაბი, არ-ჟურ კოჩი ქელიკათასინტუ ილლა. ე?!.. მუთენ იტუჲა? მართე ოფუტეშა ოლუში ტუში, ცხენითენ იტუ, ა სოთხა მენდრალე ტუში - ჩქვა, ჭელუკათენ. აშო, ჩქინი ბიჩუმისთერი, მელე მეკახთიმუ ლაზიმი ტუ-ნა, კუჩხეთენთი ილეტუ, მოო! ნეისე, იგზალატეზ დო კულანიში ოხოროშა იდატეს: „ხელა დო კაობაჲა, ოხორმანჯე ჩქინია!.. მუსაჭირი ქომოგიხთიდა!“ დო, კულანიში ბაბას უწუმეტეს. ემუქთი: „ხელათე თქვანდა, მუკო კაი მოხთიდაჲ, მოხელინიდა!“ დო, ხე გუწუმეტუ აშო, მუიკითხუპტუ დო ოხოი მუშიშა ქამიყონოპტუ. ექ, ოხორჯა მუშიქ ჰემენ ონდი იქიპტუ, და, არ შვაჯის სუჭრა დოდგიპტუ. ე-ჰო, სუჭრასუზი ვა იყვეტუ - ჭუკარა ენანდა დო, ელჩიქ ჩქვა ეშო თქვასინტუ, ამბაი ეშო მეჩასინტუ ბიჭიში ბაბას.

სუჭრას, დიდო ოჰკომუ-ოშუმუ ხოლ' ვა იყვეტუ - ა ლუკმა გეტახუპტეს არხვალა დო, ელჩიქ თამო-თამო ოღალალუს, „ჭელანი (// ასთეი დო ასთეი) ბიჭიგაჲ კულანი თქვა-ნი გოუბზაჲ“ დო, ქუხუქთაპტუ. კულანიში ბაბაჲ, დაა ნენა ვა იშიმეტუ, ელჩიში ნოთქვამე ბირდემ ნისიმიტუ ჩქვა. ეკულე, ნენა-ქთალა ვაქიტის, აკიი-ბუკიი ა მუთხა დოთქვატუ: ჰირ ვარაჲ უწვეეტუკონ-ნა, წესი ვაშა გეძიტუ ა სოთი. ელჩიქ ხოლო: „ბიჭი ჩქინიგაჲ აჩქვადა, ნენა თქვანი ჩუმელზაჲ“ დო, უწვატუ, „ამა, თქვანდა მუჭო ნა ასთახოლო მუთუ ვა გათქვენანდა,

ქომეტედდა. აწია მოისელადდა ჩქინია დო, არ დოლონი გოლახთაჰკულება, გერი მოფთადდა!”
- დო, ეშო მოსელი, ა ხოლო ჰაგეხვამუპტუ ემ ოჯადის: `აჩქვა კაობათე ვიძირადდა, ხელათე სქიდადდა!” დო. ექოლე, ოხორმანჯექეთი ხოლო, კაი ნენათენ ა მუთუ უწვატუ დო სუჭრათი ემუთენ დიროდატუ. ელაკათეი ნა ტეს კოჩეფეკალა, ელჩი ჰაგამახთატუ, იგზალატუ.

ეში, არ დოლონიში დოლოხე, კულანის ბაბაქ ხოლო, ტკობაშა-ტკობაშა გუიკითხუპტუ ჩქვა, ნა უწვეზ ბიჭიში. ნოსის კად მუხთაჰკულე, მაჟვანა ელჩილული მოხთატუში, ნდლა ხოლო გუნკვათუპტუ: „არ ბიჭი თქვანითი მოხთას, ნენა მუში დოთქვას... კულანი ჩქინიქთი ნენა უქთირაზ დო, ა ჩქვა ხოლო, უკაჩხე დობდაღალათ!..” - აშო თქუმეტუ. ადა ჩქვა ნიშანი ტუ ქი, ბიჭის სიჯალიკობაშა აგზალინეტუ კულანის ოხოიშა. აქ ეთი ფთქვამინონ ქი, ეშო ადეთი ტუ ლაზეფეს: ჩაჩხაში ლიმჯი სიჯალეფეში ტუ - ნიშანლი ბიჭეფე ემახთის კულანის ოხორიშა ნიტეს. ამუს ჯოხონტუ ჩქინის „უმქესერი” - ემუშენი ქი, გელუმჯაჰკულება, კულანეფექ მუთუ ვა იქიპტეს, ნიშანლი ბიჭეფეს ხვალა აზადეტეს, სუჭრა ჰოდუდგიპტეს. ჰეფთენ ადა ტუ უმქესეი.

საფანჯა

66. მუსაჭირი გიყონუნანი, ე ბოზო?

- ხელათე, ეხაჭე! მუ რენ, მუსაჭირი გიყონუნანი, ე ბოზო?
 - სითი ხელათე, ე ნურიე! ჰო, ანდლა ბიჭი ჩქიმიჟ ნებრაფე ბათუმიშენდონი ქომოკახთერენან, მუსაჭირი აქ მიდგინან ჰაწი!
 - ნანაა, ნაკო კაი რენ! ბათუმიში, მუჰო ენდა დო, მუ თქუმელან?
 - მა მუ მიჩქინ, ბიჭი ჩქიმიკალა გდურჯიჯე იპაამითაფან-ქი... „გამარჯობადა” დო მა მიწვერენან დო, „გაგიმარჯოს!” ხვალა დომათქუ. ენთეებური ეკოსნად მიჩქინ!
 - ჰა-ჰა-ჰა! აქონებური, დუზჯეური გდურჯიჯე ვა უჩქინანი ენთეს?
 - ქიმი-მუნთეფეშის ქუჩქინან, ჰამა მათი თამო-თამო ქოხოვოწონაფ, ზათენ ქლოქი არ დენ, და!
 - ჰად, აჭერუმ, ე ქალე!
- დუზჯე*

67. ვოი ნანა, მის მემჩი

(ნანა დო ბოზო მუშიში გებირალა)

- ვოი, ნანა, მის მემჩია,
არ სეის იქიფს ეჩია!
- ნე იშირე, ნე ბრუწუ,
მეჩი ე ქალე, მეჩია!
- ვოი ნანა, მის მემჩია,
თის ქინი ულუნ კეშია!
- ქიმოლის ქინი ვარ უნონ,

მეჩი ე ქალე, მეჩია!..
- ვოი ნანა მის მეჩია,
ბლაკვი ქორენ დო ბეჩია!
- სინ თის ეჟუხედი ედო,
არ-ჟურ ყამჭითი გეჩია!..

საფანჯა

68. გონჭელაფა

გომანჭელუ... ლაზებური მსქვა ბირაფა გომანჭელუ,
დიდო ორას ვარ შევიგნი დო მარაზი მომასელუ!
გომანჭელუ... მზოლა უჩამ ჟინ ჭელუკა გომანჭელუ,
ემო მწამუ გონჭელაფაქ, მუთუქსანი ვა მაშველუ!

გომანჭელუ მჟუამ ძულა დო ყონაფეს - „ჰეამოლი“,
ემო-ამო გებირალა: „ე კულანი, თოლი მონი...“
გომანჭელუ ბაქლავა დო გრესტას - მჭკიდი ქაფჩიონი,
მიქ ნა მძირუ გონჭელერი, მკითხუ: „ლექსი თქვაგიონი?!“

დო მთინითი! გონჭელაფაქ ხოლო ლექსი დომოთქვაფუ,
დომოდელუ დო გომჭოფუ, ღვინი დიდო ქომოშვაფუ!
გომანჭელუმენი ნჯირი გომინდუნუ აჩქვა - ფაფუ...
ოზმონუფეს გენტონაფაქ სერი დიდო მოთანაფუ!..

დო გიჩქინი?! ენნი დიდო მან ხვალა სინ გომანჭელი...
სინ ეე ჩქიმი გონჭელაფა, ჩქიმიშენი სინ ეე მთელი!
დო სქანი ენ ადა ლექსი - გური სქანდენ მიღუნ ჭვერი,
ღორმოთის დო სინ გიჩქიტან: სინ გყოროფ დო გომანჭელი!

საფანჯა

69. ყოროფაში ლექსი

ა ჩქიმი გურიქ ხვალა სი ქჷმერს,
იჭვენ თოფურიშ ლუქუნასთერი
დო სქანიშენი ლექსეფე თქუმერს,
ჩქვა უსქანელი დიყვენ ანდერი...

ლექსეფე ჩქიმი გურიშენ მულუნ
ითქვენ დო სქიდუნ, ვანა იბირენ
ცაშათი მჟუა ძულუნ დო გაულუნ

ჭუმენ ანდლათი ჩქვა ვა იძირენ...

დო ლექსის სქიდუნ ე მსქვანა სქანი,
ე მსქვა თოლეფეშ მეწკომილაფა
გიჩქიტას - ჭუმენ, ანდლა ნა კჳაი
კოჩეფექ ხვალა ეშო ქშინაფან...

მან არ გაკვანდეფ - დოლისიმადი
დო გური ჩქიმის შა ნუსიმიანი...
ჩქვა ზღურაშქულე, სინ ომოდვაფი
სქანი მჭუმალე თოლეფე ჩქიმი!

დუზჯე

70. საფანჯაშენი

ამ ქიანას მსქვა ოფუტე დიდო მიჩქინ
მარა სქანი მსქვანობა ჩქვა ბაშქა რენ,
ე საფანჯა, გური ჩქიმიქ სინ დოგიბირს,
სქანისთერი არ ოფუტე ჩქარ ვარენ...

ორთალული სქანი მთელიქ იჩინოფან
ირი მაფხას მილლეთითენ დოფშა რე,
ვიხელ, მუჭო მთელიქ კაი ნა ქშინოფან,
დო გიჩქიტას - გური ჩქიმიშ შანა რე!

რაკანეფე სქანის ნომსქუნ ხჩე დუმანი
მუნდეს ყინვა მოხთას ე-დო გელამთვას
ექ, გზა-პიჯის ნა სქიდუნ ა მსქვა კულანი
დიდო პყოროფ ემუს დო ვარ მევასთვა!..

ამ ქიანას მსქვა ოფუტე დიდო მიჩქინ
მარა სქანი მსქვანობა ჩქვა ბაშქა რენ,
ე საფანჯა, გური ჩქიმიქ სინ დოგიბირს,
სქანისთერი არ ოფუტე ჩქარ ვარენ...

საფანჯა

71. ამბარი ჩქიმი

მა ბათუმიშენ მოფთი. სავაში ტუ, და, რუსიკალა, ამ ათათურქიშენ წოხლე, დოქსან უჩ
სავაში. ემახთეფეს იშთე, დედემუნ დედესი ართვინე მუხთიმუნ. ართვინდენ დედემუნ ბაბასი
აქონაი, დურჩეშა მუხთიმუნ, თელ კუჩხეთე მუხთიმუნ. ეკულე-მუში იშთე, ბაბამ... ბაბად ნანა

დუნაშა მუხთიმუნ აქ. ბაბა თოფანიში ქამილიში ხავაკალა დოჩილერენ. არ ბერე აყვეს, ხასანი ჯოხონტერენ. ია დოდურელენ. ემუკულე მან დუნაშა მომიხთიმუნ. ენ დიდი მა ვორე. არ, ჟუ, სუმ, ოთხ, ხუთ, ანშ, შკვით, ოვრო³... ოვრო ჯუმა ვორეთ, ენ დიდი მა ვორე. ჟურ და მიყონუნ; ონდან სონრა, არ ჯუმა დომილურუ, სუმ წანა წოხე. უკულე-მუში ბინ დოქუზ ძუზ ელლი ალთიდე, მან დოფხუნერე, დანი დუნაშა მომიხთიმუნ. ონდან სონრა იშთე, მან ილქოქული აქ ვიკითხი. ემუკულე ჰათადა ვიდი, არაფრა ვიკითხი. ეფეჯე დოვიკითხი, დოვინწოფული დო გეიდე მოფთი აქონ, საფანჯაშა. აღნე კიდერი ჯამე ტუ აქონ დო ემუში იმამი მა მწიფხეს. ვით წანა ენ, აქ ვორე, იმამობა ვიქიფ ამ ჯამეს. აშო რენ ამბარი ჩქიმი.

ჩხალა... ჩხალური ლაზეფე ბაშკა რენან, მა ჩხალური ვა ვოე. ბაბამუნ დედესი ბათუმდან გელმიშ, ბათუმიშენ მუხთიმუნ, დანი. ბათუმიში ქენაეფეს ლაზებური ოფუტეფე ნადა გიჩქინ? ოფუტე ჩქიმიში ჯოხო მან ბილმიდრემ... ბაბაჩქიმისთი ვარ უჩქიტუ-ქი, აქ დუნაშა მოხთუ. სითი ნოჭარი ექონ, გჟული, ქი - ჯუმა თქვანი ნა ვოეთ მუაჯირი ლაზეფე მთელლის, მთელი გურჯისტანური კოჩეფეს, აქოლენ დიდო სელამი მეკეგიმჩინაფთ. ა ქორონა გოლახთაშუკულ მოხთიდ დო მუსაჭირი დომაყვით!..

დუზჯე

72. გაურჯეფეში გელინი ვორე მა

ჯოხო ჩქიმი - მევენუნე, ძეგლი ჩქიმი - აბდურამანოღლი. დედე ჩქიმიში დედე ბათუმ, გონდა კალედენ მუხთიმუნ აქონ, დუზჯეშა. ენ წოხე, დოქსან უჩ ჰარბი ქნილა... ყოფერენ, დანი, დოქსან უჩ ჰარბი გიჩქინ და, დოქსან უჩ ჰარბინდე ლაზეფე დიდო იდეს მუაჯიშა. თელ ბათუმი, გონდა, სარფი, სუმჯუმა - ამ ოფუტეფეშენ იდეს კოჩეფე, მუისელეს დო იდეს აქოლე. ქიმი კუჩხეთენ, ქიმი კარავის გეხუნერი იდეს დო მოხთეს აქონ. ექონ, რუსეფე მოხთეშში ვარ მეჩეს მუსლიმანობაში იზნი დო, იშთე, რუსეფეს ქოგვამტეს ენთეე.

მან აქონ დუნაშა მოფთი („დოვიზადი“ ჩქინ ვა ზოზოპონთ!), აქოლე ვირდი დუზჯეს, ემ მაალეს. ვიტვანშ წანერი ვიყვიშუკულე, მომორკუ კოჩი ჩქიმიქ, ამედიქ. მან ია ვა ვიჩინოპტი, ვართი მიძირამუტუ, ვართი მუთუ. ემუს უძირამუტუ მეგერემ, თი ჩქიმი. ხაჭე რენ აქ ართელი, ემუშა დუზოპინუნ: მევენუნეშია მუ გიჩქინდა, მუფეი კულანი ენდა, გომიკითხია. ემუქთი: ჩქარ გოკითხუ ვარ უკორსდა, კაი კულანი ენდა. ჰელეა, კაი ქოენ-ნადა, ა მომორკავია, უწვეენ დო ეშო ყოფერენ ა ჩქიმი ამბარი: ა ნდლას, ყონა ფხაჩქუპტიში, ხაჭე მოხთუ დო მიწუ-ოტი: ნდალიშა მემაცონია, ცხანაკო პწილამინონდა დო ილამიშველია. კაი-მა ვუწვი დო მევაცონიში, ნდალიშა ამაფთით ვარ, მემაკნუ ე კოჩი ჩქიმი ნა ენ ამედიქ დო ქომომორკუ. მომიყონუ ოხოი-მუშიშა აქ, ამ გაურჯეფეში ქოდს. ა მაალლე ქოდ ტუ ემახთის.

ემახთიშუკულე, გაურჯეფეში გელინი ვორე მან. გაურჯიჯე ხოლო კაი მიჩქინ, ლაზური ჩქიმის ზათენ ნუნგაფს, ბაზი-ბაზი მემანტალენ - არ ნენა ლაზური ფთქვაში, მაჟვაა გაურჯიჯე გევოთქვა დო აშო ვიდაღალ. აწი ემექლი ქოვოე, მარა ენ წოხე ექიმი ვორტი მა. ხასთახანე ნა ენ აქ, დაირე ჩქიმი ტუ ია. ექ ვიჩალიშეპტი, ექიმი ვორტი. აწი ხოლო, ა ქორონა მოხთუშუკულე, მიჯოხეს - მოხთია, ილამიშველითა.

³ თითებზე ითვლის.

დიდო ხაი ვირუსი რენ ა ქორონა. ეშო ქი, თი მუშის დიდო გუსქურასუნონ, კოჩიქ. თქვან ემუშენი აქ ვა მოგალეს ქი, აქონ ორთალოლი დიდო ხაი რენ. ქორონა იდაში, მოხთაგიონან დო ენ კაი ხეშა დოვიჩინობათ ართიქათი, ზღაღალად დო ზღაღალათ, კაითე ვიძირათ!

დუზჯე

73. მუაჯირი ლაზეფექ ხორცი ვა ჭკომუფან

ლაზეფეში გარეფე ჩქვა - ანჷ გჲურჯეფეშისთერი [რენ]. ართეი ფთქვაუნონ: ლაზეფექ, გჲარი ჩქინეფეს ხორცი ვა ვუქთირაფთ, ხორცი ვარ მიჩქინან. ჩქინ ხვალა, კურბან-ბაჲრამი ნა მულუნ ორას, ელჷმედულილლა, კურბანიში ხორცი ნა რენ პჷკომუფთ. ჰო, ია ხვალა დო მეტა ვარ, ხორცი ელახი ვა პჷკომუფთ. ეშო რენ.

აწი, მუ რენ გიჩქინი?... მჷკიდიკალა - ლუყუ, მჷკიდიკალა - გეჷვერი ჭარხნლა, ლობია, ოღლურთი... ხორცი ჩქინი - ლუყუ რენ. ხორციში დეინე - ლუყუ პჷკომუფთ, დაუ... სი ხორცი ჭკომი - მა ლუყუ პჷკომა-მა დო, ეშო ვუწუმართ, ოქი მითი დუგუნშია დომიჯოხასუნონ ედო, ჩქინ ეშო ვორეთ.

ჩხოში?... ჩხოში აქონ სო ენ, გჲული, ვა იჷოფინენ. დიდი ლაზისტანის, მემლექეთის ნა ვორტით ორაფეს, ექ ზულაშა, ლაღეფეშა ვიტით დო პჷოფუფტით, ექონ ტუ ჩხოში. აქონაი ნა ენ ლაღეფეს, ჩხოში ჩქამუ იჷოფინენ სოთი. იჷოფინუ-ნა-თი, ნდარი ენ, ჭიტა-ჭიტა, ემუქ მუ ყვასუნონ, კოჩი მუჷოთენ ომდასუნონ? დეჷიაი?? დეჷია ჭკომუფანი სოთი, ეფჩი?! თქვან ექონ, გჲურჯისტანის, დეჷია ჭკომუფთი?!! ე?!! გიბერი, ბირას გეჷკომერი კაი ენიდა?! ვარ, ჯუმადი, ვარ-ვანა... ჩქინი აქონ ეშო ვარენ, დეჷია ვა პჷკომუფთ, ჩხოში ვა მაჷოფინენან. ზათენ, ენკათა შეი ნოჷარი ექონ, ე ქითაბი სქანის - მუაჯირი ლაზეფექ ხორცი ვა ჭკომუფან!

დუზჯე

74. მუშენი მუაჯირიშა ნა იდეს ლაზეფექ ჩხოში ვა ჭკომუფან

აწი ამუქ ვარ დო, მუშენი მუაჯირი ლაზეფექ... მუაჯირიშა ნა იდეს ლაზეფექ ჩხოში ვა ჭკომუფან დო მუშენი რენ, მა გიწვა: დოქსან უჩ ხარბი იყუმუკულე, დიდო ლაზეფე ნწირეს ექ, ბათუმის. რუსეფე მოხთეშში, დიდო ოკონადგითეს ა ჩქინი ლაზეფექ, კაი ხეშა კაბლა ოღოდეს, ტუჭელი ასთოლეს. ამა, ხოლოთი იჯგინეს დო ოხთიმუში აყვეს. ენ წოხლე, დიდილეფე ნა ტეს ექ - ალა დო ზელეფე, ენთეფექ, ხალკი მუში დოკორობეს, კარავეფეს ქოდოლოხუნეს დო აქონ ომტინეს. ე კარავეფე მზოლაშა ამახთუმუკულე, იგზალემუკულე, სიხინთი გამახთუ კოჩეფეში დოლოხე, დიდოფე დიმაბუნეს. გრიბი ტუი, მუთხა ბაშკა ტუი, ვა მიჩქინ დო, აწი ნა ქორონა გამახთუ, ე, ენკათა სიხინთი გამახთერენ ე კარავეფეს ემუას ხოლო.

ეკულე-მუში, კარავეფე ნა ისტანბულიშა ნიტეშში, სიხინთი გამახთუმუკულე, კოჩეფე ექონ დიმაბუნეს, დოღურეს. დიდო-დიდოფე დოღურეს ე კარავეფეს. ე ღურელი კოჩეფეთი სო ილასუნტეს ჩქვა დო მზოლაშა დოლოჯინუპტეს მთელი, მზოლაშა დოლოზდაპტეს ჯენაზე მუთეფეში. უკაჩხეთი, მზოლას ჩხომეფექ ენთეფე ჭკომუპტეს. აშო, კარავი იტუში, კაპულანდო კელე ჩხომეფე ნოყუპტეს დო ნაკოსნაი ნა ჯენაზე დოლოჯინუპტეს-ში, აჷათენ ჭკომუპტეს. ადა ჩქვა, მუაჯირეფექ ხოშ ძირუპტეს?! ე-დო მუ ყვასუნტეს ენთეფექ, იმგარტეს, იმგარტეს დო იმგარტეს.

ეკულე-მუში, აქონ ნა დოხედეს ლაზეფეჲ, დუზჯემა ნა მოხთეს დო დოხედეს, თქვეს-ქი: აწიშუკულე, ჩქინა, ჩხომია ვა პკომადდა, თქვეს. მზოდაში ჩხომეჲჲ ღურელი მუნთეფეში ხორცი ჭკომეს დო ჭკომეს დო ემუკულე, მუჭოში ჩხომი ჭკომუპტეს? ეშო ტუ. აჩქვა ხოლო, აქ აბაზა დო ჩერქეზეფეთი ხენან. ენთეჲ დაა ორდო იდეს მუაჯირიშა დო ენთეჲჲეთი აინი, ჩხომი ვა ჭკომუჲან. აქ ეშო რენ დო, აწი გიწვა, ლაზისტანიშა ნა ვიდი, მუჭო ტუ.

აღანობას, მან მუენდისი ვორტი, გზალეჲ დოვაკეთეპტი. ეშოთე, რიზე ილიშა ვიგზალი ქი, ექონდა გზა დოკეთებუში რენა დო, მენდემოჩქვეს. ექონ არ ოფუტეშა გეფთიში - ეფჩი! იი-ხოლოჲ ლაზური ილაღალს! ლაზური ამა, მციქა ბაშქათულლი, მციქა გექთერი. მა ხოლო კაი გავაგნი, კაი მასიმინუ დო. ენთეჲეს ლაზური ვულაღალიში აკვირეს: სოლენ გიჩქინია სია ა ჩქინი ნენადა, მუჭოთენ გაგნეჲა? - მიწვეს. მუაჯირი ნა იდეს ლაზეფეშენ მოვულურ-მა, მუჭო ნა ვუწვი, დიდო იხელეს. ექ ართელიჲ, ოხორი მუშიშა დავეთი მოღოდუ: ლიმჯი მოხთაში, სი ჩქიმდა მოხთი, სუჭრას ქოდობდგიფ-დედი. კაი-მა დო, ვიდი, გელუმჯუმაკადარ, ოხორი მუშიშა მეფთი.

ჰელე, ჩქიმშიშენი, მოხთუდა დო, ძიუში, დიდო ახელუ ემ კოჩის დო ექ ოხორჯას უჯოხუ, ოხორჯა მუშის უწუ-ქი: ბე ქალე, გამილი, მუ ნა კაილეჲჲ ქომულუნან-დეინე! ოხორჯა იდუ დო გამილუ... მუ რტუ გიჩქინი?! (ჩხომიი?) ე-ჰო, ჩხომი! აშო დიიიდი, დიიიდი ონდი ტუ, ლაგანი ტუ დო - მთელლი ჩხომითენ ეფშა, ჰვერი ჩხომითენ. არ ხვალა გევოწკედი დო ვა ეზბიში, ხოლო ზარბე აკვირეს: სი მთინითი ლაზი რეია?! დოღრუ დიცხირონი ლაზი რეია? - მკითხეს დო ღულა-ღულა ოწკომილუს ქოგემიჭკეს.

მა ხოლო, მჭოხა-მჭოხა ქელამაძიცუ დო ანთეჲე, სი ნა გიწვი ამზარეჲ დოვუწვი ექონთი ენთეჲეს. დიდო აჯი ალოდეს - ჩქინ-დედი, ია ვა მიჩქიტეს-დედი, იმგარეს.

დუზჯე

75. ა მუთხა გიწვამინონ

ა მუთხა გიწვამინონ, ხოლო მანთი,
მიჩქინ - მემიგნეჲ დო ვარ მემტკომერ
ედო ამუშენი, აჩქვა კათი
ლექსი ლაზებურა სინ გიწუმერ:

გზას ნა ელვაქთეჲ ემთუმანის
მაღალა ოხორი დგინ, ხჩე ღაფერი
ემეის მოლახენ ე კულანი
ცას ნა სთუ მურუცხიშ მენგაფერი!

კულანი - პოეტიში გურიშ შანა,
შურიშ ფუქირი დო ლექსიშ მუზა,
მითის ვა აჭარენ მუში მსქვანა
დო მეწკომილაფა - დიიიდილო ტუცა!

დუზჯე

76. გბირიშქულე

გბირიშქულე დოლომაგზუ გურის,
მსქვა თოლეფე სქანიშ თეთენ ვიჭვი,
ჩქვა ყოროფა დოლომიხთუ შურის
გომაქიტუ, მუჭოთ სკვიტის - მსიჯი!

გბირიშქულე დიდო ლექსი პჭარი
ქარტალეფეს ფსვარი სტრიქონეფე,
პჭარიშქულე ყოროფათე ბლარი
ნუნკუ სქანი დო ე მსქვა თოლეფე!

სინთი ძიოფ - ყოროფაქ მან ომჭუ
გომაქიტუ, მუჭოთ სკვიტის - მსიჯი,
ხოლო მკითხუფ: „ემკათა მუ გომჭუნ?
მოთ გუიქთე, მუჭო ჭიტა ბიჭი?..“

გბირიშქულე, მსქვანა სქანი მომჭუნ
ე-დო, ემუქ მითირთოლუფს გური!
მსქვანა სქანიქ ხოლო - ეკოს გომჭუ,
მტვერი ვორე, ვარ მაშვანენ შური!

მსქვა თოლეფე დოლომანჭუ შურის
ე-დო აჩქვა მოჭააფეს ლექსი
დიდო კყოფ, აწი ჩქიმი გურის
ჩქამუ ათქვენ სქანიშენი თერცი!

გბირიშქულე, დოლომაგზი გურის,
მსქვანა სქანიშ დაჩხირითენ მხალი!
ყოროფა ნა ვარ მანტრინუ გურის,
ემუშენი არ ჩქვა ლექსი პჭარი!..

დუზჯე

77. ღომან ხოლო დოვოთან სერი

ღომან ხოლო დოვოთან სერი,
მეგოზმონტი დო მაჭვეტი გურის
დო გინონ-ნა აჩქვა შშინი დელი,
მზოლა ღუმინს აწი ჩქიმი შურის!

გომაშინი - ე ქვადიდიკალა
ნუდგიტი დო ნოხოსარტი მზოდას,
ალიონიქ ჭირტოლუპტუ ხვალა,
ოშენაპტუ გონკალერი ნოდას...

სინ კუჩხეფეს გაჯუნდეპტუ დაგაქ,

კალაშიქთი გიწინწუპტუ თომა
ღურბელაფექ გოლოდაპტეს შაკა -
დეგათვეტეს, ეშო მუჟო ნკომა...

გომაშინი - გომინდუნუ ნჯირი,
ოზმონუფეს გემათანუ სერი!..
უსქანელი მცუდი მიჩქინ ირი,
სქანდენ ხვალა, გური მიღუნ ჭვერი!

შური სქანი შა ნუგაპტას მზოდას -
ვა იჟოფას, ქორტას ოხოშქვერი
გური სქანიქ ირო წორი დოთქვას,
ვაშა იყვას სოთი დოფუჯერი!

ლომან ხოლო დოვოთანი სერი,
გომაშინი, მიფათქალუ გური...
ეშო პჟარი - ხვალა სქანიშენი
აჩქვანერი ლექსი, ლაზებური!..

დუზჯე

78. წიპუნტინაში პარამითი

აწი წიპუნტინაში პარამითი დოფთქვათ. არ ყოფერენ, არ ვარ ყოფერენ დო არ ოფუტეს, არ კოჩის ეკოსნაი ჭიტა ბერე უყონუტერენ, ეკოსნაი ჭიტა ქი, მთელიქ „წიპუნტინა“ უჯოხუპტუ ე ბერეს, მეგერემ. ნანა მუშიქთი ხოლო „წიპუნტინა, ჩქიმი წიპუნტინა!“-დეინე, უწუმარტუ.

ა ნდლას ხოლო, წიპუნტინაში ბაბა ყონაში ოხაჩქუშა ნიტუში, ბეე მუშიქ, „მანთი მინონ მოხთიმუ, მანთი მენდამიყონია“ დო აკლექუ. ბაბაქ ენ წოხლე ქომუვარუ, მარა წიპუნტინაქთი ვა ნაშქუ, ომგაუს ქოგდოჰკუ დო ბაბაქთი დოტროხუ: „კაია, გიყონაუნონდა!“ - უწუ, - „ამა ექონ წკარი ვა მულუნ დო გაყომინუ-ნა, სიხინთი მოგხთიფეს. კუკუმინათე წკაი ხოლო ქილიკათი“-დეინე, უწუ. კაია! - წიპუნტინაქთი ეშო ჯოღაპი მეჩუ, მარა წკარიში ელაკათუ ქაგოჰკონდერენ ზავალის.

ეში, ყონა ხაჩქუფან დო ქოენანში, წიპუნტინას ამშქიონუ დო წკარი ნა ვარ უღუნან-თი ჰემენ ქოგვაშინუ. ედსელუ დო ბაბა მუშის უწუმარს: „ბაბაა, წკარი მაყომინუ დო კუკუმინათე ვა მომდალუნ, აქონ სოთი წკაი ენ აერი ქომოწირია“. ბაბაქთი უბეჯდუ, მარა აყომინუ-ქი ბეეს დო მუ ყვასუნტუ? უწუ-ქი: ჰელე, ამ გზას ნაყონი დო წკაი ნა იშულუნ აერის ნოდგითურ. ამა, წკართე კუკუმინა ოფშაში, ჟილე მო იწიწკედა, ვანა ხაი მუთუ ენ გალოდასუნონდა!“

- ვარ, ბაბა, ჩქამუ ეწევიწკედაა, - წიპუნტინაქ უწუმარს.

აწი ჩქვა ქომენდოჩქუ დო ითი იგზალუ. სო-ნა წკარი იშულუნ აეიშა მეხთუში, კუკუმინა წკართე ქოგოფშუ, დიდო წკართი ოშუ დო, აჩქვა იზმონს: ჟილეა მოთ ვა ეწევიწკედაუნონ, მუ იყვასა?“ დო, მერალი დვაყუში, იწიწკედუ. ძიოფს-ქი, ჯას კაი-კაი მჭითა უშქიეფე ჩანს დო ია ვა ჰკომაზ დო სო იდასუნონ?! აწი, ქაეხთუ ჯაშა დო უშქიეფე[შ] ოწილუს ქოგდოჰკუ. წილუფს, წილუფს დო ა მციქა ჩქვათიმუკულე, ა მითხაქ წალენდო ქონუჯოხუ, ქი:

- ჰე ბეე, ა აქოლე გელამოწკედია?..

ქაგილუწკედუ დო ძიოფს ქი, მითხანი ხჩინი მოხთერენ, არ კიბირონი ხვალა, გედგინ ექ წალე დო ნოწკესს ჟილე, ხვეწინერი-ხვეწინერი:

- მუ რენდა?

- მუ რენ-დო, არ ე ყას გედგითი დო ა მაჟვაა ყა აქოლე მომჩი-ქი, უშქი პწილაუნონდა!

ამუქ [წიპუნტინაქ] უჯერუ დო არ ყას ქაგედგითუ, მაჟვაა ყა ექოლე მეჩუ. ამა ე ხჩინიქთი კუჩხეს ნაკნუ, ქოდულუქაჩუ დო ჩქვა ტორბაზ დოლობლეი, ოხოი მუშია ნიყონუ. მეგემ, ია ყოფეენ ჯაზი - ჭიტა-ჭიტა ბერეფე ნოდერდინაფს, ოხოია ნიყონობზ დო ექ ჩქვა ჭკომუფს.

წიპუნტინაში ხოლო, ოჭკომუ უნტუ, ამა ძიუ ქი, ბეე გახადერი ენ, ხორცი ჩქამუ ჩანს დო ეშო ოჭკომუ ეზაუ. არ-ჟუ ნდღას ქოდოვუტალა, დოვომგვანადა - ისიმადუ დო ოჩამუ-ოჩამუს ქოვუჭკუ. ადა ჩაფს, ია ჩაფს, უყონუნ ფადიშაისთეი, ჰემ ულაღალს ეშო დო აშო. წიპუნტინაქ იზმონს ქი, ამუქ მა ოჭკომუშენი დომომგვანეფს დო მა მუ პაუნონ, მუჭომი გოვამტადა, იზმონს დო დოლისიმადუ მთელი-ხოლო.

მაჟვაა ნდღას, ხჩინიქ ოჭკომალეფე ქომულუშუკულე, უწუმარს, ქი:

- ნანდიდი (აშო უწუმარტუ-ქი!), აკოს ოჩამუ-ოჩამუთე ქოდოვიმგვანი, ვარ-ვანა გიწვა აწი ოჩამუზა!

- დიმგვანიია?! - ხჩინის ახელუ, - ოქი ეშო ენ, ჰელე, წკაი ვომჩხვინა დო ხურა დიბონია!

აწი, ემუქ ხოლო ისიმადეფს ქი, ჩუვანიტენ წკაი ვომჩხვინადა, უკვაჩხე წიპუნტინას ექ დოლოვოჯინა დო ხილი ხეშა დობგიბადა. წიპუნტინაქთი ამა კაი გუგნეფს.

ენ სონი, ემუქ წკაი ხილი ხეშა დომჩხვინუში, „ჰელე, დილიბლია!“ დო, წიპუნტინას უწუ. ამა ბერექთი: „ენ წოხლე სი ქოდილიბლი, მან ომჩვიუ ვა მიჩქინ დო დოლოვიბლაში, სი ქომონჩვიია!“ - ქონუჭუხარუ.

ხჩინიქ, „მევოდერდინაფა“ ისიმადუ დო ენ წოხლე მუქ ქოდილიბლუ ე მჩხვინეი ნა ტუ წკაის. წიპუნტინაქთი ინჯუბალუ, ჩუვანის მოთვალე ქომოთუ დო ჯაზი ხჩინი ექ ქოდოვიბუ ხილი ხეშა. ემუკულე, ბაბა მუშშია იმტუ.

საქარია

79. ლაზური ფატიჯანიში დოღმა მუჭო დიკეთებუნ

მა რესმიე მჯოხოხონს, აქონაი ლაზი ვოე, აქონაი ლაზიში ხოლო, გელინი ვოე. მეგლი ჩქიმი ბათალოღლი ქომილუნ დო აწინეი სოდადითი - შაჰინ. მაკა დო ჭევზიქ მიწვეს ქი, ზუმიტენდა ემუქ მეგაჯოხასუნონდა - თქვანიშენი დომიწვეს-ქი. ბექი, ბოზოფექ მეგაჯოხანდა, ამა ოქი სი მიჯოხი, ლაზური ფატიჯანიში დოღმა მუჭო დიკეთებუნ, სი გიწვა, სი გამაგისვარა. ე-დო, სი ოხოჯა სქანის უწვი, დაგიკეთეფს!

ენ წოხლე, ფატიჯანეფე დოგიკორს - დიდი, ვებერთა ფატიჯანეფე, დუზჯეს ნა იჩანენ. აჰა, ანთეფე ენან, ძიოფი? ე-დო, ამ ფატიჯანეფე დოჩხუფ, ქერექი გოწკიფ, თითო-თითოს, ეშო, ხამითენ, კაი ლასირერი ხამითენ, ენ წოხლე, აშო ქოგამუმარ შქაგუი, ხუტულა დუკეთეფ, დანი. აშო ა, მემოწკედი! კაი გამირენი? ე-ჰო, ადა აშო ყვა, ხუტულა ქოდუკეთა ფატიჯანის, თითო-თითოს. აწი ამუს ხოშ დავუკეთი მა ხუტულა, დავუკეთი დო ექოლე ელაბდვა. აშოთე, ანკათა ნა ტას ხუტულაფე მესვარეი-მესვარეი, თამო-თამო მთელის ქოდავუკეთა -ელაბდვა, ქოდავუკეთა - ელაბდვა.

აწი ჩქვა, ვაკეთეფ მეშადვალონი. მეშადვალონი ძენ ნდარი-ნდარი გეჭკირელი ხორცი. ამუშენი ნგენიში ხორცი ხილი იყვასუნონ. აჰა, აქოლე მილუნ. ამ გენიში ხორცითი დოფჩხა დო დოფჩხაშუკულე, მჭკიულა ხამითე დაგი-დაგი ქოდოპჭკირა, დოპკვათა. დოპჭკირაშუკულე ბიბერი მოჟოვობლაუნონ, ჩქვა ხოლო - ზემზევათი მოჟოვოჭკიაუნონ დო ა მარქვალითი, წესი ენ-სთეი, მოჟოვოტახაუნონ. ეკულე, მთელი ენთეფე ხეთენ ხილი ხეშა ბზაუნონ, ბზაუნონ დო ბზაუნონ-ქი, მუჭოთი ზიმარი (ჩქინ ზიმარი ბზოპონთ!) დოფქიმინაუნონ. მუნდეს-თი-ნა ხაზირი იყვას, ე დოქიმინერი ნა მილუნ ონდიშენ აშო, ბულთიწაფე - ჭიტა-ჭიტა ბულთიწაფე

დოვიქიფ. აჰო, ა, მემოწკედი! ძიოფი?.. ე-ჰო, დიდო კაი. დოპით აწი ბულთიწაფე. მაქვალი ნა ვუკათით, დიდო ხილი დიყუ ემუშენი. აჰა, ქომირი?!

ე-დო, აქ ე ფატიჯანეფე, შქაგური ნა გამავუზდი ფატიჯანეფე ხოშ ქომილუნ. ანთეფეთი ებზდა აწი, თითო-თითოშა, ე-დო ამ ბულთიწა აქ, შქაგუიშ აერის მემავუნბგიფა. ვუნბგიფი დო თამამ - ელაბდვი. ვუნბგიფი - ელაბდვი, ვუნბგიფი - ელაბდვი დო აჰა! დოლონბგიფუ ჩქვა მევოჩოდინაშუკულე, ა ხაზირი ნა დოპი ფატიჯანეფეს, ხორცი ნა მემავუნბგიფი ფატიჯანეფეს ხოლო, მჩხვინეი მალი გოვუსვაუნონ. გოვუსვიშუკულე, მქვეიზ დოლოვონწამინონ.

ეკულე, თავანი გევოდგაბ დაჩხირის. ძიოფი? დაჩხირი დოვოგზი-ქი, ონდის - სობას, ჟინ გევოდგი თავანი. თავანის დიდო მალი დოვობლაფ ქი, ნდლულასუნონ. დონდლულაშუკულე, წკაისთეი დიყვენ. დიყვაშუკულე, ა მქვეის დოლონწეი ფატიჯანეფე მთელი თავანის, სირა-სირა დოფსვააუნონ. დოფსვაიშუკულე მთელი დიქვენ დო ხაზირი იყვენ.

დოფხედათ აწი დო პჰკომათ!

დუზჯე

80. გვერდალე-ქოთუმეში პარამითი

არ ტეენ, არ ვარ ტეენ დო ქორტეენ არ გვერდალე-ქოთუმე, გახადერი ტუმენი, მთელიქ ეშო უწუმარტეს. ა ნდლას, ა გვერდალე-ქოთუმეში მანჯექ, ღულა-ღულა ქოგოლოწკედუ ემუს დო ექონ, ოხორჯა მუშის უწუ ქი:

- ა გვერდალე ქოთუმე მუში მკეთებუ რენ, ჰადდე, მევოჰკირათ-დედი.

- მევოჰკირათ დო მევოჰკირათ, დობგიბათ!..-დეინე, - ოხორჯა მუშიქთი ნენა უქთიუ.

ა გვერდალე-ქოთუმექთი ამა გაგნუში, აშქუინუ - მოთ მემოჰკიან-დედი, ისიმადუ დო ტკობაშა-ტკობაშა, გამახთუ ექოლენ, გილილუ დო იმტუ.

მულუნ აწი გზაშა დო ქონაგუ ა ჰერელი კატუ. სოთხანი ქაგომოლერენ დო იდარდალს დო ქოენ. ა გვერდალე-ქოთუმექ უწუმარს, ქი:

- ჯუმა, მუ ხალი გილუნ-დეინე, მოთ იდარდალ?

- პატი ხალი მილუნ, ე ქოთუმე-დედი, - კატუქ [უწუმერს], - ოხოი ჩქიმის მანჯექ აღნე ოხორჯა ქომუყონუშუკულე, კაი ვა ვაწონი დო ქაგემტკოჩუ-დედი. აწი სო ვიდა დო სო ვარ, ვა მიჩქინ დო გალე ელაბლურუ-ქი, ყინვას-დედი.

- ჰაიდე, ჩქიმდა მოხთი, ბერაბერ ვიდათ-დედი. მა მუთუ ბძირა დო პჰკომა, სითი ია ოკოგილთა დო, სი მუთუ ძირა დო ჰკომა, მათი ია ოკომილთი!-დედი.

- ბაშ უსტა, მოფთაუნონ! - დო ემუკალა ბარაბერი იგზალუ.

ქომულვან აწი ჟუითითი. მულვან, მულვან, მულვან-ში, არ აერის ა გახადერი კატირი-ი გირინი ქომირეს. იმგარს, იმგარს, იმგარს ე კატირიქ ქი, მჯიხი-კოსნარი ჩილამრეფე დობლაფს.

- სი მოთ იმგარ-დედი, ჰე კატირი? - დოკითხეს.

- მუჰო ვა ვიმგარა-დედი, - კატირიქ უწუმარს, - ოხოი ჩქიმის მანჯე ნა ღურუ, ემუში ბეექ „ე კატირი ძაბუნი ენ, გეპტკოჩათ!“-დეინე, ქოგემტკოჩუ დო აწი სო ვიდა დო სო ზღურა, მუთუ ვა მიჩქინ-დედი.

- ჰაიდე, ჩქინდა მოხთი! ჩქინ ჟურ ჯუმა ვოეთ, მასუმა ჯუმა ხოლო სი მაყვით, ამლენი ვორტათ, დულმაფე დოპათ-დედი!

- ჰაიდე!- დედი, დო იგზალუ კატირითი ანთეფეკალა ბარაბერ, ქონათხოზუ.

ქომულვან აწი სუმითითი. იდეს, იდეს, იდეს დო გზაზ ქოგდულუმჯეს. გუინწკედეშში, არ მენდრანი აერის ა ლუქუნა ნა იჰვაფუტუ ქომირეს. ექ ვიდად-დეი - თქვეს, ექ მონჯირან-დედი. იდეს, ამა მენდრა ტუ ემეი, ზარბე მენდრა. იდეს, იდეს, მოლალდეს ამა, ხოლოთი სოთი ვა დოდგიტერენან. მეხთეშში, მუ ძირეს? ა ჯარგვალა ქოენ დივეფეში. ე დივეფე ოკრებულეს

გუხენან დოლოხეკელე დო, ა მუთუ ენშენი, ართიკათის ატამახენან. ატამახენან, ატამახენან დო ქოენან. არკელე, ოკრებულეს დაჩხირი უგზუნან, იჭვენ დო ემუშენი ენ ლუქუნასთერი ნა გამიჭვანუნ.

ე გვერდალე-ქოთუმე, კატუწა დო კატირიწა ქომეხთეს ეშო, ფენჯერეკალა, ექოლენდონ ქამიხოსარეს. აჭათენ, ექ არ დივიქ ზოპონს ქი:

- ჭე ბიჭეფე, ქოთუმეში შურა მატუ!-დედი.

- მუში ქოთუმე-დედი, სი დელი ე?-დედი, - მაჟურაქ, - კატუში ფსელიში შურა მატუ!-დედი.

- მუში ქოთუმე დო კატუ, თქვა სერსემეფე, მუ იჯოხოფთ?!-დედი, - მასუმაქ, - კატირიში კუნდიში შურა ენ!-დედი.

აწი ხოლო, ამუშენი დიტამახეს დო ტორა კაბლა ქაგეტახეს. აჩქვა, გვერდალე-ქოთუმე, უსულა-უსულათე უწუ აფხანიკაფე-მუშის:

- მა კატუსთეი დოვიკია, სითი, კატუ, ჩქიმისთეი დიყი, კატირიქთი არ კიბირეფე დუკანჭანას!-დედი.

მთინითი, ეშო ყვეზ დო დივეფეს აშქურინეს. ოტამახუს ნაშქვეშუკულე, იმტეს მენდრა-მენდრა, ოხოი-მოხოი მთელლი ქოდუტალეს დო. ამახთეს დოლოხე აფხანიკაფე, ქოგუხედეს ოკრებულეს, დოტიბეს დო ქორტეს ჩქვა ხილი. ე პარამითი ხოლო აქ დიყუ თამამი.

საფანჯა

81. აღუსტოზი მულუნ, ათმაჯაშ ორა

აღუსტოზი მულუნ, ათმაჯაშ ორა
ვა მყოროფი? დოთქვი, ბაშკა გობგორა
სქანი ძანის მა ბაშკა ვარ ვონგორა
ქალე ბოზო, ჩქიმი მსქვა, გოზგდორა.

ავლი სქანის გედგინ უშქირიში ნჯა
ვა მყოროფი? დოთქვი მუნდეშა-ნა ქჩვა
მა ვარ ბძირი აქ ბაშკა სქანდენ დო მსქვა,
ვა მოგორკა დო მიწვი, მუ ბელა დოჰა?

დიხა მუშის იყვენ მონკა კათთა ქვა
ვა მყოროფი? დოთქვი, მუშენ ვა დოთქვა?
მა მაწკინდი მოგილა დო სი „ჰო“ გოთქვა
ბაბა სქანიქ მუთუ ნა ყვას ქოდოჰქვა!

საფანჯა

82. ჟურ ქვა-ოშქენას ვოე

ჟურ ქვა-ოშქენას ვოე, ჟურ ქვა-ოშქენას ვოე
სქანიშენი ქოვოე, ბაშკაშენი ვა ვიყვე
სი „ვარდა“ მიწვა-ნა ჰეფთენ საღი ვარ ვიყვე!
ჰეფთენ საღი ვარ ვიყვე, მა ქეზაბი დოვიყვე,
მან ქეზაბი დოვიყვე, მოხთი დო გემამგარი,
მოხთი დო გემამგარი - ჰემენ საღი დოვიყვე
ჰემენ საღი დოვიყვე ედო ჰემენ სი გგორა

ედო ჰემენ სი გგორა, ქალეზოზ[ო] გმოზგდორა!

საფანჯა

83. ხოჯა ნუსრეთთინიში ნოთქამეფე

ხოჯა ნუსრეთთინი მეგემ, დიდო შაკაჯი კოჩი ყოფერენ. ა ნდღას, გზაზ მულუნ დო ექო მითხა კოჩიქ ნაგუმუკულე კითხოფს ქი, ხოჯას - საათ ქაჩ?-დედი.

- ვარ! - უწუმარს ხოჯაქ.

- მუში ვარ-დედი, ხოჯა? საათი ვა გილუნი?-დედი, - უწუმარს კოჩიქ.

- საათი ქომილუნ, მარა, ნაკოსნაი ორა რენ გიწვაშუკულე, სი მიწვა - მუფერი კაი ტარონი ენ, ხოჯა-დედუნ. მა გიწვა - ე-ჰო-დედუმ. სი მიწვა - ჰაიდე-დედუნ, სქანდა ვიგზალად დო კაი შერეფი ფშვად-დედუნ. მათი გიწვა - კაი!-დედუმ. ეკულე ვიგზალათუნონ, ექო სი ჩქიმი მსქვა ბოზო ძირა, კაი გაწონასუნონ დო ემუკულე მიწვა: ჰაიდე-დედუნ, ხოჯა, სქანი მსქვა ბოზო ნა გიყონუნ ხანუმლულე მოძი-დედუნ. ე-დო, საათი ნა ვარ უჩქინ კოჩის მა ბოზო ჩქიმი ვარშა მეფჩა დო, ემუშენითი ბირდენ - „ვარ“-დედუმ, ეშო გიწვი-დედი.

აჩქვა, მაჟვაა ნოთქამე: ხოჯას წკაი აყომინუ დო კუკუმა ძიუში - ებჩი, წკაი ვარენ! ეკულე, ბოზო მუშის დუჯოხუ დო უწუ ქი, ბეჯღერი-ბეჯღერი:

- იდი წკარი მომილი, ვანათინა ვა ე კუკ[უ]მინა მიტახა დო გიჩქიტას!..

- ხოჯა-დედი, - ხარკეფექ უწვეს, - ე ბოზო სქანის მოთ უბეჯღაფ, მუ გალოდუ, დაალუქ ხომ ვა ტახუფს-ქი ე კუკუმა-დედი.

- ტახაშუკულე, ობეჯღუ დანო იყვენ!-დედი, - ხოჯაქ.

დუზჯე

84. მუჭოთე ხოჯა ნუსრეთთინი იჯგინუ

მჯვე ზემანის, ა დუზჯე ჩქინის, მემეტი ჯოხონი არ კოჩი ხეტენ. ჩქვა, მიში უწუმეტეზ დო ნანა-ბაბათი მი უყოუნტუ, ვაპა ელიშინენ, ამა დიიდო შაკაჯი კოჩი ნა ტუ, ბელლი რენ: შაკა მუშითე ეკოს ჩინოზე[რ]ი დიყვეეტუ ქი, პოლის ხოლო ნუსრედინ ხოჯაშა: „არდა დუზჯელი მემეტი რენდა-ქია, შაკა დო ლაჭი მუშითენდა უმუმ-დუნდაა მოქთაბზა!“ დო, ეშო ამბარი ქონუჩამუტეს.

ე ნუსრედინ ხოჯათი, დიიდო შაკაჯი არ კოჩი ტუ - ემუშენი ჩქვა, თურქიეს აწითი ხოლო დიდო პაშურაფე ითქვენ, ისიშინენ დო კაითი იწონენ. ე-დო, დუზჯელი მემეტიში ამბაეფე მეჩეშში, „ია მი ენ დო ჩქიმდენ კაი შინოპტანდა?!..“ დო, ჰემენ მერალი დვაყვეეტუ. გეხედუ ექ ჭელუკაზ დო ქომოხთუ საქარდაშა. ექოლენ ჩქვა, ნამ გზათე დუზჯეკელე იგზალინენდა დო, ქაგამიკითხუჭკულე, შოში ქონოგუეს. ეშო, ქონაყონუ დო მოკახთუ დუზჯეშა. ე, აწი ნა [მჯვე] ჯამე ნა დგინ დერიშა მოხთუ, მედდანიშა. მოხთუ-ბილე, დუზჯელი მემეტიში გუიკითხუ. მემეტიითი, ეშო კაპულა მუში ჯამეს კიდაზ მედვერი, ეგ დგიტენ: „მან ვოეა,“ - უწუ დო ღულა-ღულა გოლოწკედუ, - „დუზჯელი მემეტი მან მიწუმელანდა. სინდა მუ ზორი გილუნდა, მოდ მოხთია?“-ში, ნუსრედინ ხოჯაქ: „მანდა ნუსრედინ ხოჯა ვოეა. ამბარი სქანია ჩქვაა პოლიშა ქომომიხთუა დო სქანიკალაა გამაცადუმენი მოფთია!..“ - ჯოდაპი მეჩუ.

„აჰადა, ეშო ენია?“ დო, მემეტიქ ქელიძიციენ: „ოქია გამაცადუმენი მოხთია, რაზი ვოეა, ქაგამიცადადა; ამადა, ა მციქა ჩქვაშია ეჰეა, ოხორი ჩქიმიზა ელაუკაპაა, მხოხა-მიქვათე მოიწიფხედა. სინთია, მან მჩვამადაა, ა კიდაზა აშოდა კაპულა ნოდვია-ქია, ვა მესთვაზა სოთია“-ში, ნუსრედინ ხოჯაქთი არ შვაჯის: „კიდაში დერდია მო ზდიპტაა სინდა. იგზალია დო მუიწიფხია, ალლაძსედა. ემუზა მანდა კაპულა მეოდუმეა!“ - ომუდი გუნკვათუ. არკელე მუშებურა: „თამამდა, აშქუინუდა ჩქიმდენდა!“ დო ხელეზათე ცაშა დულუნ, დაა! აშოთე ხოჯაქ ე

კიდას კაპულა ქონოდუ დო მემეტითი სანქის მოწიფხუმა იგზალუ, ქაგონდინუ. ეშოთენ იყუ ა ამბარი.

აჩქვა, კაი გელუმჯუშაკადა, კიდას კაპულა მედვეი ოდგიმუ-ოდგიმუთე, ზავალი ხოჯათი დიდო ნიქაჩუ. ხოლოთი დგინ დო ჩუმერს ამა, მემეტითი სო ენ?!.. გითთი, დაა!.. დუზჯელეფე - ბაშქა კოჩეფე, ოხორჯალეფე, - მეიდანშია ულვან-მულვანში, ჯამეშ კიდას კაპულა მედვეი გალენი კოჩი ძიოფან, გამიძიცაფან; ამა, ხოჯაქ ხოლო ეშო ჩუმერს! არკელე: „აქაღადა მოდ ვა მუიწიფხუმა, მოდ ვა მულუნდა?!“ დო, გუითი ქომუხთეფს. ე-დო ჩქვა ქოგელუმჯუ. ნუსრედინ ხოჯათი ე მწკუფის გალე ქოდოსქიდუ, ხოლო კიდას კაპულა მედვეი.

ეში, ექ იმამი ქოგამახთუ-ქი, ჩქვა ოხოი მუშიმა იგზალასიონ. ა ნუსრედინ ხოჯა აძიუში, დიდო იკვირუ: „მუ იქიბა აგდა, ჩუმერია მითია?“-ში, „ა თქვანი ნა ენა, სარფული მემეტი ჯოხონია, ემუკალადა გამაცადუმენი მოფთია,“ - ხოჯაქ უწუ, - „გამაცადუზა რაზი იყუდა ამა, მოწიფხუმენია ოხოი მუშიმა ელუკაპუდა დო, მანთი აქ ია ფჩუმედა. ა ქომოხთაზა ჰელეა, მუფეი შაკაჯი იყვენა, ქობირადა!“; ეკულე, იმამიქ ჩქვა: „ა კიდას ხოლო მოთ კაპულა მეგომინ, მუ იყუდა ჩქვადა“-ში, ნუსრედინ ხოჯაქ: „ე-თი - კიდა ნა ვა მესთვანა-ქია, სოთია დო, - ემუგ მაკვანდეეტუ დო ფჩვამაკადა, აქ კაპულა მეოდვამიონა“ - ეშო ნენა უქთიუ.

აწი, იმამიქთი ნუსრედინ ხოჯას ა ქაგოლოწკედუ, კაიხემა თოლი ქაგოლოყონუ აშოთე დო, ძიცა ვა აქაჩუ. იძიცაბუ დო იძიცაფს, იძიცაბუ დო იძიცაფს, აწკალდი შა ღურასიონ, ვა ასთიბინენ, იშთე!.. „ე, მუ იყუდა?!..“ დო, ხოჯათი ქაგუიჭიმოშუჭკულე, ემუქ: „მემეტეკალა გამაცადუ ხოჯ გინტუდა დო აჰადა, მუკო კაი გამიცადია: სინდა კიდას კაპულა მედვეია აგდა გეგილუმჯუნდა, ქონიქაჩეა დო, მემეტიგა ჩქვადა, ოხოი მუშიმა ბალკონიზ გელახუნერი, საზითე გეგაბირზა!.. შაკა ვარდონ, ენ კაი დუბარა დოგოლოდუდა!..“ დო, მიცინეი-მიცინეი ქაგამუსვა[რ]უ.

აჰა, აშოთე ნუსრედინ ხოჯა დუზჯელი მემეტეკალა იჯგინეეტუ.

დუზჯე

85. მთუთიში დოწამაფას მუჭომფერეფე მახონეს

მა ავჯობაში ხავესი ზარბე ვიქიფ. ტუჭელი მიღუნ კაი დო, მუნდესთი-ნა ორა მულუნ-ქი ავჯობაში, გამავულუ გოსილაჰერი. ბაზი მუ პწამუფ, ბაზი - მუ, მუ ავითი ნა მემაგენ, პწამაუნ. ეშოთე, აწი, მთუთიში დოწამაფას მუჭომფერეფე მახონუ, მუფე თის მეჟამიხთუ მთელი სირა-სირა დოგინჯაუნონ. კაი მემიყუჯი დო ქონიჭარი სქანებურა.

დუზჯე-საქარიას მთუთი სოთი ვარენ, ამა მა არ დერის ჩქამუ დობდგითუ, სეჭერი კოჩი ქოვოე-ქი, გოვულუ ექოლ-აქოლე. აშო, ისფანაშა ვიდი ავჯობაშა. სინ ისფანჯა გიჩქინ, ხომ? ე-დო მანთი მიჩქინ, ექ არქადაშეფე მიყონუნ დო ენთეფექ მიჯოხეს. ვიგზალი. ტუჭელი მა ვა მიღუტუ ჩქიმი, ამა ენთეფეს უღუტეს ექ. გეფთიში - ქომოწირეს ჟურ-სუმ თანე: ეზდი, ნადა ნა გინონ დო ვიგზალათ-დედი. ეზდი, ნადა ნა კაი მაწონუ.

ეშოთენ, ვიდიო. ქასთილდა ი ლეონ, ალდეა დე ასთორგა. გიჩქინი? ექშალა ვიდიო-ქი, დიდო ნდალეფე უღუნან დო, ემუდოლოხე რენ-დედი, მთუთი. მეშაფთით დალიშა. ექ ეშო ენ-ქი, დალიშა იდაში, მუჭო ასკერეფეს ნა დოლოქუნან ჭერელი ჭორმა დილიქუნუფან. ჩქინთი ია, ექენდიმ, დოლომოქუნტეს. ქუდეფეთი ეშო ჭერელი მომოთუმტეს. ვარდონი, მაზი რენ-ქი, ორთალოლი იჭვაფუნ. ჩქინთი ემ ჭორმას, ქუდეფეს დოლოვიღვარეთ, უფი გემჩაფან, იშთე დო მუ პაუნონან - ვიგზალით.

ამაფთით დალიშა დო მთუთიში ნოკუჩხენი ტუ არ-ჟურ-სუმ დერის. ეკულე ხოლო, კუნდი მუშითი მაძირეს. აჰა-დედი, არქადაში ჩქიმიქ მიწუ, აქ იყვენ-დედი. ექონაი ხოლოთი

დოლოფხედით კუის დო ოყონდინუს ქოგეგოჭკით. არ საატიში დოლოხე ფხეტით დო, ჰემენ, ზმიროფთ ქი, ქომულუნ ა მთუთი, ბონკვერეფე მუშითი ეკვოთხოზუნან იმთე, სთირომელი-სთირომელი. ბონკვერონი მთუთი დიდო ოშქურინონი ქოენ, აუ!..

აწი, ეშოთე ნა მულუნ, არქადაშიქ მიწუმარს, ქი: მემეტი, ენ წოხლე, ნანა მთუთის ნული, მარა მა ბონკვერის ვა დოვასთოლაშა, სი მოთი დვასთოლაპტა-დედი. ამა მუჭოში ენ, გიჩქინი? ბონკვერის მითიქ მუთუ ოლოდას-ნა, ნანა მთუთი გუისერსემენ, გუიდელენ დო ჰეფთენ ემუს ნაჭაფხენ. ემ ორას, კაი ცადერი ნა რენ ავჯიქ კაპულანდოკელენ გუხთას დო დვასთოლასუნონ, დოწამუფს. აშო პათუნონანა დო, არქადაში ჩქიმიქ იზმონტუ.

მთინითი, მუჭო ოკოვითქვით-სთეი პით: მა ნანა მთუთის მეველი ტუჭელი ჩქიმი დო ემუქთი გოწონამიხთუ, არქადაში ჩქიმი გოწონამიხთუ დო ბონკვერის დვასთოლუ. ამა, ამცეკა დანო დვახონუ ანთეფე - ნანა მთუთიქ გუგნუ, ათხოზუ, ტატი ქომულუ დო ქომოქთუ. აწი მა გამაფთი, ტუჭელი მეღირელი, გამაფუკაპი დო ნანა მთუთის კაპულანდოკელე გოვუხთაშა ემუქ აშო, ტატითე, არ-ჟურ-სუმ კატის დოლომზახუ-ქი, ე არქადაში ჩქიმი. აჩქვა კაი-ქი, მათი ვინჯუბალი, ვუკაპი დო შქით თანე ყურშუმი (ჩქინ „ყურშუმი“ დო, აშო ბზოპონთ!) მთელლი დუდის ქოდოლოვუხუნი.

მთუთი დოპწამიშუკულე, ბონკვერეფე მუში ჭიტალეფე ტეს დო ქოგოპოფით სუმითი - სუმ თანე ტეს. ე ჩქიმი არქადაშითი ხასთახანემა ვიყონით დო ექ მუჩითუ უკაჩხე. მათი გეი, თურქიემა გოვიქთი.

საქარია

86. ნოშქერიკა

არ ტეენ, არ ვარ ტეენ დო, არ ოფუტეს ა თემბელიშენ თემბელი კოჩი ქოხეტუ. დულდა ჩქამუ ახოხეტუ, არ ხვალა ოკრებულეს ეკოხუნერი, ნოშქერი ღალუპტუ დო ღალუპტუ. ამუშენ მეტა მუთუ ვარ იქიპტუშენი, მთინი ჯოხო მუ ნა ჯოხონტუ, მთელის ქაგოჭკონდუ დო აჩქვა, აღნე ხეშა „ნოშქერიკა“ უწვეს, ეშოთენ ქოგოდვეს. ამა, ნოშქერიკაქ მუთუ ონდი ვარ ყუ, ვაპა ბეჯღუ - ზათენ, ხოლოთი ქეკუხედუ ოკრებულეს დო ნოშქერიში ოღალეს ქოფუკიდუ ნა ტუსთერი. ამა ძირუშუკულე, ოხორჯა მუში ჩქვა გოიდელუ:

- ჭე კოჩი! - უწუ, - აწი მა მამშქიონენ დო ოჭკომალე ჰიჯ მუთუ ვა მიძინან ოხოის, ესელი დო იგზალი, ვანა ოჭკომალე ქომოლი, ვანა იდი დო გონდუნი, თოლეფე ჩქიმის ვარშა აძირეტადა სოთია! - დედი.

ნოშქერიკას ესელუ ჩქამუ უნტუ, ამა ოხორჯაქ მუჭო ნა უტამახუშუკულე, ქეისელუ დო უწუ:

- ოქი ოხოის ვა დომოდგინაფ, ვიგზალა ჩქიმებურა, ამა არ გუდა ნოშქერი, არ თავა ყვალ დო არ მჭკიდი, არ-თი დიდი ლემში მომჩია! - დედი.

ქომეჩუ ოხორჯაქ დო ოგზალუ. ეშო წურაკა ოხორჯა ყოფერეტუ ია, ვანა კოჩი ოხორჯაქ მუჭოთენ ოგზალასუნონ? ჰა, აჩე-ჩქიმი, მთინი ვა ბზოპონი?⁴ ე-დო, გამახთუ-იგზალუ ამ კოჩი, გამახთუ დო იგზალუ. ნულუნ აწი გუდა მოკიდერი, ყვალ დო მჭკიდი ხეს დოქაჩეი, ნულუნ დო, ამა მუ მოლოდუმა, ოხორჯა მუშის გოკითხუფს.

აშოთენ, იდუ, იდუ, იდუ დო ა დიდი ღალიპიჯის მელადგითუ. გამიწკედუ მოლეკელე - დიდი მდევი ჯანს დო ინჯირს, ხურხინერი-ხურხინერი. ეკოსნაი დიდი ენ, ვებერთა-ქი, კაი ვა ოწკედაში, ა მუთხა ენ, ნდალი გაჩქინდინენ. ნოშქერიკას დიდო აშქუინუ დო იდუშუნუ ქი, აწი უსულა-უსულათე პა, მეკაფთა და ელეველა, ვარნა ქომჭკომასუნონდა. მეკახთიმავას, ჩქვა

⁴ მეუღლეს მიმართავს.

გამალუ ე მდევი. უჲ!.. მუ ყვას აწი? ხოლოთი, გური ქონიჩუ, მხუჯეფე აშო დოთირთინუ დო მდევის ქონაჯოხუ:

- ე, მდევი!.. ექონ ნა ჯან დო იხურხინ, ორდო-ორდო ქამოკახთი დო ექოლე მეკამიყონი, ვანა მა მიჩქინ დო მუჭო დოგოლოდაუნონდა!..

- სი მი დედა?

- მი ვორე დო ნოშქერიკა ვორე!-დედია.

- მუეფე გახონენ, ა ქომოწირი, ნოშქერიკა?

ნოშქერიკაქთი უჯოხუ:

- აწი მემოწკედი, აქ ნა გობლუნ ქვალეფეში ართელი ქაეზდა დო წკარი ვოყორაფა-დედი! ქაეზდუ ქვა, მჯიხის ქოდიაჩუ დო თუდელე, ყვალი ხოში უღუტუ დო ყვალი ქამუდუ. ემუკულე, დოქაჭუ დო ყვალის წკარი ქოდოყორაფუ. მდევის ქოგაყუ-ქი, ქვას ქოდოყორაფუ-დედი.

მდევის აკვიუ: მი ენ დო ამ წრიპუნტა კოჩიქ აშოფე დვაკეთეფსდა, მარა ნოშქერიკა ენკათა გურული ტუ-ქი, კვირელი-კვირელი ქამეკახთუ მელე დო ბურგილის გედგითუ: აჰა, ეჭენდი, კაპულას მოკომიხედია!-დედი. მოკუხედუ კაპულას ნოშქერიკა დო ქედსელუ მდევიქ, იდუ-ქი მიკიყონას მაჟვას მგას. ძიროფს ქი, ე კოჩი ა მუთხაფერი, დიდო-დიდო ელაჭრონი რენ დო, არკელე, უწუმარს:

- ეჭენდიმ, მუჭოში ელაჭრონი რე-დედი, ამა მუშენი ენ აშო?-დედი.

- მა ვორეი ელაჭრონი?! - ნოშქერიკაქ იტამახუ, - მა ჟინ ცას, ღორმოთის ხე ქაჩეი ვუყონუ დო სი მუეფე მიწუმარდა?!

- ჰელე, არ დერეყეთენ, ხე ნაშქვი! - დედი.

ნოშქერიკაქ შაკა-შაკათენ ილიძიცუ დო, სანქის ნა მიწუსთერი ვიქიბდა, ჯგებიშენ დიდი ლემში ქილილუ. ილილუმუკულე, ე მდევის კინჩხის ქონოცონუ დო ნაჯინუ, ნაჯინუ, ტორა ქაგამუნჭორუ:

- ჰად, ჰად, ჰად! თექრარ დოქაჩაფი, დოქაჩაფი!-დედი. ამა მუფერი მონკა ყოფერე ანასუნი! -დედი.

ნოშქერიკაქ ე ლემში გეი ჯების ქოდოლიდუ დო იგზალეს. მდევიში ოხორი არ დიიიდი რაკანის გედგითუ დო ექოლენ ქაეხთეს. მდევიქ აწი, სუჭრა ქოდუდგუ ნოშქერიკას: ბუდრუმს, ეჭენდი-დედი, ა მცია ლუკმა ქოპჭკომათ, მოღალინერი ქოვორეთდა-დედი.

აჩქვა, ჭკომუფან დო ჭკომუფან. მდევიქ დიდო-დიდო ლუკმაფეს ქაგდუმქუმარს დო, ნოშქერიკაქთი - ბაზი გდუმქვას, ბაზი ექ, მასაში თუდელე ქამოზღაფს ლუკმაფე მუში. ექონთი ა ფინა ჯოდორი ელაჯანს დო, ემუქ ჭკომუფს ნობღალე ლუკმაფე. ქონან აშო, მდევიქ მუთუ ვა გაგნეფს დო, არკელე, ზორი-ზორი დვაჩინდინუ. დვაჩინდინუმუკულე, ნოშქერიკას ჰავაქ ქომუტალუმი, ეფუთხუ დო ჟინ - ბასკას გოჟახედუ, ჟინ ესთუ, მანი.

- მაუ, ექ მუ გინონ, მუ იქიფ-დედი, - მდევიქ კითხუფს დო,

- ჩქიმიკალა ბერაბერი ოჭკომუს, სი დოჩინდინუ მუჭოთენ მემიკარდი, სი ზავალი? აწი გელაზდაუნონ ა ბასკათი დო კაპულას მეგოტახუფ!-დედი, - ნოშქერიკაქ ჯოღაპი ეშო მეჩაფს.

მდევის აშქურინუ-ქი: აკოსნად ბასკა მა ექ ზარ-ზორ გეჟობდვი დო ამუქ მუჭოთენ, არ მონქინათენ გელაზდას?-დედი. შქურინერი გამახთუ დო იმტუ, ოხორი-მოხორი მუში მთელი ნოშქერიკას ქოდუტალუ. ემუკულე ნოშქერიკა ექ დოხედუ, აღნე ოხორჯა ქომუყონუ, ქვა ქვას ეჟოდუ დო კაი ოსქედინუს ქოგდოჭკუ. ენ წოხლენი ოხორჯაკალა ბერე ჰიჩ ვა უყოუნტუ მარა, აწი ქომეჩუ დო დიხელუ, აჩქვა. აშო რენ: ღორმოთიქ ნა ყოროფს კოჩი მთელლი ძერის კოჩი რენ, მუჭომფერი ნა ოხორჯა ვა ნაჩას, ჰაჰაჰაჰა!

დუზგე

87. ხემდიში სიჯალიკობა

ა ჩქინი ოფუტეს ცხენი ხემდია დო, არ კოჩი ქოენ, აწითი საღი რენ. ემუში სიჯალიკობაშ ამბარი აწი დოგოწვა: ადანობას, ე ხემდი ჭუკარა ტუ, დუნდა ვარ უძირამუტუ დო ემუშენითი, მითიქ ემუს ბოზო ვა მეჩაპტუ. ე-დო, ქომეჭირეენ ე ხემდი, მუ ყვასუნონ, ვარ უჩქინ - ნაკოსნაი ბოზო დოგორუ, ეკოსნაიქ ქომუვარუ, ვარდა უწუ. აჩქვა, ჯუმა კოჩეფეკალა დოხედუ, ისიმადუ დო ღაღალუ: მუ პა, მუჭო პა-დედი. აწი, ქაეზდი და ქომორკი ამითხა გიონდა - ჯუმა კოჩეფექ უწვეს. ემუქთი დოლისიმადუ-ქი, მორკაფა მთინითი, დიდო კაი გზა რენდა დო ქოდინაზირუ.

ქოდინაზირუში, აქოლენდო მართე ოფუტეს, ა შირა ყოფერენ დო შირას ა მსქვა ბოზოწა უყონუტერენ. ე ბოზო ჭიტა ტუ, ხემდიშენ დიდო ჭიტა ტუ ამა, ზათენ დოგორუ ემუქ დო ჯუმა მუშეფეს... ჯუმა კოჩი მუშეფეს უწუ-ქი, ე, ემ ბოზო ქომოვორკადდა. ბაშ უსტაა! - ენთეფექთი უწვეს დო ქოდოლისიმადეს ე დულდა: ენ წოხლე, ოგნეს ქი, ეშო დო ეშო ნდღას, ე ბოზო გალე ინჯირასუნონდა, ბალკომიზდა. ე-დო, მორკასუნონან.

აქონ აშო წესი გემიდიტეს ქი, მორკაფუს, ნოღამეში არქადაშეფექ მორკასუნტეს, ნოღამექ მუქ მუთუ ვარ იქიფტუ. მორკაპტეს, მუყონოპტეს დო ეშო ტუ. აჩქვა ხოლო ეშო, ცხენი ხემდიშ არქადაშეფე იდეს მორკაფუშა. სერ იდეს, თაბი. სერი ტუში, ბოზო ვართი აჩინობეს დო ზათენ, ბალკომის გენჯირელი ნა ძირეს, ნაკნეს ხე დო გამოკაპინეს, კაპინერი ქომუყონეს ცხენი ხემდი ნა ხეტუ ოხორიშა, ამ ოფუტეშა დანი. გზას ტეშში, ხურა მუში ამონკანეს, მარა მუთუ ვა თქვეს დო ქომუყონეს.

დიხელუ აწი ხემდიქ, ნაჭაფხუ ე ბოზოწას დო დოღოდუ დოღოდინუში. ოღოდაპტუში, ბოზოქ დიძკუთინუ, დიკიუ დო ხომათენ, ჰემენ აჩინობუ. ამა, მოღოღინუშა ვა ნაშქვინუ დო ქოდოთანუ-თი. ნოწკედუ აწი ნუნკუ-პიჯის დო... ალლაპ ალლა! ბოზოში დეინე, ჯუმა კოჩი მუშეფეს ნანა მუში (ცხენი ხემდიში დამთირე, დანი) ქომუყონაფუნან. ვოდ დიდელუ, გამახთუ დო იმტუ გალე. ამ ოხორჯაქთი ეკვათხოზუ: მოხთია ჩქიმდაა, შირა ვორეა, სქანიკალაა მა დოვიქიმოჯეა აჩქადა!

აშოთენ დიხოდუ ე ცხენი ხემდიში სიჯალიკობა. ბოზო ვარ დო, ნანამუში ქომუყონუ, ხანუმლულე ქოდიქაჩუ.

საფანჯა

88. აბაზა დო ჩქინი ლაზი

აქონ აბაზაფე ხოლო ქოხენან, კავკაციაშენდო ხთიმერეფე. შეშამილი გიჩქინი? ემუში კოჩეფე ტერენან დო შეშამილი რუსეფექ მოქთეშუკულე, აბაზაფეთი აქ იმტეს. ემ ორას ოსმანი იმფარათო[რ]ლული ყოფერენ აქონობა. აბაზაფე სერთი ხარკი რენან, სერთი ნა ისიმინენ ნენა ღაღალაფან. მუჭო გურჯიჯესთეი ვარენ-ქი, დაა ჩეთინი ოთქუში რენ. მესელა, მა გურჯიჯეთი ოხოვოწონაფ, ამა აბაზაჯა ჰიჩ.

აშოთენ, ართელი ჩქინი ლაზი არ-დო აბაზა კოჩიკალა არქადაში დიყვეს. უკუითქვეს ქი, ა ყონა ფთასად დო ქეი იჩანასდა დო. დულდა მთელი ყვეს დო ქერითი დომმგულდუ. აწი აჩქვა, დილთანუნონ დო, აბაზაქ უწუმერს ლაზის:

- ჰელე, მუჭოთენ დოვილთათ-დედი, მუ პათ?

- მუჭო-და, ჟილე მუნ-ნა ენ, ჩქიმი ტას დო თუდელე მუნ-ნა ენ - სქანი!..

ჰელე, მიწვი აწი სი: ქერიში ქოქი მუთუშა ირგუნი? ვარ დო ვარ! ე-დო, აბაზათი აშოთე ილერდინუშუკულე, გუი დვასთიკუ. აწი, დიხამარქვალი (//კარტოფი) დოთასეს. აბაზაქ, სანქი ჩქვა ვა ვილერდინა-დედი, ლაზის უწუმარს:

- აწი ეშო პათ, ეშო დოვილთათ: ჟილე მუნ-ნა ტას, მა ეზზდიფ, თუდელე მუნ-ნა ტას-თი სი ეზდაუნონ-დედი! მუჭოთე გაწონენ?

- კაი მაწონენ!.. - ლაზიქ უწუ, - ეშო პათ!..

აშოთე, ნა თქვეს-კათა დილთეს დო ხოლო აბაზა იღერდინუ ლაზიკალა: დიხამარქვალი, თუდე ქაოქი ნა ულუნ-თენ იჭკომენ, ვანა ჟილე მძგუდი მუში მოთ ირგუტას?!
ეშო რენ. კოჩიქ, ნოთქვამე მუშის ღნოსი ჩქვა ქოდულუდვასუნონ.

დუზჯე

89. ქაფჩიონი მჭკიდი მუჭო დიკეთებუნ

ლაზეფე ჩქინიში ენ კაი ოჭკომალე ქაფჩიონი მჭკიდი იშინენ. ია ნე თურქეფე, ნე აბაზა-ქერკეზეფე, ნე-თი ფუმაღეფე ვარ იქიფან. ხვალა ჩქინ ვიქიფთ - ლაზეფე. აწი, მინ ნა ნდალი ძერის სქიდუნ აქ, ქაფჩა ვარ აკაზანენ, მარა მინ ნა აქთი მზოლაპიჯის ფხეთ, ქაფჩიონი მჭკიდი ნა ვიქიფტით-კათა ვიქიფთ აწითი. აწი, მა იგი რაფრა კეთთება, დაგაწერვიო:

ენ წოხლე, ქაფჩა ეზდაგინონ, გვერდი ქილო-კონაი ქაფჩა ეზდაგინონ, კაი ფცხუნაგინონ დო დოჩხაგინონ. ია დოჩხაფ, მციქათი ბიბერი ქომოჟობლი, მციქა ხოლო უკუნტალი დო - ჩქვა თამამ! ელაღვი ექოლეკელე ძანის. ია მუშებურა ექ ტასინონ.

უკაჩხე, დოქიმიწუფ ნცომი. ქიმიქ აქოლე ზიმაართი უწუმერს ამა, ჩქინ ჩხალურეფე ვა ვოეთ, სარფიშენ მონოხთიმე ვოედ დო ნცომი ბზოპონთ. ნცომი დიქიმიწენ მჭკიდიში მქიითენ დო დოქიმიწაშა, ე მქიის მციქა ნჯუმუ უკათაგინონ-ქი, ნოსთონი მანძინასიონ. აშოთე, ნცომი დოქიმიწაჰკულე, ითი ძანის ელაღუმერ მუშებურა. აწი ოხონუმი რენ მჭკიდის მეშადვალონი. მჭკიდის მეშადვალონი მუ რენ, გიჩქინი? კაი ხეშა ნემი ქაეზდი, დოკაკალი, დოკაკალიჰკულე, ჩქვა დონჯახი, დონჯახი დო მციქა-მციქა წკარი ნუკათი. მთელითი ართოთ დიყვენ ზომინი: ა, ანკათა მაპეჯანა ონდი, დოლონწალე. ამა ძეზდიფ, მჭკიდის მეშადვალე დო მჭკიდი გრესთას გედუმე. აწი გრესთა ვა მილუნან დო სობას, თავანი ეჟობდვი, თავანის ქოდოვოხუნი მჭკიდი. აჰა, თამამ!..

აწითი, ცხუნერი დო ჩხერი ქაფჩა ხომ ქოგილუნ დო ხოლო ეზდაგინონ. ე-ნა ელაღვი ორას ემუს დვაბუ ხომ, წკარი მუში. ია მეყორუფ დო, ე ქაფჩაფეს ნდარი-ნდარი ხეშა, ჟინდონ კრომი ქოგეჟოჰკირუფ. კრომი გეჟოჰკირაჰკულე, უკუნტალუფ არ ხოლო. კრომის დვაბენ-ქი წკარი მუში, კაი დვაბენ დო ჰაბუსთერი მუთხა იყვენ, ქაფჩაფე ართიკათის ნაჰაბენან. ემ ორას, მჭკიდითი დიჰვენ. სობას გელაზდიფ, აირი მასას ქოგედუმე.

აჩქვა, ე მჭკიდი მურგვალა ხომ იყვენ, მუჭო მედანისთერი. ე-დო, ჟინ დო ჟინ ემუს ქაგეჟოდუმე ქაფჩაფე-ქი, ქაგდოწკედაში მჟორას ნანგაფინეტას. ქაფჩაფე ქაგეჟოდვიჰკულე, ჟინ ხოლო კანკერი ზემზევათი მოჟობლი, დიხაზირუ!..

საქარია

90. სარფული ლაზეფე მუაჯირიშა მოდ გამახთეს

ჩქინ აქ სარფული ლაზეფე ქოვორეთ. დუზჯეს ენ დიდო, ჩხალაშენ მონოხთიმე ლაზი სქიდუნ ამა, აქ - ამ ოფუტეს, მთელი სარფულეფე ქოვორეთ, დოქსან უჩ ჰარბიჰკულე ნა აქოლე მოფთით ამეფეშა. აწი, სარფული ლაზეფე მუჭო მუაჯირიშა გამახთეს, მოდ გამახთეს, მთელ' დოგიწვა სი, გამაგისვარა:

დოქსან უჩ ჰარბი გეჰკაშა, სარფი - მელენითი დო მოლენითი, - ოსმანლი იმფარათუარი ხეს თუდელე ტენ. ჰარბი გეჰკულში, რუსეფე ქოგერეს დო თაა ბათუმიშა კადა მოხთეს. ემუას სარფულეფე, დიდი კოჩეფე თქვეს: მუ პათ? მუჭო პათ? ვიმტათ-ი ვარ ვიმტათ, დოფსქიდათ? დოფსქიდათ-ნა, რუსეფე ზორილე ხრისტიანი მწიფხასიონან დო ამა მინონანი? ვარ მინონან! ჰელე, ევისელათ დო ვიმტათ, მოო! - აშო დოლისიმადეს დო გამახთეს მუაჯირიშა. ვით ოჯადი ტენან, ვითის ხოლო დიდო ბერეფე უყოუნტენან. კუჩხეთენ გამახთენან, ენ წოხლე ხოფაშა

დო ეკულე - რუსი ნა ხოფაკელეთი მეკახთო ორას - თრაბუზანიშა იგზალენან. თრაბუზანის, კარავის გეხუნერი, თაა ისთანბულიშა მოხთენან. ექოლენდო ხოლო, აკოონდო კუჩხეთენ მოხთენან დო დოხედენან.

აშოთე, პაპული ჩქიმში პაპული ექოლე მოხთეეტუ. მან პაპულის ხვალა ჰომოვეწრი დო ემუქ დომიწუმერტუ: სარფულეფე, მუაჯირი ნა გამახთეს, გზაზ დიდოფე გულუჩვეზა-დო, მიწუმერტუ. აჩქვა კაი ქი, სარფიში ქენაეფეს ქაურთეფეში ჩადირეფე ტეენ დო, ე ქაურდეფე ნა მინდიბარგენან ორას (ქაურდეფე ასკეფე ტეს ემინდოს, ოსმანლი იმფარათუაიქ ენთეფეს დიდო კიმეთი მეჩაპტუ), სარფულეფეთი ილიკათენან. ე კოჩეფე - ქაურდეფე, გოსილაპერი ტეენან დო ოგზალუს მუთუმენ შქუნა ვარ უღუტეენან. ენთეფეში დანის, ენთეფეში ბარაბერი, სარფულეფეეთი უშქურინუ მუიტეენან, თრაბუზანიშა კადა.

საფანჯა

91. შაკაშუკაში პარამითი

არ თანე, შაკაშუკაში პარამითი დოფთქვათ. ტეენ ართელი, არ ოფუტეს სქიდუტეენ არ კოჩი. ემუს უყონტეენ ენნი ჭიტა ბერე, ნადას ნა შაკაშუკადა დო უჯოხოპტეს. ა ჯოხო მიქ დო მუშენი გოდვეეტუ ემუს, ვაშა იჩინოზენ დო ჩქინთი შაკაშუკა ვუწვათ. ე ბეე ეკო ჭიტა ტეენ, ეკო ჭიტა ქი, ჭუმანიში ნანა მუშიქ გოკუცხინაპტუში, დუმელის ვა აძირეტუ დო გუიჯოხოპტუ ქი:

- შაკაშუკა, სოეე, შაკაშუკაა!..

ჭიტა-ჭიტალა ქორტუ-თი-ნა, დიდო-დიდო იმხორტუ. ქორბაჩხალა ა მითი ტუ, ადადგა ბერე. ა ნდლას, ოხოის ნა გდარი ჩქვა დვაჩოდინეს ორას, დოლისიმადუ ქი - ჰელეა, ფადიშაიში სარაეშა ვიდა დო ექ მუკო ნა გდარეფე ქულუნან, მთელლი-ხოლო ქოჭკომამა. ეისელუ დო ოხოიშენ, ავლიშენ გალე გამახთუ, გზას ქოგედგითუ დო ოყონდინუს ქოგდოჭკუ.

ია ეგ დგიტუში, გზას აქრემეფე მუშითენ მითხა არაპიქ მიკილუ. შაკაშუკა ვა აძირუ დო, თამ სო ნა დგიტუ დერის, აქრემეფე მოშვაჯინუ (აქრემი „დევეში“ ლაზური რენ, ვა გიჩქინი?);)ე-დო, გზაშენ ე შაკაშუკა ქაეცხონტუ, აქრემეფეში ართელის ზათენ, ყუჯის ილვაბლუ. აქრემიქ ყუჯი ეშო ილინქინუ-თი-ნა, შაკაშუკა ჩქვა დოლოხე ტუ დო, დიდო ტიბუ მუხთუმენი, ზათენ ქოდვანჯიუ ექ, აქრემიში ყუჯის დოლოხე, მუშებურა.

აწი, ე აქრემი მეაქრემექ (// დევეჯიქ) მეგერემ, ფადიშადშა ნიყონოპტუ. ნიყონუში, უწუ-ქი ექონ კოჩეფეს, ვეზირეფეს: ადა აქრემეფე მთელი შამიშენ მოვიყონოზ დო ფადიშაი ჩქინიში ჰედიე რენ!-დედი! ენთეფექ ქამოჩქეს ფადიშადში ოფუტეს, ე აქრემეფეთი ქილიკათუ, თაბიი. მეხთუში, უწუმერს ფადიშადს - აჰა, მუფერი აქრემეფე მოგიყონით-დედი, ხომ ქოვორე-დედი, კაი კოჩი დედი?

- ჰელე, აქრემეფე თითო-თითო[თ] ქომოწირი-დედი! - ფადიშაიქ უწუ.

ოწირაფს აწი, აქრემეფე დო, მუნდეს-თი-ნა შაკაშუკაში აქრემი გამიყონუ ორას, ყუჯიში დოლოხე ნა ინჯირტუ ბიჭი ქაგამალუ. აშო, არ დიზმორუ დო დოთქუ-ქი მაღალა ხომათენ:

- ოჰოჰოჰოი!-დედი, ა-თი კაი სქიდალა რენ!-დედი.

ფადიშაი დო მეაქრემექ: „ეძვახ-დედი, აქრემიქ ილაღალს!-დედი“ დო ქაგუისერსემეს. ექ ქოდოდგინეს ია დო კითხეს:

- ჭე, აქრემი! სინ გადაღალენი-დედი?

- მაღალალენ, მოო! მოთ ვა მაღალალეტას?! - კითხუ შაკაშუკაქ. ემუქ ოგნუ ქი, ვა მძიოფან-დედი დო ოსთეამუს ქოგდოჭკუ მუშებურა.

- ალლაჰ ალლაჰ! მიქ დოგოგურუ სი კოჩონებურა ოღალალუ?

- მა თანგრი ჩქიმიქ ეშო დომზადუ. თქვან მუ გინონან?

- ალლაჰ ალლა!-დედი, ფადიშაი დო მეაქრემექ დიჯოხეს. დიდო აკვირეს - მუჰო რენ ქი ამუქ ილაღალს-დედია...

(არაა დასრულებული)

საფანჯა

92. ბიჭი დო ბოზოში გებირალა

ბოზოქ:

თხირეფუნას სერინი,
ბონქვას ბონქვა ძანკალენ
მოთ მემოწკერ, ჭე ბიჭი,
გურის ელემანკანენ!

ბიჭიქ:

გოწოს თხირი ჩანტუში,
ნოდემშა მოფთათუნტუ,
თხირეფუნას მთელლითი
ძიცინეა გოფთათუნტუ!

ბოზოქ:

დო აკოს მოთ მეგომსქენ,
ე კილიჭი შქაკალა,
ტაბანჯათე წიფხერი
გულუ[რ], მუჰო კამპარა!

ბიჭიქ:

მითიქ ნოდერი ყვასუნონ,
ხოლო გიჯოხასუნონ,
მანთი მოფთაუნონ ექ დო
ბექიმდა ბიძირათუნონ!

ბოზოქ:

მან სქანდა ვა დომათქვენ
გძირაში მუ დომაყვენ,
დიდო წანა ვარ მიღუნ დო
ჭიტა ონჯლორო მაყვენ!

დუზგე

93. ლაზური პაშურაფე

ლაზეფეს დიდო პაშურაფე მიღუნან. მთელი აქონობას, პაშურაფე ჩქინიშენი თქუმაღან-ქი, ღნოსერი დო ხერხონი კოჩეფე ნა ვორეთ-შენი. აწი, ა მუთხანი პაშურაფე სითი დოგიწვა, ა კაი მემიყუჯი!

მართანი პაშურა გევოჭკათ: ა ლაზი ოხორჯა დოხთურიშა მულუნ დო უწუმარს-ქია, ა მუთხა მემიშველაუნონ-დედი!

- მუ რენ, მუ ზორი მოგიხთეფს?-დედი, კითხუფს დოხთურიქ.

- მუ და, ქიმოჯი ჩქიმი გუიდელუ, თი მუში, ცხენი ვორე-დედი, იჩქინაფს დო ხირხინეი-ხირხინეი ქორენ-დედი პანდა!

- უჰ!-დედი, - დოხთურიქ უწუმარს, - ია დიდო პატი ხასთალუდი (/ზაბუნობა) რენ დო დოკაუს დიდო ფარა უკორს-დედი.

- ე-დო ფარა დუნდაში ქომილუნან-დედი, - ოხორჯაქ უწუმარს, - ქიმოჯი ჩქიმი ცხენეფეშ მარიშის ნუკაპავს დო ენ კაი ნაკაპინენ-შენი, მთელი ხოლო მოგაფს, ემუში პრობლემი ჩქამუ ულუნ!..-დედი.

აწი ხოლო, მაჟვან ფთქვათ: ხოჯა ნუსრადინი მულუნ ისტანბულიშენ დუზჯეშა დო გზას ქოგულუმჯუ. აჩქვა, მუ ყვას, სო იდას, ნამეის ამიმკუდას, ვარ უჩქინ დო მეშვებლუ. არ დერის, ა ლუქუნასთერი ნა იჭვეტუ ქომირუ დო ექოლე მენდახთუ. მეგერემ, ექო დივეფე ტეს დო, არ ქილიმიშენი ოკიშირეტეს. ე ქილიმი ყოფერენ ოფუთხონი. ხოჯა ნა მეხთუ დო მიეშუკულე, ოკოშირეს ხოლოთი ვა ნაშქვეს:

- მუ რენ, ჯუმალეფე, მუ ხალი გილუნან? - კითხუ ხოჯაქ. მუს ჩქვათი აშქუინუ-თი-ნა, ეშო კითხუ ხოლოთი, სანქი ვა მაშქუინენ-დედი.

- მუ ხალი მილუნან და, აპა, ა ქილიმი ბაბაქ ქოდომიტალეს. ია არ რენ, ჩქინ ჟუი ვორეთ დო ოკოვიშირეთ-ქი, მუჭო გობილთათ?-დედი - უწვეს.

- მუფერი არ ქილიმი რენ? - ხოლო კითხუფს ხოჯაქ.

- ოფუთხონი ქილიმი რენ-დედი.

- მუში ოფუთხონი? ჰელე, მოწირით, ეგერე მან მოფუთხინას?-დედი - ხოჯაქ.

ოწირეს. გეხედუ ჟინ ხოჯა დო ქაგოჯოხუ: „ასთახოლო, დუზჯე ჩქიმის მოფუთხინი!“-დედი ქილიმი ეფუთხუ დო ჟინ-ჟინ იდუ. დოსქიდეს თუდელე დივეფე. აშო მუჩითუ ხოჯა.

საქარია

94. ლაზი დო ასკერ-კომუთანი

არ-დო, ხოლო პაშურა ლაზი დო ასკერ-კომუთანიშ ფთქვათ: არ ლაზიქ ასკერლუდი იქიფს დო ტეარეს ნუდგინ, ჰავა ყუვეთლერის რენ. ფარაშუთითე მუჭო ცხონტასუნონ, ასკერ-კომუთანიქ დოგურაფს.

ა ნდლას, ასკერეფე ნა ედსელეს დო ტეარეზ-ნა გეხედეს ორას, ა ლაზიქ კომუთანი მუშის უწუმარს ქი: კომუთანი ჩქიმი-დედი, მან ამდლა ტეარეშენ ვა ფცხონტასუნონ-დედი! მუშენი ვა ცხონტასუნონ??..-დედი, დიდელუ კომუთანითი დო: ნანა ჩქიმიში ჭარელი მომიხთუ-ქი, მან ანდლა ფცხონტა-ნა, ფარაშუთი ჩქიმი ვა იწკას დო ზღურასუნონ, ეშო იზმოჯე ძირუ ნანა ჩქიმიქ-დედი, ე ლაზიქ უწუ.

სი მუ იჯოხოფ??-დედი, კომუთანიქ ილიმიცუ, ეშო შეი იყვანი?-დედი, მუჭო ვა იწკას ე ფარაშუთი?-დედი. აშოფე უწუ-თი-ნა, ლაზიქ ხოლოთი მუთუ ვარ იჯერუ დო „ვარ დო ვარ დო ვარ დო ვარ!“-დედი, იჯოხუ. უკაჩხე, კომუთანიქ უწუ-ქი:

- ჰაადე, ფარაშუთეფე დოგოქთირათ: სქანი ფარაშუთი მა მომჩი დო ჩქიმითი სი დეზდი, ეშოთე ფცხონტასუნონ-დედი.

ლაზიქ ადა ყაბული ყუ დო უკუთიქვეს: ფარაშუთეფე დოქთირეს დო გეხედეს ეშოთენ ე ტეარეს. ტეარე ეფუთხუ, იდუ ჟინ დო ჟინ ცაშა. აწი, ასკერეფექ ოცხონტინუს ქოგოჭკეს. ე ჩქინი ლაზითი მუიცხონტუ დო მულუნ დიხაშა, ქთეი-ქთეი. ეკულე ხოლო, ფარაშუთისთი ქაკნუ ხე დო ია იწკუ. აწი უსულა-უსულა დოლოზლალუს ქოგოჭკუ.

აშო რენში, მიოფს ქი, კომუთანი ნა მუიცხონტუ, თუდელე მულუნ, დულულუნ. უჯოხუ: „ე, მუჭოშიე, კომუთანუმ?“-დედი. კომუთანიქთი, დოლოლაფერი-დოლოლაფერი აშოთე ნენა უქთიუ:

- სქანიკალა-ნა დოგოქთირი ფარაშუთი ვარ იწკუ, ა ნანა სქანის ვ... მ...!-დედი.

აშოთე ტუ. ადა აწი დუზჯე ჩქინის პაშურათე ითქვენ, ამა დოღრუ ამბაი რენ, დუზჯელი ლაზი ყოფერენ ია დო ასკერლუდის აღოდენ.

დუზჯე

95. ლაზური ქაფია ტაღანერი მუჭოთენ დიკეთებუნ

ლაზეფეს დიდო კაი ოჭკომალეფე ქომილუნან. მა ვიზმონ-სთერი, ენ კაი ოჭკომალე ქაფია ტაღანერი რენ. ია ხვალა ლაზეფეკ ვიქიფთ-ქი, ა სოთი აქონაში ლოკონთაშა ამახთაში, ქაფია ტაღანერი ძირი - ლოკონთაში აშქი ლაზი რენ დო გიჩქიტას. ქაფია ტაღანეში ოჭკომუმე აქონ ისტამბულდენ ბილე ქომულვან, მოო!..

ქაფია ტაღანერი დოკეთაფუს, ენნი წოხლე, არ-ჟურ ქილო ქაფია დვაჭირენ. ია გილუნ-ნა, ჩქვა თამამ!.. ხოლო დვაჭირენ ტაღანი, ზეითინი დიდო-დიდო, ბიბეი, ზემზევათი დო ნჯუმუ. ჰელე, გევოჭკათ: ენ წოხლე, ქაფია მუკო ნა ტას, ართოთ, კაი ხემა დოფჩხათუნონ. ია დოფჩხიდ დო ზემზევათი, ბიბერი, ნჯუმუ - ართიკათის კაი ქელავუკათათ, ნჯახერი-ნჯახერი ყალია დოპათ. ა ყალიას მეფუკათათ მციქა-მციქა წკარი დო ქაფიაფე მთელი დოლოხე დოლოვონწათ. ია ეშო ელაბდვათ მანის, აჩქვა კადარ.

აწი, დოვოგზათ კაი დაჩხირი. სობას დოვოგზაფ ა, ხომ მიოფ, ექოლენდო? დოვოგზაფ კაი დაჩხირი დო ე დაჩხირის გეჟობდგათუნონ ჩქვა ტაღანი. ტაღანის ქომოჟოვობათ ზეითინი. ჩქინ ზეითინიში ზეითინი ხვალა ვიხმართ აქონ, თურქიეს. ბაშკათულლი ზეითინი ჩქამუ ვიხმართ, ვა მიჩქინან, ზათენ. მოჟოვობი ჰა, ზეითინითი დო აწი დიმჩხვინას, ტუცა ვარ დონი, მჩხვინა იყვას. ზეითინი დიმჩხვინუდა დო ადა ამო შიგნეფ, ა: ეზდიფ ბიბერი, ზეითინის ჩქვა დოლონწაბ დო ომრიალუს ქოგდოჭკუ-ნა, ჯანუმ, ჩქვა ხაზირი რენ!..

ამოთენ, დიმჩხვინუ ტაღან-ზეითინი დო აწი, ქაფია მოჟოვსვარათ. მოჟოვსვარუს დიდო უსტალული უკორს-ქი, მსქვააშა-მსქვააშა მოჟოვსვარაუნონ. მჟორას ქონუგაპტას, ეშო მოჟოვსვა ტაღანის მთელი ქაფიაფე. ეკულე, ჟინ-თი მციქა-მციქა ზეითინი მოჟობა დო მოთვალე ხოლო ქოგდოთვა. დიჭვენ, დიხალენ დო ენნი ნოსთონერი ონდი იყვენ. ადა რენ.

დუზჯე

96. ჭერკეზი დო ლაზი

ლაზეფე, გჟურჯეფე დო აბაზაფეში გალე, აქონ ჭერკეზეფეთი ხოლო ხენან, გჟუნეფ კაჭკასიაშენ ხთიმერი კოჩეფე. ენთეფე მთელი სერთი რენან: სერთი ილაღალან, სერთითი გუიქთენან, გოსილაჰერი გულვან დო, ზათენ, ტაბანჯა დო ტუჭელეფეს, ლაზეფესთეი, დიდო ყოროფან. ამა, უგამაყაზუ კოჩეფე რენან, დუნმათი ვარ უძირუნან.

ართე, არ ლაზი ჩქინი დო არ-თი ჭერკეზი არკადაში დოყოფუმერენან დო დუზჯემენდო ისტანბულიშა იგზალეენან. ნულვან, ნულვან, ნულვან დო ამშქიონეს, მეგერემ. ილილუ ამ ჭერკეზიქ ჩედლიბჟი მუში. ჩედლიბჟი უწუმალან არ ონდის, გიბერი ქოთუმეში ბულდონის ნა კაი ხემა ნეძი კაკალერი ნუკათაფან დო ეშო მუთხანი ოჭკომალე იქიფანს. ედო, ილილუ ადა დო ლაზის დავეთი ოდოდუ-ქი, ართოთ ოჭკომათ-დეინე, უწუ.

- ტას, მან თანსდონი მილუნ დო ასთეფე ვა მაჭკომენ!-დედი, - ლაზიქ უწუმარს.
- მოხთი დაა, ჭე კოჩი! - ატამახუ ჭერქეზი ქი, ლაზიქ ხოლო:
- ჭე კოჩი, თანსდონი ქომილუნ დო, ხოჟ გიწვი ჩქვა!-დედი.
- მოხთი, მოხთი, დაალუქ ია სქანი თანსდონი პჭკომად დო უკაჩხე - ა ჩქიმი ჩედლიბჟი-დედი! - თქუ ჭერკეზიქ.

თანსდონი ჩქვა, ოჭკომალე უჩქიტუ.

დუზჯე

97. ბე, ქოთუმე!

- ბე, ქოთუმე!

- ჰო, ჰოუ!

- სო მეშახე?
- ფუშკუნდი დო ლეზის!
- მუ იქიფ?
- დოვიკროხუფ!
- მუსაჭირი მოგიხთაი?
- ქომომიხთი, ჯანუმ!
- მუ მჩაფ?
- წკინტილი!
- მეტა მუთუ ვა გილუნი?
- მუ მიღუტასიონ, ქოთუმე ვორე-ქი!
- მაქვალი ვა გილუნი?
- ვა მიღუნ!
- მუშენი?
- ემუშენი ქი, კოჩიქ მინდილუ!
- მინდილუკკულე, სო ილუ?
- ოხორი მუშიმა.
- მუშენი უნტუ?
- დოჭუ, დოჭუ! მუქთი ჭკომუ, ოხორჯა მუშისთი ქოჩუ!
- ეკულეთი, მუ ალოდუ?
- ქორბას ჩხალა მუხთუ!

დუზჯე

98. დენგიზორდალი

ბირი ვარიდი, ბირი დე - დოლიდი, არ ოფუტეს არ კოჩი ხეტერენ დო არ ბიჭი ბერე ხვალა უყონუტერენ. ე კოჩი ბალუქი ყოფერენ. აწი აჯალი მუხთუ დო შალურასუნონ. უჯოხუ ა მუში ბიჭის დო უწუ-ქი:

- მზოლაშა ამახთაში, სუმკელე იმჩვირი დო მათხანიკელე ვარ იმჩვირა, ვანათინა ექ ეშო ონდი გაძირას ქი, ვა მუჩითურ!-დედი. ექ-დედი არ მსქვა დენგიზორდალი იძირენ დო მცუდი მო ათხოზერ-ქი - თი სქანის გუსქური, მო გონდუნეტა-დედი.

- კაი!-დედი, ბიჭიქთი უწუ.

ე-დო, დოღურუ ამ კოჩი. ბიჭი მუშიქ დოხუ, დოხუშუკულე ხოლოთი, კაი ონდეფე, მუ ნა უკორტუ ოლოდუ, სუჭრა ქოდუდგუ, ია-ადა ყუ დო თამამ. ეკულე, გულეთი მუშითე მუქ ბალუქილულის ქოგოჭკუ. ამულუნ მზოლაშა, ჭოუფს ჩხომი დო ქოენ. სუმკელე იმჩვირს დო მათხანიკელე, ბაბა მუშიქ გეჩინადუ-სთერი, ვარ იმჩვირს.

აწი, ე სუმ ტარაჭის ჩხომი ჩქარ დიჩოდუ დო ვარ იჭოფინენ. მუ ყვას? ბაბაშენ ხომ ულუნ გენოჩინადვე დო მუჭოში მოშალას? ვარდონი, ოჭკომუთენ მუ ჭკომას, ჩხომი ვა იჭოფინენ დო მუ ყვას? ისიმადუ, ისიმადუ დო დოლინგონუ ქი, მათხანიკელე ხოლო ვიდა, ბექიმდა ექონ ჩხომი იჭოფინეტას, მუთხანი მახონას-დედი. ე-დო, ქოგელანჭუ გულეთი დო იგზალუ.

აწი, მათხანიკელე მზოლას დიდო ნა ჩხომი იჭოფინენ, ძიოფს დო იხელს, ჭოუფს დო ჭოუფს, მოდოფშუ-ქი, ხულეხი. ე-დო, აშოთენ ქაგაულუმჯუ. მწკუფი მოხთუ, მწკუფი-ქი ჩქარ მუთუ ვარ იძირენ, ბეთამბალი! ხოლოთი ბაბა-იგითი ტუ დო ვა აშქურინერენ, იგზალუ ხოფე ზდერი-ზდერი, მენდახთუ მზოლა-მზოლა.

არ მციქა გულილუში, მზოლას არ ონდი იყუ - ნდღალეველისთერი დოთანუ დო ეკოს მსქვა დენგიზორდალი იძირუ ქი, ბიჭის, ადა მუ რენ-დედი, გური უთურთუ. არ შვაჯის ისიმადუ-

ქი: ამ დენგიზორდალი ოპჭოფა, ბაზარიშა ვიყონა დო ოში ალთუნშიშ გამაფჩა-დეინე. აშოთენ გამასვაუ მუშებურა. ე-დო, გულეთი მუშითენ - ჰოფ! - დო ათხოზუ. იმჩვირუ მანი-მანი ექონ ე დენგიზორდალიქთი, მჩვირელი-მჩვირელი სანქის ქაგამაჟუ.

იმჩვირს აწი ემუქ დო ათხოზენ უკარხე ე ბიჭი. გულეთი ჩქარ დიშალუ, დიფაშუ, მარა ჩქვა ხეთენ მოსვერი-მოსვერი ომჩვირუს ქოდუკიდუ. იმჩვირს, იმჩვირს დო დვაჰკინდუ-თინა, ხოლოთი ვა ნაშქუ. გვამტენ ე დენგიზორდალი, გვამტენ, გვამტენ დო მხოლაში ოშკენას ნა დიდი ადა ტუ, ადას ჟინ ა ნა დგიტუ სარაის ქონოდგიტეს. ამახთასუნონ ე დენგიზორდალი ამ სარაიშა დო მუჭიშუ ბიჭიქთი, ნაკნუ ხე. ე დენგიზორდალი, ზათენ, კაი მსქვა ბოზოშა ქანიქთუ დო ბიჭის უწუ:

- მა ბოზო ვორე ამა, გენჰკერი ვორტი-ქი, სარაიში გალე ხარკის დენგიზორდალიში ბიჭუმიტე ვაწირეტი. დიდო კოჩეფექ ცადეს ამა, მითის მუთუ ვა დვაკეთინუ დო ხვალა სინ მე სარაიშა ნა მომიჭიში-დედი. აწიშუკულე, სინ ქიმოჯი, მანთი - ხანუმი სქანია!

დვაყოროფეს ართიკათის დო აქ დიჩოდუ ა ამბარი.

საფანჯა

99. აშტიკულაში პაშურა

ართელი კოჩი ტეენ, აშტიკულა უწუმარტეს, დიდო შაკაჯი, მითხა ყოფერენ. ემუს ნა თის მიჟუხთუფე პაშურათე ითქვენ აქონ დო არ თანე, ჩქინთი დოფთქვათ:

ართე, ა აშტიკულა დემირდოლიში დიდიშა ქომეხთერენ დო: „ა მუთუ იყვას ოჩალიშონი მომჩი!“-დეი, უწვერენ. „ჰე კოჩი, ვა მიღუნ ოჩალიშონი, ჩქვა მთელი ბაშკაფექ იჩალიშაფან დო სი მუ მექაუნონ“-დედი, დიდიქთი ჯოღაპი აშო უქთირელენ. მთინითი ვარ უღუტუ-ქი, მუ მექასუნტუ?! ამა, აშტიკულა გაიმღეხერენ:

- მუთუ ოჩალიშონი მომჩი, სი წურაკა!-დედი, დო ხენჩერი ილიწკერენ.

დემირდოლიში დიდის აშქუინერენ დო, იშთე, ხოჟ გიჩქინ-ქი, ფარლათმაში ონდი მეჩენ დო უწვეენ: იდი ჩქვა, დემირდოლიში რადეფეს ფარლათმა უხონი-დედი.

იდუ აშტიკულა, ოჩალიშუს ქოგდოჰკუ დო სუმ-ოთხო ნდლაში იჩალიშუ. იჩალიშუ დო გონდუნუ ჩქვა. დემირდოლიში დიდიქ ისიმადუ ქი, გვანჯუგუ დო ქომემაშქუ-დედი დო ჩქვა დოსთიბუ. ამა, ხოლო ჟურ ხაჭთა გოლახთუშუკულე, აშტიკულაში კოჩეფე - ბიჭეფე, ექსალი დო ეკრაბაფე ქონოდგიტეს:

- აშტიკულა ჩქარ ოხორიშა ვა მულუნ დო მოთ რენ, სო რენ კოჩი ჩქინი?!-დედი

- მა ვა მიჩქინ!-დედი, დემირდოლიში დიდიქ უწუმარს, აქო მოხთუ დო ფარლათმა ნა მეფჩი, სუმ-ოთხო ნდლაში იჩალიშუ. ემუკულე გონდუნუ დო სო იდუ, მოდ მიჩქიტას!-დედი.

- სუმ დლა ვადე მექაფთ-დედი. სუმ დლაშუკულე ოხორიშა ვარ მულუნ - მოფთათ დო კწამათ! - დედი.

იგზალეს ანთეფე დო დემირდოლიში დიდის ჩქვა, აშქუინუ: სო იდუ, მუ მიჩქინ დო აწი ნა ვა იძირას, ემუში კოჩეფექ ჩქვა მან პილასუნონან, ეკულე მუ იყვას?!-დედი, ნისიმადუ.

ვადემა მეჩამერი ნა ტუ სუმ დლათი ქაგოლახთუ დო მითი ვარ იძირუ. აწი, ლიმჯი იყუ დო ა ზავალი დემირდოლიში დიდის ჩქვა, შქურნათენ უფი ქოგეჩუ: მულვან აწი დო მპილან, ეშოთენ დიჩოდასუნონ ომრი ჩქიმი-დედი დო, იდარდალს. აშოთენ, ექ თილიტონიქ ზილი ქოგეჩუ:

- ალო!

- ალო! დემირდოლიში დიდი რეია?

- მოო!

- მისიბინი აწი-დედი. მან აშტიკულა ქოვორე, სინ ნა მომჩი ფარლათმა დომაჩოდუ...

- ოო, აშტიკულა!-დედი, დემირდოღოში დიდის ახელუ ჩქვა, - სო ე, ჭე კოჩი, აქო მოთ ვა მულუ?!-დედი.

- სო ვორე დო, შანჰაი, ჩინის ვორე დო სინ ნა მომჩი ფარლათმა ჩქვა დომაჩოდუ, აღნე ნა გილუნ მემინჯღონი-დედი!

დუზჯე

100. პარამითი, პაშური

პარამითი, პაშური
დოფთქვათ, მოვიზდათ შური
მისიმინით, ბერეფე,
ვა შევიგნა ფაშური!

მეფთათ, მოფთათ, ვიგზალათ
დოვინჯირათ, ვისელათ
მიცინერ-ხელებერი,
ვიდაღალათ, ვიხელათ!

ლეტას - ოხორ-ავლაფე
ცას - ხანჭენი ფალაფე,
კაის კაი აღოდას დო
ხაის - ხაინოზაფე!

პარამითი, პაშური
დოფთქვათ, მოვიზდათ შური
მისიმინით, ბერეფე,
ვა შევიგნა ფაშური!

დუზჯე

თურქული ტექსტები:

101. Ben de Gürcüyüm

Ben biliyorum gürcüstandaki soyadımız vasadze ya vatsadze çünkü söylerken türk alfabesi yanlış oluyor .sonra osmanlı ya batum geçince . Osmanlıda soyad yok. Bunun yerine lakap var . Ve tahminen 1750 yılında hiristiyanlıktan islam dinine Geçiş oldu bizim aile;ve enson macahel den müslüman olan ailede biziz çünkü:büyük dedelerimiz hiristiyan din adamı ve macehel kilisesi bize ait .son biz müslüman olunca keşişoğlu demişler sonra beşiroğlu osmanlıda lakap... 1934 yılında türkiye cumhuriyeti bizim soyadımızı atamtürk vermişler . Ben bu soy adın gürcü aileme ihanet olduğunu düşünüp . En azından beşiroğlu soyadını 1990 da aldım.

დუზჯე

102. Batumluyum

Gürcistan Batum, Macehel, Eprati. Çok zor yaşadılar 1900 de gelen ailemiz köyde okul olmadı ve etrafımızda türk köyler vardı okul elektirik kitap kültürel hiç bir şey yok 1960 yilina kadar..benim ailem su değirmeni kurmuşlar.ve meyve işi ile uğraşmışlar. Biz gelince Düzce ve Sakarya küçük şehirlermiş. köyleri birmiş. bu iki şehirin adi sivas miş... 1930 yilinda amasya ve tokat olarak ayrılmışlar. Gürcüce konuştular. Türkçe 1970 lerden sonra başladı.

საქარია

103. Düzce’li Lazlar hakkında

-Adınız nedir?

- Erol Topan Çiçek

-Ne işle uğraşıyorsunuz?

Çiftçilik yapıyorum.

-Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

10.01.1965 Sapanca/Merkez doğumluyum. Gençlik zamanlarımda Düzköy Köyüne yerleştim. Laz olduğum için çok mutluyum. Kendimi farklı hissediyorum.

-Lazlar hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?

Lazlar sıcak kanlı, esprili ve mutlu insanlardır. Kendimiz hakkında kısa ve öz olarak bunu söyleyebilirim.

-Lazların temel kişilik özellikleri nelerdir?

İnatçı, komik ve sinirli görülüp çok sevilen.

-Toplumun sizlere bakış açısı nasıldır?

Bizi çok sinirli, gergin olarak biliyorlar. Tanıyınca bize ısınıyorlar.

-Örf, adet ve geleneklerinizden bir tanesini söyler misiniz?

Lazlarda evlilik olayı çoğunlukla büyüklerin inisiyatifinde olurdu. Evlilik çağına gelen erkeklere ana babanın yanı sıra eş dost kız bakardı. Eğer gençler yakın çevredense birbirlerini tanırlardı. Eğer uzak köylerden olursa çoğunlukla enişte daveti denen nişandan önce birbirini görme şansları olmazdı.

-Lazcayı nesilden nesle aktarıyor musunuz?

Elimizden geldiğince aktarmaya çalışıyoruz. Hatta okullarda zorunlu seçmeli ders olarak verilmesini de istiyoruz.

-Lazca şiir, tekerleme ya da şarkı örneği verir misiniz?

Meşkagzapaşepete na meşkevugzartu daçxuri umeşkagzapaşepete meşkemogzapu. (bunun anlamını sormayı unuttum.)

-Deyimlerinizden örnek verir misiniz?

Alis mexunu-boğaza dayanmak, artık dayanacak gücü kalmadı anlamına geliyor

Kapula meçamu-sırt vermek, güvenmek anlamına geliyor

-Köyünüzün ismi nedir?

- Düzköy Köyü.

ᲛᲗᲟᲗᲗᲗᲗ

104. Emine'nin sözleri

-Adınız nedir?

- Emine Tozak

-Ne işle uğraşıyorsunuz?

Ev hanımıyım.

-Kendinizi kısaca tanıtır mısınız?

Güler yüzlü, yardımsever ve güzel yemek yapan birisi olarak kendimi anlatabilirim.

-Lazlar hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Birbirimize çok düşkün, dilimizi kullanmayı seven ve elimizden geldiğince kültürümüzü unutmayan kişiler olarak tanımlayabilirim.

-Laz yemeklerinden örnekler verir misiniz?

Pucişi diye adlandırdığımız süt ürünleri bizim mutfağımızda ve gündelik hayatımızda önemli yeri var. **Pucişi: İneğe ait, inek işi, süt işi. Puci: İnek*

Hamsili ekmek, lahana dövme, yumurtalı hamsi, susuz fasulye gibi bir sürü yemek çeşidimiz var.

-Lazların temek kişilik özellikleri nedir?

Çabuk kızıp çabuk sakinleşse de sanılanın aksine kavgacı değil, uzlaşmacıdır.

-Toplumun size bakış açısı nasıl?

Bizi bazı kesim çok seviyor ama bazı kesim hiç sevmiyor. Neden bilmiyorum ama bence biz seviyecek bir milletiz.

-Örf, adet ve geleneklerinizden bir tanesini söyleyebilir misiniz?

Bölgede kızlar arasında sıra gözetme geleneği vardır. Büyük kız varken, küçük kız evlenmesi ayıplandığı gibi baba buna kesinlikle karşı çıkar. Ablası bekar olan, evlenme çağındaki erkek bu kuralı yok gibidir. (Bu gelenek Lazlarda çok olur)

-Lazcayı nesilden nesle aktarıyor musunuz?

Elimizden geldiğince aktarmaya çalışıyoruz ama onlar bizim kadar iyi değiller. Arkadaş ortamlarında ve okullarda sürekli Türkçe konuşulduğu için bizim kadar Lazcaya hakim değiller.

-Şiir, tekerleme veya şarkı örneği verebilir misiniz?

- Evet, habu:

Nereye Gitsem

Annemin yüreğinde yarayım

Gülümün yüreğinde güçlü bir acı

Nereye gitsem acıyı oraya götürüyorum

Ağlamayı biliyorum unuttum gülmeyi

Hatırlamıyorum mutlu bir şarkıyı

Nereye gitsem ağlamayı oraya götürüyorum.

Bir güvercin öldü evimde

Bir aşk öldü bu yüreğimde

Nereye gitsem ölümü oraya götürüyorum

Canım çıkıyor, kalıyorum yalnız

Kardeşim bir rüyada kalıyor

Nereye gitsem orada kimsesiz kalıyorum

-Nereden geldiniz?

Çok uzun yıllar önce Gürcistan'dan göç etmişiz. Babam ve annem erken yaşta vefat ettiği için evlatlık olarak sahiplenilmişim. Tam olarak nerden geldiğimizi bilmiyorum.

-Kökeniniz nereye dayanıyor?

Gürcistan'a dayanıyor.

- Köyünüzün ismi nedir?

- Düzköy Köyü.

ლავაჯი